

Noora Määttä

ULOSOTTOVALITUS MUUTOKSENHAKUKEINONA JA VALITUSPROSESSI

Tutkimus vuosina 2008–2009 tehdyistä ulosottovalituksista Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella

ULOSOTTOVALITUS MUUTOKSENHAKUKEINONA JA VALITUSPROSESSI

Tutkimus vuosina 2008–2009 tehdyistä ulosottovalituksista Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella

Noora Määttä
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma, oikeuden ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Noora Määttä

Opinnäytetyön nimi: Ulosottovalitus muutoksenhakeina ja valitusprosessi. Tutkimus vuosina 2008–2009 tehdyistä ulosottovalituksista Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella.

Työn ohjaajat: Maarit Junkkari ja Ismo Koponen

Työn valmistumislukukausi ja – vuosi: Kevät 2011

Sivumäärä: 102 + 6

Opinnäytetyössä tarkastellaan ulosottolaitoksen oikeussuojajärjestelmään kuuluvaa oikeussuojakeinoa, ulosottovalitusta. Se on perinteinen tapa hakea muutosta täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen tekemään päätökseen (UK 11:1.1 §). Työn tutkimuskysymykset ovat: 1) Miten ulosottovalituksen käsittelyprosessi etenee vaihe vaiheelta ulosottovirastossa ja käräjäoikeudessa, 2) Millaisiin ulosottomiehen tekemiin päätöksiin tai täytäntöönpanotoimiin on haettu muutosta Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella valittamalla Oulun käräjäoikeuteen, 3) Kuka muutoksenhakijana on ollut, 4) Millä tavoin ulosottovalitus on käsitelty ja ratkaistu Oulun käräjäoikeudessa ja 5) Onko Oulun käräjäoikeuden päätöksestä valitettu Rovaniemen hovioikeuteen ja kuinka Rovaniemen hovioikeus on ratkaissut valituksen.

Työn tarkoituksena on selittää ulosottovalituksen käsittelyprosessi kokonaisuudessaan ja tutkia Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tulleita ulosottovalituksia. Aihe on rajattu ulosottovalituksiin, jotka ovat tulleet vireille Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009, jolloin ulosottokaari on ollut jo voimassa. Opinnäytetyön aihe on saatu toimeksiantona Oulun seudun ulosottovirastosta.

Opinnäytetyön tietoperustana on käytetty voimassa olevaa lainsäädäntöä. Työn kannalta keskeisimpiä lakeja ovat ulosottokaari (15.6.2007/705) ja oikeudenkäymiskaari (1.1.1734/4). Lähteinä on käytetty myös lain esitöitä, lainkäyttöratkaisuja, oikeuskirjallisuutta ja asiantuntijakirjoituksia. Opinnäytetyön tutkimusmenetelminä on käytetty lainopillista ja kvantitatiivista menetelmää. Aineiston kerääminen on toteutettu systemaattisena havainnointina, joka pohjautuu opinnäytetyön tekijän tekemiin havaintoihin. Aineistoa on kerätty Oulun käräjäoikeuden päätöksistä, joilla on ratkaistu Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tulleita ulosottovalituksia. Tutkimuksessa on otettu huomioon myös Rovaniemen hovioikeuden päätökset, joilla on ratkaistu Oulun käräjäoikeuden päätöksestä tehty valitus.

Ulosottovalituksen käsittelyprosessi rakentuu kolmesta vaiheesta: ulosottoviraston toimista ennen valituskirjelmän toimittamista, ulosottoviraston toimista valituskirjelmän toimittamisen jälkeen ja ulosottovalituksen käsittelystä toimivaltaisessa käräjäoikeudessa. Tutkimuksen kautta on saatu seuraavanlaisia tuloksia ulosottovalituksista, jotka ovat tulleet vireille Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009. Yleisin muutoksenhaun kohde on ollut irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätös. Tavallisin muutoksenhakija on ollut velallinen. Vireille tullut ulosottovalitus on tavallisesti käsitelty kirjallisesti käräjäoikeuden kansliassa ja useimmiten ulosottovalitus on hylätty. Käräjäoikeuden päätöksestä on valitettu vain harvoin hovioikeuteen. Tilanteissa, joissa valitus hovioikeuteen on kuitenkin tehty, käräjäoikeuden päätöstä ei lähtökohtaisesti ole muutettu.

Jatkotutkimuksen kohteena voisivat lähitulevaisuudessa olla ulosottovalitukset, jotka ovat tulleet vireille Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuoden 2009 jälkeen. Toisena mahdollisena jatkotutkimuksena voisi toteuttaa samankaltaisen tutkimuksen jossakin toisessa ulosottopiirissä vireille tulleiden ulosottovalitusten osalta. Kolmanneksi ulosottovalituksia voisi tutkia esimerkiksi kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän pohjalta.

Asiasanat: ulosotto, muutoksenhaku, oikeusturva

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics, Option of Law and Administration

Author: Noora Määttä

Title of thesis: Appeal and appeal process. Research on appeals conducted in 2008 and 2009 in territory of Oulu enforcement office.

Supervisors: Maarit Junkkari and Ismo Koponen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2011

Number of pages: 102 + 6

In the thesis was examined a legal remedy which is the part of the legal safety system of the enforcement authorities. An appeal is a traditional custom to appeal an enforcement measure or a decision of the bailiff. The purpose of the thesis was to explain the handling process of appeal in its entirety and to examine appeals which became pending in territory of Oulu enforcement office in the year 2008 and 2009. The topic for the thesis was received as an assignment from Oulu enforcement office.

Research questions of the thesis are as follows: 1) How does handling process of appeal proceed in enforcement office and district court, 2) What kind of enforcement measures or decisions of the bailiff are appealed to Oulu district court in territory of Oulu enforcement office, 3) Who is appellant, 4) How the appeal is handled and decided in Oulu district court and 5) Do against a judgment of Oulu district court appeal to the Court of Appeal of Rovaniemi and how decided the Court of Appeal the appeal.

The theoretical background consists of the Finnish legislation in force. The main laws of the thesis were Enforcement Code (15.6.2007/705) and Procedural Code (1.1.1734/4). Other essential sources were preliminary works of the law, judicial decisions, legal literature and articles by professors of law. The research methods were employed juridical and quantitative method by systematic observation. Systematic observation was based on thesis worker's own observations. Information was gathered from the decisions of Oulu district court. With those decisions were decided the appeals which became pending in territory of Oulu enforcement office in the year 2008 and 2009. In the research also the decisions of the Court of Appeal of Rovaniemi were notified.

The handling process of appeal consists of three phases: enforcement office's act before delivering the letter of appeal, enforcement office's act after delivering the letter of appeal and the handling of appeal in competent court. Through the research was discovered following results about the appeals. The most general object of appeal was the attachment decision of chattel. In general the appellant was the debtor. The appeal was mainly handled in written proceeding and in general the appeal was dismissed. Only rarely the decision of district court was appealed to the Court of Appeal. In the situations which the appeal was made to the Court of Appeal the judgment of district court was not ordinarily changed.

The subject for the follow-up research could be the appeals which have become pending in territory of Oulu enforcement office after year 2009. In the future there could be the same kind of research in the other enforcement office's territory. There could also be a research which appeals are examined from the other point of view. Appeals could be approached for example from a qualitative viewpoint.

Keywords: enforcement, appeal, legal safety

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	ULOSOTTOLAITOS JA ULOSOTTOMENETTELY	11
3	ULOSOTON OIKEUSSUOJAJÄRJESTELMÄ	18
3.1	Ulosoton oikeussuojakeinojen rakenne.....	18
3.2	Itseoikaisu	20
3.3	Ulosottovalitus	23
3.4	Täytäntöönpanoriita	24
4	ULOSOTTOVALITUKSEN KÄSITTELYPROSESSI.....	28
4.1	Valitusosoitus.....	28
4.2	Valituskelpoiset asiat ja valitusoikeus	30
4.3	Ulosottovalituksen tekeminen ja peruuttaminen.....	35
4.4	Ulosottovalituksen vireilletulo	40
4.5	Itseoikaisu ulosottovalituksen yhteydessä	41
4.6	Ulosottomiehen lausunto	42
4.7	Ulosottovalituksen käsittely toimivaltaisessa tuomioistuimessa	44
4.8	Ulosottovalituksen vaikutus täytäntöönpanon keskeyttämiseen.....	52
4.9	Yhteenveto ulosottovalituksen käsittelyprosessista	54
5	TUTKIMUS VUOSINA 2008–2009 TEHDYISTÄ ULOSOTTOVALITUKSISTA	
	OULUN SEUDUN ULOSOTTOVIRASTON TOIMIALUEELLA	57
5.1	Tutkimuksen toteuttaminen	57
5.1.1	Työssä käytetyn mittarin laatiminen	58
5.1.2	Tutkimuksella kerätyn aineiston käsitteleminen	60
5.2	Muutoksenhaun kohde.....	62
5.3	Muutoksenhakijataho	66
5.4	Ulosottovalitusten käsittelyjärjestys Oulun käräjäoikeudessa	70
5.5	Oulun käräjäoikeuden antamat päätökset.....	78
5.6	Muutoksenhaku Oulun käräjäoikeuden päätökseen	83
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	85
7	POHDINTA	94
	LÄHTEET	99
	LIITTEET	103

LYHENTEET

HE	Hallituksen esitys
OK	Oikeudenkäymiskaari (1.1.1734/4)
PL	Suomen perustuslaki (11.6.1999/731)
UK	Ulosottokaari (15.6.2007/705)
umpt	Ulosmittauspäätos
VeroTPL	Laki verojen ja julkisten maksujen täytäntöönpanosta (15.6.2007/706)

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on ulosottovalitus muutoksenhakekeinona ja ulosottovalituksen käsittelyprosessi. Ulosottovalitus on yksi ulosoton muutoksenhakekeino ja osa ulosoton oikeussuojajärjestelmää. Ulosottokaaren (15.6.2007/705) 11:1.1 §:n mukaisesti täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen tekemään päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla eli tekemällä ulosottovalitus. Muutosta haetaan siltä toimivaltaiselta käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä valituksenlainen täytäntöönpanotoimi tai päätös on tehty (UK 11:2 §).

Työssä kuvataan ulosottovalituksen käsittelyprosessi kokonaisuudessaan vaihe vaiheelta ulosottovirastossa ja käräjäoikeudessa. Työn empiirinen osuus on toteutettu tarkastelemalla ulosottovalituksia, jotka ovat tulleet vireille Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosien 2008–2009 aikana.

Opinnäytetyön taustalla on ollut opinnäytetyön tekijän ammattiharjoittelu Oulun seudun ulosottovirastossa. Harjoittelun aikana opinnäytetyön tekijä on kysynyt johtavalta kihlakunnanvoudilta, toimistopäälliköltä ja tarkastajalta, millaisesta opinnäytetyöstä virasto hyötyisi. Heidän avullaan idea työlle on löytynyt. Työn aihe on saatu toimeksiantona Oulun seudun ulosottovirastosta.

Työn tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Miten ulosottovalituksen käsittelyprosessi etenee vaihe vaiheelta ulosottovirastossa ja käräjäoikeudessa?
- 2) Millaisiin ulosottomiehen tekemiin päätöksiin tai täytäntöönpanotoimiin on haettu muutosta Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella valittamalla Oulun käräjäoikeuteen?
- 3) Kuka muutoksenhakijana on ollut?
- 4) Millä tavoin ulosottovalitus on käsitelty ja ratkaistu Oulun käräjäoikeudessa?
- 5) Onko Oulun käräjäoikeuden päätöksestä valitettu Rovaniemen hovioikeuteen ja kuinka Rovaniemen hovioikeus on ratkaissut valituksen?

Aihe on rajattu tiettyihin vuosiin ja niiden aikana tehtyihin ulosottovalituksiin. Vuosiksi on valittu 2008 ja 2009 ensinnäkin sen takia, että ulosottokaari on tullut voimaan vuoden 2008 alusta. Näin ulosottovalitusasioista saadaan ajantasaista tietoa. Toiseksi sen takia, että vuoden 2010 loppuun mennessä Oulun käräjäoikeus on ratkaissut kaikki vuosina 2008–2009 vireille tulleet ulosottovalitukset. Rovaniemen hovioikeus on myös ehtinyt käsitellä valitukset, jotka on tehty Oulun käräjäoikeuden antamista päätöksistä. Tarkastelun kohteeksi on siten saatu kokonaiset vuodet eikä yksikään vireille tullut ulosottovalitus ole ollut ratkaisematta tutkimuksen toteutushetkellä.

Työ on hyödyllinen, koska sen kautta Oulun seudun ulosottovirasto saa kokonaiskuvan vuosien 2008–2009 aikana sen toimialueella tehtyjen ulosottovalitusten lukumäärästä, muutoksenhaun kohteista ja muutoksenhakijoista. Käytännön työssä tällaista kokonaiskäsitystä ei välttämättä ehdi syntyä, sillä silloin vain toteutetaan käräjäoikeuden päätösten mukaiset toimet. Työ antaa toimeksiantajalle informaatiota myös siitä, millä tavalla Oulun käräjäoikeus käsittelee ja ratkaisee ulosottovalituksia sekä tietoa ulosottovalitusten käsittelyajoista. Opinnäytetyö on hyödyllinen myös siitä näkökulmasta, että Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella tehtyjä ulosottovalituksia ei ole tutkittu aiemmin. Tutkimus voi mahdollisesti toimia pohjana laajemmalle Oulun seudun ulosottoviraston tekemälle tutkimukselle.

Tutkimusmenetelminä opinnäytetyössä on käytetty sekä lainopillista että kvantitatiivista menetelmää. Lainoppi tutkimusmenetelmänä rakentuu voimassa olevien oikeuslähteiden varaan, niiden etusija- ja käyttöjärjestysääntöjen mukaisesti. Lainopissa on keskeistä selvittää, miten voimassa oleva lainsäädäntö säätelee tutkimuksen kohteena olevaa oikeusongelmaa ja kuinka tutkimuksen kohteena olevassa tilanteessa tulisi toimia voimassa olevan lainsäädännön perusteella. (Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, 20.)

Ulosottovalituksen käsittelyprosessiin on perehdytty ulosottokaaren (15.6.2007/705) ja oikeudenkäymiskaaren (1.1.1734/4) pohjalta. Keskeisiä lähteitä työssä ovat olleet seuraavat hallituksen esitykset: hallituksen esitys (106/1995) eduskunnalle ulosottoviranomaisia ja ulosottoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön uudistamisesta, hallituksen esitys (83/2006) eduskunnalle ulosottokaareksi ja laiksi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta sekä hallituksen esitys (32/2001) eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien riita-asiain valmistelua, pääkäsittelyä sekä hakemusasioiden käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta. Voimassa olevan lain ja sen esitöiden lisäksi teoriaosuudessa on käytetty lähteinä lainkäyttöraatkaisuja, oikeuskirjallisuutta ja alan asiantuntijoiden kirjoittamia oikeudellisia artikkeleita. Ulosotto-

lainsäädännön uudistamisprosessissa päävalmistelijana toiminut Tuula Linna on opinnäytetyön aiheen kannalta keskeisin kirjailija. Keskeisiä lähteitä ovat olleet seuraavat Linnan teokset: Ulosottokaaren pääkohdat ja Hakemuslainkäyttö. Lisäksi Tuula Linnan & Tatu Leppäsen teokset Ulosottomenettely sekä Ulosmittaus ja myynti ovat olleet tärkeitä työssä käytettyjä lähteitä.

Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tulleiden ulosottovalituksen tarkastelu on toteutettu käyttämällä tilastollista tutkimusmenetelmää, systemaattista havainnointia. Systemaattisessa havainnoinnissa tutkija kirjaa tekemänsä havainnot ennalta suunniteltuun lomakkeeseen. Havainnoinnin kohteeksi soveltuu miltei mikä tahansa aineisto, joka on lukumäärältään riittävän suuri ja antaa tutkimuksen kohteena olevasta asiaongelmasta tietoa. Esimerkiksi hallinnolliset päätökset voivat olla havainnoinnin kohteena. (Vilka 2007, 29–30.)

Systemaattisen havainnoinnin pohjalta on toteutettu *kuvaileva kokonaistutkimus*. Kuvailevassa tutkimuksessa pyritään esittämään tietty asia ja sen keskeiset piirteet tarkasti ja järjestelmällisesti. Kuvauksen pohjalta lukija voi itse muodostaa oman käsityksensä asian eri tekijöiden asemasta. (Vilka 2007, 20.) Kokonaistutkimuksessa ovat mukana kaikki perusjoukkoon kuuluvat havaintoyksiköt (Vilka 2007, 51). Tutkimuksen kohteena ovat olleet kaikki ulosottovalitukset, jotka ovat tulleet vireille Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosien 2008–2009 aikana. Ulosottovalituksista on kerätty informaatiota Oulun käräjäoikeuden antamien kirjallisten päätösten pohjalta. Havainnoinnin kohteena on ollut yhteensä 86 Oulun käräjäoikeuden päätöstä ja kymmenen Rovaniemen hovioikeuden päätöstä, joilla on ratkaistu käräjäoikeuden päätöksestä tehty valitus. Aineiston kerääminen on tapahtunut paikan päällä Oulun käräjäoikeudessa joulukuussa 2010. Rovaniemen hovioikeuden päätökset on toimitettu opinnäytetyön tekijälle tammikuussa 2011.

Opinnäytetyössä on seitsemän päälukua, joista ensimmäinen on johdanto. Toisessa pääluvussa kuvataan Suomen ulosottolaitosta ja ulosottomenettelyä. Siinä kerrotaan, mistä ulosottomenettely alkaa, mihin ulosotto voi kohdistua ja mihin ulosottomenettely päättyy. Kolmannessa pääluvussa esitellään ulosoton oikeussuojajärjestelmä kokonaisuudessaan, vaikka työn pääpaino on vain yhdessä oikeussuojakeinossa, ulosottovalituksessa. Työn kokonaisuuden kannalta on kuitenkin keskeistä kuvata muutkin oikeussuojakeinot, koska niillä on liittymäkohtia ulosottovalitukseen. Neljännessä pääluvussa kuvataan ulosottovalituksen käsittelyprosessi. Käsittelyprosessin kuvaaminen on aloitettu kertomalla ulosottomiehen muutoksenhakuohjauksesta, ulosottovalituksen tekemisestä ja päätetty siihen, miten käräjäoikeus käsittelee ja ratkaisee tehdyn ulosottovalituk-

sen. Luvun päätteeksi ulosottovalituksen käsittelystä on esitetty yhteenvetona vuokaavio, joka on opinnäytetyön tekijän oma tuotos.

Viidennessä pääluvussa esitetään systemaattisen havainnoinnin kautta saadut tulokset. Tuloksia on havainnollistettu sanallisesti, taulukoin ja kuvioin. Kuudes pääluku sisältää työn johtopäätökset, jotka on muodostettu saatujen tutkimustulosten pohjalta. Seitsemännessä pääluvussa on työn pohdinta, jossa on arvioitu tutkimuksen kokonaisluotettavuutta. Viimeiseksi esitetään työssä käytetyt lähteet ja liitteet. Liitteenä ovat työssä hyödynnetyt Valtakunnanvoudinviraston laatimat tilastot, ristiintaulukko sekä työssä käytetty havainnointilomake.

2 ULOSOTTOLAITOS JA ULOSOTTOMENETTELY

Luvun tarkoituksena on antaa yleiskuva Suomen ulosottolaitoksesta ja tuoda lyhyesti esille, mil-laisten asioiden parissa ulosottolaitoksessa työskennellään. Lisäksi luvussa esitellään ulosoton periaatteita, jotka ovat keskeisiä ulosoton oikeussuojajärjestelmän kannalta.

Ulosottokaaressa (15.6.2007/705) säädetään Suomen ulosottolaitoksesta ja sen toiminnasta. Ulosottokaari on ollut voimassa vuoden 2008 alusta alkaen ja korvannut ulosottolain vuodelta 1895. Ulosottokaari on tulos monivuotisesta lainsäädäntöprosessista, jossa ulosottolainsäädäntö uudistettiin kokonaisuudessaan. Kokonaisuudistus toteutettiin neljän laajan osittaisuudistuksen ja usean pienen erillisuudistuksen kautta. (HE 83/2006 vp, 6.)

Suomen ulosottolaitos muodostuu keskushallinnosta ja sen alaisista paikallisista ulosottoviras-toista. Ulosoton keskushallinnosta on huolehtinut 1.1.2010 alkaen uusi keskushallintoviranomai-nen, Valtakunnanvoudinvirasto. Valtakunnanvoudinvirasto ja paikalliset ulosottovirastot kuuluvat oikeusministeriön hallinnon alaan. (UK 1:11 §.) Paikalliset ulosottovirastot ovat suoraan kes-kushallinnon alaisia ilman väliportaita (HE 83/2006 vp, 36). Kunkin ulosottoviraston toimialue, josta voidaan käyttää nimitystä ulosottopiiri, muodostuu yhdestä tai useammasta kihlakunnasta (UK 1:11.3 §). Tällä hetkellä ulosottopiirejä on yhteensä 22 (Oikeuslaitos 2011, hakupäivä 27.4.2011).

Oulun seudun ulosottoviraston toimialueeseen eli ulosottopiiriin kuuluu Haukiputaan, Kuusamon, Limingan, Oulun ja Pudasjärven kihlakunnat (Valtioneuvoston asetus ulosottopiireistä 27.9.2007/865, 1 § 18 k.). Päätoimipaikka sijaitsee Oulussa ja sivutoimipaikat Kuusamossa, Hau-kiputaalla, Limingassa, Muhoksella, Pudasjärvellä, Taivalkoskella ja Vaalassa (Oikeuslaitos 2011, hakupäivä 27.4.2011). Vuonna 2010 käsiteltävinä olleiden asioiden yhteismäärä Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella on ollut 187.544. Kyseisessä lukumäärässä on huomioitu edelliseltä vuodelta siirtyneet asiat sekä vuonna 2010 vireille tulleet uudet asiat. (Liite 1.)

Paikallisissa ulosottovirastoissa työskentelevät kihlakunnanvoudit ja heidän alaisinaan kihlakun-nanulosottomiehet. Johtava kihlakunnanvoudi toimii koko viraston päällikkönä. (UK 1:13.1 §.) Ulosottovirastoissa työskentelee myös muita virkamiehiä (UK 1:8 §). He voivat olla muussa kuin

ulosottomiehen virassa, kuten toimistohenkilökuntaa (HE 83/2006 vp, 35). Kihlakunnanulosottomiehistä käytettiin aiemmin nimitystä avustavat ulosottomiehet. Lainsäädäntöuudistuksen myötä tästä virkanimikkeestä kuitenkin luovuttiin ja se korvattiin uudella kihlakunnanulosottomies virkanimikkeellä. Kihlakunnanvoudeista ja kihlakunnanulosottomiehistä voidaan käyttää yleisnimeä ulosottomies. (HE 83/2006 vp, 22.) Ulosottomies nimike ei itsessään ole virkanimike, vaan se kuvaa laissa säädettyä tehtäväkokonaisuutta ja toimivaltaa sen hoitamiseksi (Linna 2008, 27).

Ulosotossa pannaan täytäntöön riita- ja rikosasioissa annettuja *yksityisoikeudellisia velvoitteita* (UK 1:1.1 §). Ulosotto tarkoittaa jonkin laiminlyödyn velvoitteen, kuten maksuvelvoitteen tai muun ulosottokaassa mainitun velvoitteen, täytäntöönpanoa (Linna 2008, 17). Ulosotossa erilaisia laiminlyötyjä velvoitteita toteutetaan ulosottoviranomaisten toimesta. Tavanomaisesti ulosotto on velallisen suoritusvelvollisuuden eli velkavastuun toteuttamista. (Koulu & Lindfors 2009, 3.) Rahasaatavien perinnän lisäksi ulosotossa voidaan panna täytäntöön *myös muita velvoitteita*. Ulosotossa voidaan panna täytäntöön velvoite luovuttaa toiselle kiinteää tai irtainta omaisuutta, velvoite luovuttaa kiinteää omaisuutta, rakennus, huoneisto tai jokin muu tila toisen hallintaan tai muuttaa sieltä pois. Lisäksi ulosotossa voidaan panna täytäntöön velvoite tehdä jotakin, kiello olla tekemättä jotakin tai velvoite sallia, että toinen tekee jotakin sekä takavarikko tai muu turvaamistoimi. (UK 1:1 §.) Ulosottokaaren menettelysäännöksiä voidaan noudattaa soveltuvien osin myös muunlaisten asioiden täytäntöönpanossa (UK 1:2 §).

Ulosottoasian vireilletulo

Ulosottoasian vireilletulo ja täytäntöönpano edellyttävät, että hakijalla on *ulosottokaaren mukainen ulosottooperuste*, jossa vastaajalle asetetaan tietty velvoite tai määrätty turvaamistoimi. Ulosottooperusteessa tarkoitettu oikeus ei saa olla lakannut maksun, vanhentumisen tai muun syyn vuoksi. (UK 2:1.1 §.) Ulosottokaaren 2:2 §:n nojalla ulosottooperusteena voi olla tuomioistuimen antama tuomio riita- tai rikosasiassa, tuomioistuimen antama turvaamistوپäätös, välimiesmenettelyssä annettu välitystuomio, osamaksukauppaa koskeva ulosottomiehen tilityspöytäkirja, vahvistettu elatusapusopimus, hallintotuomioistuimen päätös, muun viranomaisen antama päätös hallintolainkäyttöasiassa tai valtioneuvoston, ministeriön tai valtion keskushallintoon kuuluvan viraston antama päätös. Ulosottokaassa oleva ulosottooperusteiden luettelo on tarkoitettu tyhjennettäväksi (Komiteamietintö 1998:2, 11). Käytännössä ulosottooperusteella tarkoitetaan tuomiota tai muuta ratkaisua (Linna & Leppänen 2005, 61).

Ulosottomenettelyn käynnistymiseksi tarvitaan aina ulosottoperusteeksi kutsuttu asiakirja. Sen pohjalta ulosottomenettely voidaan käynnistää ja siinä määritelty velvoite panna täytäntöön ulosottoteitse. (Linna 2008, 48.) Yksityinen velkoja ei voi suoraan ilman ulosottoperustetta kääntyä ulosottoviranomaisen puoleen, vaikka velallinen olisi jättänyt velkansa maksamatta muistutuksista huolimatta (Koulu & Lindfors 2010, 160). Suoritusvelvollisuus on ensin tutkittava oikeudenkäynnissä, minkä jälkeen tuomioistuimen antama tuomio voidaan panna täytäntöön ulosotossa (Linna & Leppänen 2005, 57). Ulosottoperusteesta ilmenee, kuka on suoritukseen oikeutettu velkojataho ja kuka puolestaan suoritukseen velvoitettu velallistaho. Lisäksi siitä käy ilmi velalliselle nimenomaisesti asetettu suoritusvelvoite. (Komiteanmietintö 1998:2, 11.)

Ulosottokaaren toisessa luvussa säädetään myös ulosottoperusteen lainvoimaisuudesta. Lainvoimainen tuomio voidaan panna täytäntöön hakijalta vakuutta vaatimatta. Vastaaja ei voi estää lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanoa vakuuden asettamisella. Ylimääräinen muutoksenhaku ei myöskään estä lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanoa. (UK 2:3 §.) Jollei muualla toisin säädetä, lainvoimaa vailla oleva tuomio pannaan täytäntöön muutoksenhaun estämättä siten kuin ulosottokaaren 2:4–12 §:ssä säädetään (UK 2:4 §). Näin ollen ulosottoperuste voidaan panna ulosotossa täytäntöön jo ennen kuin se on lainvoimainen. Toisinaan vastaaja voi torjua lainvoimaa vailla olevan ulosottoperusteen täytäntöönpanon asettamalla torjuntavakuuden. Toisinaan taas lainvoimaa vailla olevan ulosottoperusteen täytäntöönpano tai sen eteneminen voi edellyttää hakijalta vakuuden asettamista. Lisäksi lainvoimaa vailla oleva ulosottoperuste vaikuttaa siihen, kuinka pitkälle täytäntöönpanossa voidaan edetä täytäntöönpanokelpoisen, mutta kuitenkin lainvoimaa vailla olevan ulosottoperusteen nojalla. (Linna & Leppänen 2005, 100.)

Lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden tuomio, jossa asetetaan maksuvelvoite, voidaan panna täytäntöön, jos velallinen ei aseta vakuutta hakijan saatavasta (UK 2:5.1 §). Jos velallinen ei ole asettanut torjuntavakuutta, täytäntöönpanossa voidaan edetä ulosmittaukseen saakka, vaikka ulosottoperuste ei olisikaan lainvoimainen (Linna & Leppänen 2005, 109). Ulosmitattu omaisuus saadaan kuitenkin myydä vain tietynlaisissa tilanteissa velallisen suostumuksella ja kertyneet varat saadaan tilittää hakijalle vain vakuutta vastaan (UK 2:5 §). Lainvoimaa vailla oleva yksipuolinen tuomio voidaan panna ulosotossa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio (UK 2:9 §). Lainvoimaa vailla olevan yksipuolinen tuomio pannaan täytäntöön ilman ehtoja, sillä hakijalta ei vaadita vakuutta eikä vastaaja voi torjuntavakuudella estää asian täytäntöönpanoa (Linna & Leppänen 2005, 116). Lainvoimaa vailla oleva hovioikeuden tuomio, jonka osalta muutoksenhakuun tarvitaan valituslupa, voidaan panna ulosotossa täytäntöön lainvoimaisen tuomion tavoin (UK 2:10.1

§). Näin ollen lainvoimaa vailla olevan hovioikeuden tuomion täytäntöönpano tapahtuu myös ilman ehtoja (Linna & Leppänen 2005, 117). Kertyneet varat saadaan kuitenkin tilittää hakijalle ainoastaan vakuutta vastaan (UK 2:10.1 §).

Ulosotto ei ala automaattisesti sen jälkeen kun ulosottoperuste, jossa esimerkiksi velallisen maksuvelvollisuus vahvistetaan, on saatu (Koulu & Lindfors 2009, 69). Ulosottoasia laitetaan vireille erillisellä hakemuksella. Ulosottoa voidaan hakea kirjallisella hakemuksella, sähköisellä viestillä tai viestillä, joka toimitetaan teknisen käyttöyhteyden avulla ulosoton valtakunnalliseen tietojärjestelmään. (UK 3:1 §.) Ulosottoperuste voidaan liittää osaksi ulosottihakemusta (UK 3:5.1 §) tai se voidaan toimittaa ulosottovirastoon kolmen viikon kuluessa asian vireilletulosta, jos sähköinen ulosottoperuste vaatii liitteeksi kirjallisen ulosottoperusteen (UK 3:7.1 §).

Ulosottoteitse voidaan periä myös julkisoikeudellisia maksuja, kuten maksamatta jätettyjä veroja tai muita kunnille ja kaupungeille erääntyneitä julkisoikeudellisia maksuja (Koulu & Lindfors 2010, 160). Siitä kuinka verojen ja julkisten maksujen perintä ulosoton kautta hoituu, säännellään laissa verojen ja julkisten maksujen täytäntöönpanosta (15.6.2007/706). Verot ja julkiset maksut ovat suoraan ulosottokelpoisia, mikä on merkittävä ero yksityisoikeudellisiin saataviin verrattuna (VerroTPL 3.1 §). Tämä tarkoittaa, että ulosoton käynnistyminen näiden maksujen osalta ei tarvitse tuekseen erillistä ulosottoperustetta. Näiden saatavien osalta ei edellytetä, että ulkopuolinen taho olisi tutkinut ja vahvistanut maksuvelvoitteen, vaan velkojan itsensä laatima maksumääräys riittää käynnistämään ulosottomenettelyn. (Koulu & Lindfors 2010, 161.)

Ulosottomenettelyn kohteet

Ulosottoperuste, jossa velalliselle asetetaan rahamääräinen maksuvelvollisuus, pannaan ulosotossa täytäntöön siten, että velalliselle kuuluvaa omaisuutta ulosmitataan hakijan saatavan suoritukseksi. Ulosottokaaren neljännessä luvussa säädetään ulosmittauksesta. (UK 4:1.1 §.)

Ulosottomenettely voi olla joko tavallista tai suppeaa ja valittu ulosottomenettely vaikuttaa osaltansa siihen, mitä velallisen omaisuutta voidaan ulosmitata (Linna 2008, 106). Hakijan tulee pyytää suppeaa ulosottoa jo ulosottihakemuksessaan, muutoin asiassa menetellään tavallisen ulosottomenettelyn tavoin (UK 3:2.3 §). Jos suppeaa ulosottoa on pyydetty hakemuksessa, ulosottomies voi ulosmitata ainoastaan sellaista velallisen omaisuutta, jota ei tarvitse muuttaa rahaksi. Tällöin ulosmittauksen kohteena voi olla esimerkiksi toistuvaistulo tai veronpalautus. (UK 3:105 §.)

Tilanteissa, joissa suppeaa ulosottoa ei ole erikseen pyydetty, ulosmittauksen kohteena voi olla mikä tahansa velalliselle kuuluva esine tai oikeus, joka on yksilöitävissä ja jolla on varallisuusarvoa eikä sen ulosmittaamista ole erikseen laissa kielletty. Ulosmittaus kattaa myös tietyn esineen ainesosat ja tarpeiston. (UK 4:8.1 §.) Normaalissa ulosottomenettelyssä ulosottomies ulosmittaa kaikenlaatuista velallisen ulosmittauskelpoista omaisuutta sen määrän, jolla hakijan saatava saadaan suoritettua (Linna 2008, 107). Ulosmittauksissa noudatetaan ulosmittausjärjestystä, jonka nojalla velalliselle kuuluva omaisuus ulosmitataan tietyssä järjestyksessä. Ulosmittausjärjestyksen mukaan ensin ulosmitataan raha, rahasaatava, palkka, eläke tai muu toistuvaistulo, toisena muu irtain omaisuus, kolmantena kiinteä omaisuus ja viimeisenä velallisen vakituinen asunto, välttämätöntä toimeentuloa varten tarvittava omaisuus sekä elinkeinotoiminnan jatkamiseksi välttämättömät tuotantovälineet. (UK 4:24 §.)

Ulosottokaaren neljäs luku sisältää myös säännökset ulosmittauskielloista. Sellaista velallisen omaisuutta, josta kertyy hakijalle ainoastaan vähäisenä pidettävä määrä sen jälkeen, kun täytäntöönpanokulut, ulosottomaksut ja muut saatavat on maksettu, ei saa ulosmitata (UK 4:16.1 §). Pirstomiskiellon mukaan irtaimesta tai kiinteästä omaisuudesta ei saa erikseen ulosmitata ainesosia, tarpeistoa tai tuottoa (UK 4:18.1 §). Lisäksi ulosottokaaren 4:19 §:ssä luetellaan muut ulosmittauskiellot. Erottamisetuun kuuluvaa omaisuutta ei saa myöskään ulosmitata (UK 4:21 §). Erottamisetuun kuuluva omaisuus on omaisuutta, jonka velallinen saa pitää ulosoton ulkopuolella, eli säilyttää itsellään (Linna 2008, 113).

Ulosottomenettelyyn liittyviä oikeusperiaatteita

Keskeisiä ulosotossa voimassa olevia periaatteita ovat asianmukaisuus, summaarisuus ja attraktio, joilla on merkitystä myös ulosoton oikeussuojajärjestelmän kannalta. Asianmukaisuuden vaatimus on otettu lakiin ulosottomiehen laajojen toimintavaltuuksien sekä harkinnallisten menettelysäännösten vastapainoksi (HE 216/2001 vp, 15). Vaatimuksen nojalla ulosottomiehen tulee ensinnäkin toimia asianmukaisesti ja puolueettomasti hoitaessaan virkatehtäviä. Toiseksi ulosottomiehen tulee toimittaa täytäntöönpanotehtävät joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti ilman, että niiden toimittamisesta aiheutuu vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Kolmanneksi ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta. (UK 1:19 §.)

Suomen perustuslain (11.6.1999/731) mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja viivytyksettä toimivaltaisessa tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa (2:21.1 §). Kyseisen perustuslain säännöksen voidaan katsoa olevan ulosottokaaren asianmukaisuuden vaatimuksen taustalla (Linna & Leppänen 2005, 25). Asianmukaisuuden vaatimuksella tuleekin pyrkiä siihen, että asianosaisten oikeusturva toteutuu jo ulosottomenettelyn aikana ennakkolisilla toimilla eikä vasta ulosottovalituksen tai muun jälkikäteisen oikeussuojakeinon kautta (HE 216/2001 vp, 45).

Valtavien asiamäärien hoitaminen ulosotossa perustuu summaarisuusperiaatteeseen. Sen mukaan ulosottomenettelyssä asiaa ei tutkita niin perusteellisesti kuin täystutkintaisessa tuomioistuinkäsittelyssä, jossa kaikki oikeus- ja näyttökysymykset tutkitaan kattavan oikeudenkäyntiaineiston perusteella ja otetaan vastaan todistelua kuulemalla asianosaisia, todistajia tai asiantuntijoita. Summaarisuutta voidaan perustella ulosoton valtavilla asiamäärillä sekä sillä, että suuri osa ulosottoasioista on ongelmattomia ja rutiininomaisia. (Linna & Leppänen 2005, 37.) Ulosottomenettelyn olettamuksena on, että asiassa voidaan edetä, jollei siinä esitetä väitteitä tai vaatimuksia tai jollei ulosottomies huomaa selvittämistä vaativia seikkoja. Summaarisuus näkyy muun muassa siinä, että ulosottomies olettaa velallisen omistavan hallussaan olevan irtaimen omaisuuden. (Linna 2008, 45.) Vasta myöhemmin saatu tarkempi selvitys voi osoittaa, että aikaisempi päätös tai toimi on perustunut puutteelliseen ratkaisuaineistoon (Koulu & Lindfors 2009, 170). Tällöin kyseeseen tulevat ulosoton oikeussuojakeinot, joilla voidaan korjata aiempi päätös.

Attraktioperiaatteen nojalla ulosottomenettelyssä esiin nousevat väitteet ja vaatimukset tulee ratkaista heti ulosoton yhteydessä eikä viedä niitä tuomioistuimen ratkaistavaksi. Ulosottomiehen tulee itse ratkaista ulosoton etenemisen kannalta välttämättömät seikat riippumatta niiden vaikeusasteesta. (Linna & Leppänen 2005, 39.) Attraktioperiaate tarkoittaaakin, että ulosottoasian täytäntöönpanon yhteydessä syntyvät asia- ja oikeuskysymykset, jotka tavallisesti ohjautuisivat oikeudenkäyntiin, ratkaistaan ulosottomiehen toimesta ulosottomenettelyn aikana (Koulu & Lindfors 2009, 36). Täytäntöönpanoriita muodostaa kuitenkin poikkeuksen attraktioperiaatteeseen.

Ulosottomenettelyn päättyminen

Maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian täytäntöönpano päättyy, kun ulosottomies on tilittänyt kertyneet varat hakijalle eli ulosottovelkojalle (UK 3:94 §). Yleensä lopputilitys tehdään, kun ulosottomies on perinyt hakijan saatavan kokonaisuudessaan (Linna 2008, 95). Mikäli varat on tilitetty hakijalle ehdollisesti, eli hakijan maksamaa vakuutta vastaan, ulosottoasian vireilläolo päättyy

vasta sitten, kun oikeus varoihin on lopullisesti ratkaistu. Toistuvaistulon ulosmittauksessa suoritetaan useita välitilityksiä, jotka lakkauttavat asian vireilläolon jokaisen tilitetyn määrän osalta. (UK 3:94 §.)

Lopullisen tilityksen lisäksi ulosottomenettely voi päättyä muunlaisiin tilanteisiin, jos perintä jää kokonaan tai osittain tuloksettomaksi (Linna 2008, 96). Jos saatavalle ei ole kertynyt täyttä suoritusta, ulosottoasia voi päättyä varattomuusesteeseen. Jollei myöskään velallisen olinpaikasta ole tietoa ulosottoasia päättyy varattomuus- ja tuntemattomuusesteeseen. (UK 3:95.1 §.)

3 ULOSOTON OIKEUSSUOJAJÄRJESTELMÄ

3.1 Ulosoton oikeussuojakeinojen rakenne

Luvun tarkoituksena on kuvata kaikki ulosoton oikeussuojakeinot. Ensiksi kerrotaan ulosottolainsäädäntöuudistuksen vaikutuksista ulosoton oikeussuojajärjestelmään sekä ulosoton eri oikeussuojakeinojen soveltamisalasta ja rakenteesta. Tämän jälkeen esitellään omina kokonaisuuksinaan itseoikaisu, ulosottovalitus ja täytäntöönpanoriita.

Varsinaisesta muutoksenhausta, ulosottovalituksesta ja sen käyttämisestä sekä jatkovalituksesta seuraaviin oikeusasteisiin säädetään ulosottokaaren (15.6.2007/705) 11 luvussa. Muista ulosoton oikeussuojajärjestelmään kuuluvista oikeussuojakeinoista säädetään ulosottokaaren 10 luvussa.

Ulosottokaaren 10 luvussa säädetään myös täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Täytäntöönpanon keskeyttämisen ei katsota kuitenkaan olevan itsenäinen oikeussuojakeino, mutta se turvaa varsinaisten oikeussuojakeinojen käyttämisen ja oikeusturvan toteutumisen (Linna 2008, 242). Ulosoton oikeussuojakeinoista tulee erottaa myös ulosottooperustetta koskeva muutoksenhaku. Tällöin ei haeta muutosta ulosottomiehen menettelyyn tai päätökseen, vaan tuomioistuimen antamaan tuomioon. Kysymyksessä on täytäntöönpanon velvoitteen alkuperäinen sisältö eikä ulosottomiehen tekemä toimi tai päätös. Sen vuoksi kyseeseen eivät tule ulosottokaaren mukaiset oikeussuojakeinot, vaan oikeudenkäymiskaaren säännökset. (Linna 2008, 241.)

Ulosottolainsäädäntöuudistuksen vaikutus ulosoton oikeussuojajärjestelmään

Ulosottolainsäädäntö on kokenut kokonaisvaltaisen muutoksen kymmenen vuoden aikana tehtyjen osittaisuudistusten kautta (HE 83/2006 vp, 6). Ulosottolainsäädännön uudistus aloitettiin uudistamalla sekä ulosottolaitoksen organisaatio että oikeussuojajärjestelmä. Kyseinen osittaisuudistus on tullut voimaan joulukuussa 1996. Ulosoton muutoksenhaun kannalta merkittävin uudistus on ollut, että muutosta ryhdyttiin hakemaan ulosotonhaltijan sijasta yleisiltä tuomioistuimilta. (HE 106/1995 vp, 3.)

Suomen perustuslaissa (11.6.1999/731) turvataan jokaiselle oikeus hakea muutosta. Jokaisella on myös oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja viivytyksettä niin toimivaltaisessa

tuomioistuimessa kuin muussa viranomaisessakin. (PL 2:21.1 §.) Ulosoton muutoksenhakujärjestelmän uudistamisen ensisijaisena tavoitteena onkin ollut asianosaisille kuuluvan perustuslaillisen oikeusturvan parantaminen. Asianosaisten oikeusturvan parantamiseen pyrittiin suurimmaksi osaksi sillä, että ulosoton muutoksenhakemukset käsitellään ainoastaan yleisissä tuomioistuimissa, eikä ulosotonhaltija toimi enää muutoksenhaun ensiasteena. Toissijaisena tavoitteena on ollut mahdollisimman taloudellisen ja tarkoituksenmukaisen muutoksenhakujärjestelmän kehittäminen, johon pyritään käyttämällä yksinkertaisinta prosessimuotoa käräjäoikeudessa. (HE 106/1995 vp, 22.) Tarkoituksena on ollut myös huolehtia, että asianosaisilla ja sivullisilla on käytössään mahdollisimman tehokkaat keinot oikeudenloukkausten torjumiseen ja korjaamiseen (Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 10:1988, 1).

Oikeusturvaa haluttiin parantaa jo ulosottomenettelyssä, minkä vuoksi uudistuksen myötä ulosoton oikeussuojajärjestelmää täydennettiin antamalla ulosottomiehelle laajahko itseoikaisumahdollisuus, joka tältä aiemmin oli puuttunut (HE 106/1995 vp, 23). Itseoikaisun kautta ulosottomiehellä itsellään on mahdollisuus oikaista selvästi virheellinen päätös (UK 10:1 §, 10:3 §). Itseoikaisumenettelyn käyttöön ottamista on perusteltu muun muassa täytäntöönpanon jouduttamisella sekä asianosaisten oikeusturvan parantamisella. Menettelyssä sattuneet erehdykset ja virheet voidaan korjata nopeasti ja vähäisin kustannuksin. (Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 10:1988, 3.)

Ulosoton oikeussuojajärjestelmään kuuluu sekä sisäisen että ulkoisen muutoksenhaun muotoja (Koulu & Lindfors 2009, 190). Ulosottomiehellä itsellään on oikeus korjata selvät ja ilmeiset asia- virheet (UK 10:1 §) ja kirjoitusvirheet (UK 10:3 §) itseoikaisuvallan kautta. Itseoikaisua voidaan pitää sisäisen muutoksenhaun muotona, koska asia käsitellään ulosotto-organisaatiossa. Tulkin- nanvaraisissa ja epäselvissä tilanteissa asiat puolestaan siirretään ulkopuolisen instanssin, toimi- valtaisen tuomioistuimen ratkaistavaksi. (Lindfors 2007, 288.) Ulosottoasia voi tulla tuomioistui- men käsiteltäväksi joko ulosottovalituksena (UK 11:2 §) tai täytäntöönpanoriitana (UK 10:6 §). Ulosottovalitusta ja täytäntöönpanoriitaa voidaan pitää ulkoisen muutoksenhaun muotoina (Lind- fors 2007, 288).

Ulosottoviranomaisen toimintaan tyytymättömällä taholla on useita eri keinoja muutoksen hake- miseen ulosottomenettelyn aikana (Havansi 2009, 611). Varsinaisen muutoksenhaun, eli ulosot- tovalituksen, lisäksi ulosottoasioissa on käytettävissä kaksi muuta oikeussuojakeinoja, itseoikaisu (UK 10:1 §, 10:3 §) ja täytäntöönpanoriita (UK 10:6 §). Kaikki ulosoton oikeussuojakeinot ovat

toisistaan erillisiä eikä tiettyyn keinoon turvautuminen ole toisen keinon ennakoedellytys. Esimerkiksi itseoikaisun vaatimista ei pidetä edellytyksenä ulosottovalitukselle tai täytäntöönpanoriidalle, vaan molempiin voidaan ryhtyä ilman, että itseoikaisua on pyydetty aiemmin. (Lindfors 2007, 288.) Hallituksen esityksen (106/1995 vp, 23) mukaan itseoikaisu valituksen esiasteena aiheuttaisi viivytystä ja ulosottomiesten työmäärä voisi lisääntyä.

Kullakin oikeussuojakeinolla on oma soveltamisalansa, tosin ne ovat osittain päällekkäisiä. Toisinaan samassa muutoksenhakuasiassa voidaan turvautua joko itseoikaisun käyttämiseen tai valituksen tekemiseen. Ulosottovalitus ja täytäntöönpanoriita taas ovat kuitenkin toisensa poissulkevia oikeussuojakeinoja, eikä niitä voi käyttää päällekkäin. (Lindfors 2007, 288.)

3.2 Itseoikaisu

Itseoikaisusta säädetään ulosottokaaren 10 luvun 1-5 §:ssä. Itseoikaisu on ulosoton kevein muutoksenhakekeino, jossa ulosottomenettelyssä sattunut virhe korjataan ilman tuomioistuinmenettelyä (Linna 2008, 242). Ulosottomies itse oikaisee eli korjaa ulosottoasian menettelyssä sattuneen asiavirheen (UK 10:1.1 §) tai kirjoitusvirheen (UK 10:3 §). Laajan itseoikaisumahdollisuuden käyttöönotolla on pyritty luomaan asianosaisille oikeusturvaa nopeasti, joustavasti ja taloudellisesti jo ulosottomenettelyssä (HE 106/1995 vp, 23). Itseoikaisu on asianosaisten kannalta edullisin muutoksenhakekeino, koska se on nopea ja vapaamuotoinen (Koulu & Lindfors 2009, 171) eikä aiheuta suuria kustannuksia (Koulu 1997, 81).

Päätös itseoikaisun käyttämisestä kuuluu kihlakunnanvoudin yksinomaiseen toimivaltaan (UK 1:9 § 9 k.). Kihlakunnanvoudi oikaisee niin omissa toimissaan kuin alaisenaan toimivien kihlakunnanulosottomiesten toimissa sattuneet selvät virheellisyudet. Kihlakunnanvoudin on mahdollista oikaista menettelyssä sattuneita asiavirheitä sekä kirjoitus- ja laskuvirheitä ulosottokaareissa olevien oikaisumenettelysäännösten mukaisesti. (Koulu & Lindfors 2010, 191.)

Asiavirheen itseoikaisu edellyttää, että ulosottomiehen tekemä toimi tai päätös ulosottoasiassa perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen (UK 10:1.1 §). Virheellisyys voi olla joko tosiasiapuolen selvittämisessä tai laintulkinnassa (Linna 2008, 242). Itseoikaisun edellytyksenä on, että ilmennyt virheellisyys on kiistaton. Itseoikaisu voi merkitä virheellisen toimen peruuttamista ja korvaamista uudella toimella, mutta se voi merkitä myös aiemman päätöksen muuttamista. Epäselvissä ja tulkinnanvaraisissa tilanteissa

on suositeltavaa, että ulosottomies ei ryhdy itseoikaisuun. Tällöin asiassa tulisi hakea muutosta valittamalla käräjäoikeuteen. (HE 106/1995 vp, 60.)

Itseoikaisun käyttäminen ei suinkaan aina tarkoita, että ulosottomies olisi toiminut virheellisesti tai edes huolimattomasti, koska ulosottoasioissa tapahtuneet virheellisyydet johtuvat hyvin usein ulosottomenettelyn *summaarisesta* luonteesta (HE 83/2006 vp, 57). Ulosottomenettelyn oletuksena on, että asiassa voidaan edetä, jollei siinä esitetä väitteitä tai vaatimuksia tai jollei ulosottomies huomaa selvittämistä vaativia seikkoja (Linna 2008, 45). Tehty toimi tai päätös osoittautuu usein virheelliseksi vasta siinä vaiheessa, kun myöhemmin saatu tai hankittu selvitys paljastaa, että ulosottomiehen aikaisempi päätös on perustunut puutteelliseen ratkaisuaineistoon (Koulu & Lindfors 2009, 170).

Ulosottomiehen on tehtävä oikaisu viipymättä virheen havaitsemisen jälkeen (UK 10:1.2 §). Itseoikaisu voidaan tehdä asianosaisen tai sivullisen pyynnöstä. Asianosainen voi pyytää itseoikaisua hyvin vapaamuotoisesti joko suullisesti tai kirjallisesti. (HE 106/1995 vp, 63.) Ulosottomies saa tehdä itseoikaisun myös omasta aloitteestaan aina, kun havaitsee virheen ja itseoikaisun edellytykset täyttyvät (UK 10:1.2 §). Itseoikaisun tekeminen heti virheen havaitsemisen jälkeen on asetettu siten ulosottomiehen velvollisuudeksi. Tällä tavoitellaan sitä, että asianosaisten sekä sivullisten oikeusturva toteutuisi mahdollisimman yksinkertaisella tavalla (HE 83/2006 vp, 57–58.) Itseoikaisun tekeminen ei välttämättä vaadi asianosaisen nimenomaista pyyntöä tai vaatimusta (HE 106/1995 vp, 63). Tosin tällainen vaatimus on usein tarpeen, jotta ulosottomies ryhtyy harkitsemaan tekemiensä toimien oikeellisuutta (Koulu & Lindfors 2009, 169).

Tahoja, joiden asema tulee heikkenemään itseoikaisun vuoksi, tulee kuulla, mikäli se ei ole erityisesti syystä tarpeetonta (UK 10:1.2 §). Puolestaan tahoja, joiden asemaan itseoikaisun suorittaminen ei vaikuta haitallisesti, ei ole tarvetta kuulla (HE 106/1995 vp, 64). Kuulemisvelvoite koskee vain ulosottoasian asianosaisia, velallista ja velkojaa sekä näiden lisäksi sivullista. Jos heistä jonkun asema heikentyy itseoikaisun takia, heitä kuullaan, kun se katsotaan tarpeelliseksi. Kuulemisesta voidaan pitää tarpeettomana esimerkiksi poikkeuksellisen kiireellisissä tilanteissa tai silloin kun asianosaiselle mahdollisesti koitua haitta katsotaan hyvin vähäiseksi. Kuuleminen voi tapahtua kirjallisesti, suullisesti tai puhelimen välityksellä. (HE 106/1995 vp, 64.)

Ulosottomiehen tulee oikaista ulosottoasiassa tehdyssä päätöksessä tai muussa asiakirjassa oleva *kirjoitus- tai laskuvirhe* taikka muu näihin rinnastettava selvä virhe. Kirjoitusvirheen oikaisu

tulee myös tehdä viipymättä virheen havaitsemisen jälkeen. (UK 10:3 §.) Kyseessä on teknisen virheen korjaaminen, joka ei edellytä tosiasioiden tai laintulkinnan uudelleen harkitsemista (Linna 2008, 244). Esimerkiksi päätöksessä oleva kirjoitusvirhe on voinut syntyä vasta kun päätöstä on konkreettisesti laadittu (HE 106/1995 vp, 62). Kirjoitusvirheen oikaisu ei edellytä, että lakia olisi tulkittu väärin tai ulosottomiehen selvitys olisi puutteellinen, kuten asiavirheen oikaisussa edellytetään. Kirjoitusvirhe voidaan oikaista tavallisesti kuulematta asianosaisia. (HE 106/1995 vp, 64.)

Kun ulosottomies tekee itseoikaisun, riippumatta siitä onko kyseessä asia- vai kirjoitusvirheen itseoikaisu, hän laatii *kirjallisen itseoikaisupäätöksen*. Erona näiden kahden itseoikaisumuodon välillä on, että asiavirhettä koskeva itseoikaisupäätös on perusteltava. (UK 10:4.1 §.) Perustelujen tulee sisältää asiassa hankitut ja saadut lausumat, päätöksen perusteena olevat tosiseikat ja säännökset sekä riittävä perustelu ottaen huomioon asian laatu, merkitys asianosaiselle ja lopputulos (UK 3:29 §). Ulosottomiehen ei tarvitse kuitenkaan laatia kirjallista päätöstä tilanteissa, jossa itseoikaisupyynnöksi hylätään. Kun ulosottomies ei toimita itseoikaisua asianosaisen tai sivullisen esittämästä pyynnöstä, pyynnön hylkäämisestä laaditaan kirjallinen päätös ainoastaan tapauksissa, joissa oikaisua on pyydetty kirjallisesti. (UK 10:4.1 §.)

Nopea päätöksenteko itseoikaisuvaatimuksessa koetaan erittäin tarpeelliseksi, koska vaatimus itseoikaisusta ei jatka ulosottovalituksen tekemiselle asetettua määräaikaa (Koulu & Lindfors 2009, 170). Nopea päätöksenteko ja joutuisuus ovat muutoinkin lähtökohtana ulosottomenettelyssä (UK 1:19 §). Päätös, jolla asia- tai kirjoitusvirhe oikaistaan, on annettava tiedoksi kaikille niille, joiden oikeutta tehty muutos koskee. Ulosoton hakijalle oikaisusta ilmoitetaan ainoastaan, jos päätös poikkeaa hänelle aiemmin ilmoitetusta tai jos ilmoittamista voidaan jostain muusta syystä pitää tarpeellisenä. Oikaisupyynnön hylkäämisestä on ilmoitettava aina pyynnön esittäjälle. (UK 10:5.1 §.)

Asia- ja kirjoitusvirheen oikaisupäätökseen saadaan hakea muutosta siten kuin ulosottokaaren 11 luvussa säädetään eli valittamalla toimivaltaiselta tuomioistuimelta (UK 10:4.2 §). Itseoikaisupäätöksen liitteenä tulee siten olla valitusosoitus (HE 106/1995 vp, 65). Tilanteissa, joissa ulosottomies ei toimita itseoikaisua asianosaisen esittämän pyynnön perusteella, oikaisupyynnön hylkäämiseen ei saa hakea lainkaan muutosta valittamalla (UK 10:4.2 §). Muutoksenhakukieltoa on tässä kohdin perustelu sillä, ettei itseoikaisun tekemättä jättäminen muuta vallitsevaa tilannetta (HE 106/1995 vp, 66). Tällöin muutosta voidaan kuitenkin hakea siihen toimeen tai päätökseen, jota koskeva itseoikaisuvaatimus on hylätty (Koulu & Lindfors 2009, 172).

3.3 Ulosottovalitus

Ulosottovalituksen kautta voidaan hakea muutosta ulosottomiehen täytäntöönpanotoimeen tai päätökseen (UK 11:1.1 §). Ulosottovalitusta on pidetty perinteisenä tapana hakea muutosta ulosottoasioissa ja kaikista ulosoton muutoksenhakukeinoista laaja-alaisimpana (Koulu 1997, 208). Muutoksenhakijan perusvälineenä ulosottomenettelyssä on määräaikainen ja määrämuotoinen valitus, jota pidetään tuomioistuimelle esitettävänä muutosvaatimuksena (Havansi 2009, 611).

Asianosaisten muutoksenhakuohjaus kuuluu ulosottomiehen velvollisuuksiin (Havansi 2009, 615). Käytännössä muutoksenhakuohjaus toteutuu siten, että ulosottomies ilmoittaa toimituksessa läsnä oleville henkilöille, saako tehtyyn täytäntöönpanotoimeen tai päätökseen hakea muutosta ja miten valitusmenettely laitetaan vireille. Kirjallisten päätösten liitteeksi laitetaan valitusosoitus, joka sisältää kirjalliset muutoksenhakuohjeet valitusmenettelyn aloittamisesta. (UK 11:13 §.)

Ulosottovalitus itsessään on joko paperinen tai sähköinen asiakirja, jota nimitetään valituskirjelmäksi (UK 11:3.1 §). Lähtökohtaisesti valituskirjelmä on vapaamuotoinen (Linna 2008, 250). Ulosottokaarella on kuitenkin säädetty valituskirjelmän vähimmäissisällöstä. Valituskirjelmässä tulee mainita ainakin täytäntöönpanotoimi tai päätös, johon muutosta haetaan, yksilöity vaatimus ja seikat, joihin vaatimus perustuu, todisteet, joihin aiotaan nojautua sekä valittajan ja asiamiehen tai avustajan riittävät yhteystiedot (UK 11:8 §). Nämä tiedot tulee lähtökohtaisesti mainita ulosottovalituksessa. Vähimmäisvaatimusten lisäksi valituksessa voi olla myös muita vaatimuksia (Linna 2008, 250).

Valituskirjelmä tulee toimittaa valitusosoituksessa mainitun ulosottoviraston kansliaan (UK 11:3.1 §). Ulosottovirastosta valitusasiakirjat toimitetaan viipymättä käräjäoikeuteen, joka on toimivaltainen käsittelemään kyseisen valituksen (UK 11:4.1 §). Muutosta ulosottomiehen tekemään toimeen tai päätökseen haetaan toimivaltaiselta käräjäoikeudelta, vaikka valituskirjelmä toimitetaan ulosottovirastoon eikä suoraan käräjäoikeuteen. Ulosottovalitus kiertää ulosottomiehen kautta, koska ulosottomiehellä on valitukseen liittyviä tarkastustehtäviä. (Linna 2008, 250.)

Vain 14 käräjäoikeutta ovat toimivaltaisia käsittelemään tehtyjä ulosottovalituksia. Oulun käräjäoikeus on yksi näistä käräjäoikeuksista. (UK 11:2 §.) Ulosottovalitus käsitellään käräjäoikeudessa kiireellisenä ja käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 8 luvun hakeamusasian käsittelysäännöksiä (UK 11:15.1-2 §). Käräjäoikeuden päätöksestä voidaan valittaa

hovioukuteen oikeudenkäymiskaaren 25 luvun säännösten mukaisesti (UK 11:19.1 §). Hovioikeuden päätöksestä voidaan valittaa edelleen korkeimpaan oikeuteen oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa säädetyllä tavalla (UK 11:19.2 §).

Ulosottomiehen rooli tehtyjen ulosottovalitusten käsittelyssä on keskeinen. Se alkaa jo ennen ulosottovalituksen tekemistä, ulosottomiehen muutoksenhakuohjauksella ja jatkuu valituksen käsittelyprosessin eri vaiheissa. Merkittävä tehtävä on lausunnon laatiminen. Ulosottomies laatii jokaisen vireille tulleen ulosottovalituksen johdosta kirjallisen perustellun lausunnon, joka toimitetaan kahden viikon kuluessa valituksen vireilletulosta käräjäoikeuteen (UK 11:10 §). Lausunnossa on faktaselvityksen lisäksi myös ulosottomiehen oma perusteltu kannanotto, jolla otetaan kantaa valittajan esittämiin seikkoihin (Havansi 2009, 615). Ulosottovalituksen ratkaisemisen jälkeen ulosottomies huolehtii tuomioistuimen antaman päätöksen mukaisten toimien toteuttamisesta.

3.4 Täytäntöönpanoriita

Täytäntöönpanoriidasta, osoituksen antamisesta ja kanteen nostamisesta säädetään ulosottokaaren 10 luvun 6-18 §:ssä. Ulosottomenettelyssä esiin nousseet epäselvyydet tai ristiriitaisuudet voidaan tutkia ja käsitellä tuomioistuimessa riita-asiana, joka laitetaan vireille kanteella. Tällaista riita-asiaa, jossa tutkitaan nimenomaan ulosotossa esille noussutta kysymystä, nimitetään täytäntöönpanoriidaksi, eräänlaiseksi ulosoton välioikeudenkäynniksi. (Linna 2008, 260.)

Täytäntöönpanoriita on poikkeus ulosoton *attraktioperiaatteeseen*, jonka mukaan ulosottomenettelyssä esiin nousevat väitteet ja vaatimukset ratkaistaan heti ulosottomenettelyssä (Linna 2008, 260). Periaatetta noudatetaan pääsääntöisesti edelleen, mutta ensimmäisen kokonaisuudistuksen myötä on avautunut mahdollisuus saattaa tietyntaiset riitaiset asiat tuomioistuimen ratkaistavaksi. (HE 106/1995 vp, 66.) Ulosottomiehen ratkaistavaksi voi tulla monenlaisia vaikeita kysymyksiä, joiden selvittäminen riittävän luotettavalla tavalla ei ole mahdollista ulosottomenettelyssä. Tällöin asianosaisten oikeusturvan kannalta on hyvä, että asia voidaan käsitellä tuomioistuimessa perusteellisemmin ja laajemmin. (Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 10:1988, 11–12.)

Ulosottoasia voidaan käsitellä täytäntöönpanoriitana eli riita-asian käsittelyjärjestyksessä, kun:

- täytäntöönpanoa vastaan esitetään maksu- tai vanhentumisväite taikka jokin muu väite, joka on syntynyt vasta lainvoimaiseksi tulleen ulosottoperusteen antamisen jälkeen
- riitautetaan ulosottomenettelyssä määrätty maksu- tai palautusvelvollisuus, velkojan oikeus saada suoritus vakuudesta ilman ulosottoperustetta tai velkojan etuoikeus
- sivullinen vastustaa täytäntöönpanoa, koska katsoo sen loukkaavaan hänen oikeuttaan
- esitetään muu edellä mainituissa kohdassa mainittuihin seikkoihin rinnastettava väite tai vaatimus, jonka ratkaisemista täytäntöönpano tai sen jatkaminen edellyttää. (UK 10:6 §.)

Mitä tahansa ulosottomenettelyssä esille noussutta ristiriitaisuutta ei voida käsitellä täytäntöönpanoriitana. Täytäntöönpanoriidan kohteena voi olla ainoastaan jokin väite tai vaatimus, joka koskee ulosottokaaren 10:6 §:ssä mainittuja asioita. (Linna 2008, 261.)

Osoituksen antamisen edellytykset

Esille noussut riitaisuus ei siirry automaattisesti täytäntöönpanoriitana tuomioistuimeen, vaan ulosottomiehen tai tuomioistuimen tulee antaa *osoitus* täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseksi (UK 10:7.1–2 §). Osoitus on päätös siitä, että asian käsittelyä jatketaan täytäntöönpanoriitana (Koulu & Lindfors 2009, 174). *Ulosottomiehellä ja tuomioistuimella molemmilla* on oikeus antaa tietynlaisissa tilanteissa osoitus asianosaiselle. Osoituksen antamisen edellytykset vaihtelevat sen mukaan, antaako osoituksen ulosottomies vai tuomioistuin. Myös asianosaisella itsellään on mahdollisuus nostaa täytäntöönpanoriitakanne ilman, että ulosottomies tai tuomioistuin on antanut asiassa nimenomaisen osoituksen (UK 10:13.1 §).

Ulosottomies voi antaa asianosaiselle osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseksi silloin, kun esille tulleen väitteen tai vaatimuksen tueksi on esitetty todennäköisiä perusteita, joiden johdosta ulosottoasia on tullut epäselväksi eikä selvitystä voida hankkia ulosottomenettelyssä (UK 10:7.1 §). Osoituksen antaminen kuuluu kihlakunnanvoudin yksinomaiseen toimivaltaan (UK 1:9 § 9 k.). Täytäntöönpanoriidan nostaminen edellyttää ensinnäkin, että esitettyjen väitteiden tai vaatimusten olemassaolon tueksi tulee esittää todennäköisiä perusteita. Väitteet ilman perusteluita eivät vielä riitä tekemään asiaa epäselväksi. (HE 106/1995 vp, 67.) Toiseksi ulosottoasian on täytynyt tulla näiden perusteltujen väitteiden johdosta epäselväksi eikä näille väitteille voida hankkia riittävää selvitystä ulosottomenettelyssä. Käytännössä ainoa rajoitus ulosottomiehen tiedonhankinnassa on, että ulosottomiehellä ei ole oikeutta kuulla henkilöä todistajana valan nojalla. (Koulu & Lindfors 2009, 176–177.)

Kolmantena ehdottomana edellytyksenä osoituksen antamiselle ulosottomiehen toimesta on, että osoituksen antamiselle ei ole olemassa laissa mainittua estettä. Osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseksi ei saa antaa enää sen jälkeen kun asiassa on toimitettu lopullinen tilitys. Sitä ei saa antaa myöskään seuraavanlaisissa tilanteissa. Mikäli väite tai vaatimus koskee sellaista seikkaa, josta on jo olemassa asianosaiseen nähden lainvoimainen ulosottomiehen päätös tai tuomioistuimen ratkaisu, mikäli asianosainen ei ole esittänyt väitettä tai vaatimusta toimituksessa, jossa hänen olisi tullut se esittää tai mikäli asianosaiselle on jo annettu samasta asiasta osoitus nostaa täytäntöönpanoriitakanne. Ulosottomies ei saa antaa osoitusta, jos asianosainen on tehnyt ulosottovalituksen samasta kysymyksestä. (UK 10:9 §.)

Ulosottoasioita käsittelevä tuomioistuin voi antaa osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseksi tiettyjen edellytysten täytyessä. Tuomioistuin voi antaa osoituksen, kun asiaa ei ole laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi tarkoituksenmukaista käsitellä valitusasiana. (UK 10:7.2 §.) Esimerkiksi kun valitusasian ratkaiseminen edellyttää lukuisten todistajien kuulemistarvetta, voi olla tarkoituksenmukaista, että asia käsitellään täytäntöönpanoriitana (Linna 2008, 264). Tuomioistuimen tulee viipymättä ilmoittaa asiaa hoitavalle ulosottomiehelle osoituksen antamisesta (UK 10:7.2 §). Osoituksen voi antaa mikä tahansa oikeusaste, joka käsittelee ulosottovalitusta (Linna 2008, 264). Tällöinkin yhtenä edellytyksenä osoituksen antamiselle on, ettei mikään ulosottokaaren 10:9 §:ssä olevista seikoista estä osoituksen antamista.

Edellä on esitelty tilanteet, joissa täytäntöönpanoriitakanne on mahdollista nostaa osoituksen pohjalta. Sen lisäksi on mahdollista myös nostaa täytäntöönpanoriitakanne ilman osoitusta. Asianosainen voi nostaa täytäntöönpanoriitakanteen omasta aloitteestaan, mikäli ulosottokaaren 10:6 §:n mukaiset edellytykset täyttyvät ja mikäli kanteen nostamiselle ei ole ulosottokaaren 10:9 §:ssä mainittua estettä. Tuomioistuimen tulee tällaisessa tilanteessa viipymättä ilmoittaa asianomaiselle ulosottomiehelle vireille laitetusta täytäntöönpanoriitakanteesta. (UK 10:13 §.) Asianosaisella ei kuitenkaan ole mahdollisuutta nostaa kannetta sellaisessa asiassa, jossa on aiemmin annettu täytäntöönpanoriitaosoitus ulosottomiehen tai tuomioistuimen aloitteesta eikä tilanteessa, jossa asianosainen on tehnyt saman asian osalta ulosottovalituksen (HE 83/2006 vp, 63).

Osoituksen antaminen ja kanteen nostaminen

Osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseksi annetaan tiedoksi henkilölle, joka on esittänyt ulosottokaaren 10:6 §:n mukaisen vaatimuksen tai väitteen (10:7.3 §). Tarvittaessa ennen osoituksen antamista on kuultava osoituksen saajaa ja muita riidan asianosaisia, joiden oikeutta riita

koskee (UK 10:8 §). Kuulemisen tarkoituksena on selvittää, pitävätkö asianosaiset osoituksen antamista täytäntöönpanoriidan nostamiseksi tarpeellisenä (Koulu & Lindfors 2009, 179). Rajatapauksissa asianosaisen mielipiteellä voi olla vaikutusta siihen, annetaanko asiassa osoitusta (HE 83/2006, vp 61).

Täytäntöönpanoriitaosoitukseen ei saa hakea muutosta valittamalla (UK 10:11.2 §). Osoituksen antamiseen tai antamatta jättämiseen kohdistuu muutoksenhakukielto. Osoituksen saaja ei täten voi saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi sitä, ovatko osoituksen edellytykset täyttyneet. (Linna 2008, 267.)

Kun osoituksen saaja on saanut osoituksen tiedoksi, hänen tulee neljän viikon kuluessa nostaa varsinainen täytäntöönpanoriitakanne. Mikäli kannetta ei ole nostettu osoituksen mukaisesti määräajassa, asianosainen ei voi enää myöhemmin vedota samassa ulosottoasiassa kyseiseen väitteeseen tai vaatimukseen. (UK 10:12.1–2 §.) Täytäntöönpanoriita laitetaan vireille toimittamalla haastehakemus käräjäoikeuden kansliaan annetun määräajan puitteissa (OK 5:1.1 §). Asia käsitellään tuomioistuimessa riita-asian käsittelyjärjestyksessä, josta säädetään oikeudenkäymiskaa-ren kuudennessa luvussa.

Täytäntöönpanoriidan vaikutus ulosottovalitukseen

Henkilö, joka on tehnyt ulosottovalituksen, ei saa nostaa enää samasta toimesta tai päätöksestä täytäntöönpanoriitakannetta. Vastaavasti sellaisen asian osalta, josta on nostettu täytäntöönpanoriitakanne, ei ole enää mahdollista tehdä ulosottovalitusta. (UK 10:17 §.) Ulosottovalitus ja täytäntöönpanoriita ovat täysin toisensa poissulkevia oikeussuojakeinoja, joita ei voi käyttää päällekkäin (Lindfors 2007, 289).

Jos tuomioistuin antaa ulosottovalitusta käsitellessään täytäntöönpanoriitaosoituksen, ulosottovalitus raukeaa osoituksessa tarkoitetulta osin (UK 11:15.3 §). Osoituksen saajalla ei ole välttämättä pakkoa laittaa riita-asiaa vireille haastehakemuksella silloin, kun ulosottomies on antanut asiassa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseksi. Osoituksen saajalla on mahdollista käyttää valitusoikeuttaan eli tehdä ulosottovalitus kanteen nostamisen sijaan. (UK 10:11.1 §.) Tällöin muutoksenhakuaikaa tulee kuitenkin olla vielä jäljellä (Linna 2008, 267).

4 ULOSOTTOVALITUKSEN KÄSITTELYPROSESSI

4.1 Valitusosoitus

Luvun tarkoituksena on kertoa ulosottomiehen muutoksenhakuohjauksen toteuttamistavoista, esitellä toimivaltaiset muutoksenhakuviranomaiset ulosottoasioissa sekä kuvata, mitkä ulosottoasiat ovat valituskelpoisia ja kenellä on valitusoikeus. Luvussa keskitytään kuvaamaan ulosottovalituksen käsittelyprosessin etenemistä vaiheesta toiseen. Prosessin kuvaaminen aloitetaan valituskirjelmän toimittamista edeltävistä vaiheista, minkä jälkeen kuvataan toimia, joihin valituksen tekeminen johtaa sekä ulosottovirastossa että valitusta käsittelevässä tuomioistuimessa. Jäljempänä puolestaan kerrotaan, millaisessa järjestyksessä valitusasiat on mahdollista käsitellä toimivaltaisessa käräjäoikeudessa.

Lukuun kuuluu myös ulosottovalituksen käsittelyprosessista erillisiä seikkoja, joilla kuitenkin on liittymäkohta ulosottovalituksen käsittelyyn. Ulosottovalituksen suhdetta täytäntöönpanon keskeyttämiseen ja muiden oikeussuojakeinojen käyttämistä ulosottovalituksen yhteydessä esitellään tämän luvun loppupuolella. Luvun päätteeksi esitetään opinnäytetyön tekijän laatima vuokaavio ulosottovalituksen käsittelyprosessin etenemisestä.

Muutoksenhausta ulosottomiehen menettelyyn säädetään ulosottokaaren (15.6.2007/705) 11 luvussa. Kyseisessä luvussa säännellään niin ulosottovalituksen tekemistä kuin tehdyn ulosottovalituksen käsittelyä ulosottovirastossa ja toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Ulosottovalitus on ollut perinteinen tapa hakea muutosta ulosottoasioissa (Koulu 1997, 208).

Ulosottomiehen tulee ilmoittaa, saako tehtyyn päätökseen tai toimeen hakea muutosta ja mitä valituksen osalta on noudatettava. Toimituksessa läsnä oleville asia voidaan ilmoittaa suullisesti. (UK 11:13 §.) Läsnä oleville annetaan suullisesti ohjeet siitä, miten valitus tehdään ja missä ajassa valituksen tulee olla perillä (HE 106/1996 vp, 105). Muissa tapauksissa asianosaiselle annetaan päätökseen tai muuhun asiakirjaan tulee liittää mukaan *valitusosoitus* aina, kun päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla (UK 11:13 §). Valitusosoituksesta käy ilmi, onko valituksen tekeminen mahdollista, miltä tuomioistuimelta muutosta haetaan, missä ajassa valitus tulee tehdä, miten valitus tulee toimittaa perille, valituskirjelmän sisältövaatimukset ja valituksen

vaikutukset (UK 11:14 §). Valitusosoitus sisältääkin kattavat muutoksenhakuohjeet. Asianosaisen oikeusturvan kannalta on merkityksellistä, että hän saa valitusosoituksen sellaisen toimen tai päätöksen yhteydessä, johon voidaan hakea muutosta valittamalla, koska muutoksenhaku on sidottu tiettyyn määräaikaan. (HE 106/1995 vp, 105.)

Ulosottomies ratkaisee, mitkä hänen tekemänsä toimet ja päätökset ovat valituskelpoisia sekä huolehtii kyseisen asian ilmoittamisesta asianosaisille ulosottokaaren säädösten mukaisella tavalla (Koulu 1997, 216). Ulosottomiehen tekemän ratkaisun pohjana on ulosottokaaren säännös, jonka mukaan muutosta voidaan hakea ulosottomiehen tekemään päätökseen tai täytäntöönpanotoimeen (UK 11:1.1 §). Jollei päätökseen tai toimeen saa hakea muutosta valittamalla, ulosottomies ilmoittaa siitäkin asianosaisille (HE 106/1995 vp, 105). Kirjallisen päätöksen lopussa, esimerkiksi perustelujen jälkeen, voidaan ilmoittaa, ettei päätökseen saa hakea muutosta valittamalla jonkin tietyn ulosottokaaren pykälän nojalla. Tällöin päätöksen liitteenä ei myöskään ole valitusosoitusta.

Muutoksenhakuviranomaiset

Muutoksenhakuviranomaisina ulosottoasioissa toimivat yleiset tuomioistuimet (UK 1:10 §). Suomen perustuslain (11.6.1999/731) mukaan yleisiä tuomioistuinta ovat kärjäoikeudet, hovioikeudet sekä korkein oikeus (9:98.1 §). Siten ulosottoasioissa haetaan muutosta linjassa kärjäoikeus, hovioikeus ja korkein oikeus. Muutosta täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätökseen haetaan kärjäoikeudelta valittamalla (UK 11:2.1 §). Nykyisistä 27 kärjäoikeudesta kaikki eivät kuitenkaan käsittele ulosottoasioita. Ulosottoasioiden käsittely on keskitetty ainoastaan tiettyihin kärjäoikeuksiin, koska valitusasioiden suhteellinen vähyys ja niiden laatu voisivat mahdollisesti johtaa epäyhtenäisen soveltamiskäytännön syntymiseen (HE 106/1995 vp, 25).

Valtioneuvoston asetuksella kärjäoikeuksien tuomiopiireistä ulosottovalituksia koskevissa asioissa (29.12.2009/1774) on määrätty 14 kärjäoikeutta, jotka ovat toimivaltaisia käsittelemään ulosottovalituksia ja täytäntöönpanoriitoja ja näiden kärjäoikeuksien tuomiopiirit. Näitä kärjäoikeuksia ovat Ahvenanmaan, Espoon, Etelä-Karjalan, Helsingin, Keski-Suomen, Lapin, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen, Satakunnan, Vantaan ja Varsinais-Suomen kärjäoikeudet (UK 11:2.2 §). Asetuksen 1 § 7 kohdan mukaan Oulun kärjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvat sekä Oulun seudun että Raahen seudun ulosottovirastojen toimialueet. Muutosta tulee hakea siltä kärjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpanotoimi on tehty (UK 11:2.3 §).

Ulosottovalitusten käsittelyn kannalta merkitystä on tuomioistuimen *asiallisella sekä alueellisella toimivallalla*. Asiallisen toimivallan kautta voidaan määrittää, miten erilaatuiset tapaukset jaetaan tuomioistuinten kesken. Yleisillä tuomioistuimilla on lähtökohtaisesti aina oikeus käsitellä kaikkia asioita, joita niiden toimivallasta ei nimenomaisesti ole otettu pois. (Vuorenpää 2009, 25–26.) Ulosottovalitusten osalta asiallinen toimivalta on annettu ainoastaan osalle yleisistä tuomioistumista, sillä vain tietyt kärjäoikeudet voivat ratkaista vireille tulleet ulosottovalitukset. Ulosottovalitukset ja täytäntöönpanoriidat käsitellään näissä tuomioistuimissa normaalissa kokoonpanossa ilman asiantuntijajäseniä. Syynä jakoon on ollut kyseisten asioiden harvalukuisuus ja niiden vaatima asiantuntemus. Kärjäoikeus, jota ei mainita valtioneuvoston antamassa asetuksessa, ei ole toimivaltainen käsittelemään ulosottovalituksia edes sellaisissa tapauksissa, joissa sille on erheellisesti toimitettu valituskirjelmä. Tällöin asia on jätettävä tutkimatta, sillä asiallinen toimivalta on ehdoton prosessin edellytys. (Jokela 2005, 275–278.)

Alueellisen toimivallan kautta voidaan puolestaan määritellä, mikä samanasteinen tuomioistuin on fyysiseltä sijainniltaan toimivaltainen käsittelemään kulloinkin käsillä olevan asian. Tuomioistuimen alueellinen toimivalta määräytyy tuomiopiiriin mukaisesti. (Vuorenpää 2009, 26.) Alueellinen toimivalta säätelee, miten tapaukset on jaettava asiallisessa ja oikeusasteellisessa suhteessa keskenään samanarvoisten tuomioistuinten kesken (Jokela 2005, 283). Ulosottovalituksia käsittelevien kärjäoikeuksien alueellinen toimivalta näkyy siten, että asiallisesti toimivaltaisista tuomioistumista ulosottovalituksen tutkii se kärjäoikeus, jonka tuomiopiirissä valituksen kohteena oleva täytäntöönpanotoimi on tehty (UK 11:2.3 §).

Ensimmäinen muutoksenhakuaste ulosottoasioissa on kärjäoikeus, jonka päätöksestä voidaan tehdä jatkovalitus hovioikeuteen (UK 11:19.1 §). Oulun kärjäoikeuden päätöksistä valitetaan Rovaniemen hovioikeuteen. Hovioikeuden päätökseen voidaan edelleen hakea muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen. Muutoksenhausta oikeusasteesta toiseen noudatetaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren säännöksiä. (UK 11:19 §.)

4.2 Valituskelpoiset asiat ja valitusoikeus

Ulosottokaaren 11:1.1 §:n mukaan voidaan valittaa *täytäntöönpanotoimesta tai ulosottomiehen tekemästä päätöksestä*. *Valituskelpoisuus* määrittää, mihin ulosottomiehen toimenpiteisiin saa hakea muutosta valittamalla (Lindfors 2001, 440). Ulosottoasioissa valituskelpoisuus on suhteellisen laaja, koska ulosoton asianosaisille halutaan taata mahdollisimman hyvä oikeusturva sekä

mahdollisuus puuttua virheelliseen täytäntöönpanoon mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Täytäntöönpanomenettely käsittää tavanomaisesti sarjan useita peräkkäisiä toisistaan erillisiä toimia, joista jokainen toimi on erikseen valituskelpoinen. Esimerkiksi samassa ulosottoasiassa voidaan tehdä ulosmittauspäättös, myyntipäättös ja päätös kauppahinnan jaosta, jotka kaikki ovat erikseen valituskelpoisia. (HE 106/1995 vp, 91–92.)

Pääsääntöisesti miltei kaikkiin täytäntöönpanotoimiin ja ulosottomiehen tekemiin päätöksiin saadaan hakea muutosta valittamalla. Poikkeuksena kuitenkin ovat asiat, joissa muutoksenhaku on erikseen lain nojalla kielletty. (HE 106/1995 vp, 91.) Ulosottokaareissa on useita säännöksiä asioista, joiden osalta muutoksenhaku on kielletty. Muun muassa ulosottomiehen toimittamaan väliaikaistoimeen (UK 3:19.3 §), maksuaikaa koskevaan päätökseen (UK 4:6.3 §), muuttopäivän lykkäämistä koskevaan päätökseen häätöasioissa (UK 7:4.1 §), takavarikkoa koskevaan päätökseen (UK 8:14.2 §), päätökseen hylätä itseoikaisupyyntö (UK 10:4.2 §) sekä annettuun täytäntöönpanoriitaosoitukseen (UK 10:11.2 §) ei saa hakea muutosta valittamalla. Muutosta ei saa hakea myöskään vastaavan ulosottomiehen määräytymiseen (UK 3:14.2 §).

Käytännöllisistä ja valmistelevista toimista, jotka eivät luo asianosaiselle oikeuksia eivätkä puutu heidän oikeuspiiriinsä, ei saa valittaa (HE 106/1995 vp, 91–92). Valmistelevalla toimella tarkoitetaan toimia, joilla ennakoidaan tulevaa päätöstä tai toimea (Linna 2008, 246). Useimpiin valmisteleviin toimiin on kuitenkin mahdollista hakea muutosta myöhemmin samalla, kun asianosainen hakee muutosta lopulliseen täytäntöönpanotoimeen. Esimerkiksi ratkaisun huutokaupan kuuluttamistavasta voidaan katsoa oleva valmisteleva toimi, koska sillä ennakoidaan tulevaa toimea, huutokauppaa. Siihen, missä paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä huutokauppailmoitus on julkaistu, ei saa siten hakea muutosta valittamalla. Myöhemmin asianosaisella on kuitenkin mahdollisuus hakea muutosta lopulliseen täytäntöönpanotoimeen eli huutokauppaan, jonka yhteydessä voidaan valittaa myös huutokaupan kuuluttamistavasta, joka katsotaan valmistelevaksi toimeksi. Maksukehotus on myös esimerkki valmistelevasta, epäitsenäisestä toimesta, sillä se ei luo oikeuksia ulosoton hakijalle eikä puutu velallisen oikeuspiiriin. (Koulu 1997, 217–218.)

Keskeinen vaatimus ulosottovalituksen tutkimiselle on sen päätöksen, toimen tai menettelyn olemassaolo, johon vaaditaan muutosta. Sillä, onko ulosottomiehen päätös laadittu kirjalliseen muotoon, ei ole katsottu olevan merkitystä valituskelpoisuuden kannalta. Valituskelpoisuus ei rajaudu pelkästään asioihin, joista on tehty varsinainen päätös. Myös tosiasiallisiin toimiin, kuten omai-

suuden säilytystapaan, on mahdollista hakea muutosta. Pelkästään ulosottomiehen käyttäytymisen tietyssä tilanteessa tai ulosottomiehen hidastelu eivät kuitenkaan ole valituskelpoisia asioita. (Linna 2008, 246–247.) Mikäli valituskirjelmään sisältyvää ilmoitusta ulosottomiehen toiminnasta, kuten ulosottomiehen laiminlyönnistä tai virheellisestä virkatoimesta, ei voida pitää muutoksenhakupuhakemuksena, tuomioistuimen tulee jättää ulosottovalitus siltä osin tutkimatta ja ohjata muutoksenhakijaa tekemään kantelu Valtakunnanvoudinvirastolle (UK 11:18 §). Kantelu voidaan tehdä tällaisissa tapauksissa myös yleisille laillisuusvalvojille (Linna 2008, 247). Näitä ovat valtioneuvoston oikeuskansleri (PL 10:108.1 §) sekä eduskunnan oikeusasiamies (PL 10:109.1 §).

Lopullisen tilityksen vaikutus valituskelpoisuuteen

Lopullisen tilityksen jälkeen saadaan valittaa ainoastaan itse *tilityksessä olevasta virheellisyydestä* (UK 11:1.2 §). Kyseinen säännös rajoittaa ulosottovalituksen käyttöalaa. Lopullista tilitystä edeltävistä vaiheista ei ole mahdollista valittaa enää toimitetun tilityksen jälkeen. Lisäksi vireillä olevan valitusasian käsittely raukeaa, kun lopullinen tilitys toimitetaan. (Linna & Leppänen 2005, 593.) Lopullinen tilitys muodostaa ehdottoman takarajan ulosottovalituksen käytölle (Linna 2008, 248). Muutoksenhakumahdollisuudet sulkeutuvat miltei kokonaan pois sen jälkeen, kun lopullinen tilitys on tehty. Tästä on kuitenkin kaksi poikkeusta. (Lindfors 2007, 290.) Lopullisen tilityksen jälkeen on kuitenkin mahdollisuus valittaa itse tilityksessä olevasta virheestä (UK 11:1.2 §). Ehdollinen tilitys, jossa varat on tilitetty vakuutta vastaan, ei poista muutoksenhakuoikeutta ennen kuin velkojan oikeus varoihin on lopullisesti ratkaistu (UK 3:94 §).

Lopullisella tilityksellä tarkoitetaan tilitystä ilman vakuutta (Linna 2008, 202). Lopullisessa tilityksessä varat tilitetään velkojille ilman, että heiltä vaaditaan vakuuden asettamista (Linna & Leppänen 2007, 664). Lopullisella tilityksellä on koko ulosottoasian vireilläolon lakkauttava vaikutus (Linna 2008, 202). Ulosottoasian vireilläolon päättyminen puolestaan katkaisee ulosottovalituksen käytön, vaikka valituksen tekemiselle säädetty määräaika olisi vielä jäljellä (Lindfors 2001, 441).

Ehdollisessa tilityksessä velkoja saa kertyneet varat itselleen sillä ehdolla, että palauttaa ne, mikäli lopullisen tilityksen ehdot eivät täytykään (Linna 2008, 202). Ulosottoasian vireilläolo ei pääty tällaiseen ehdolliseen tilitykseen, minkä johdosta ehdollinen tilitys ei poista asianosaisten muutoksenhakuoikeutta. (HE 83/2006 vp, 70). Tällöin ulosottoasian vireilläolo päättyy vasta, kun velkojan oikeus varoihin on ratkaistu lopullisesti (UK 3:94 §).

Lopullinen tilitys poistaa muutoksenhakuintressin, koska varoja ei voida enää periä takaisin ulosoton keinoin (HE 83/2006 vp, 70). Lisäksi merkitystä on nykyisin kiinnitetty myös velkojien oikeusturvaan ja velkojien oikeuteen luottaa siihen, että tämä saa pitää ulosottomiehen tilittämät varat eikä joudu palauttamaan niitä takaisin (Lindfors 2007, 291). Lopullisen tilityksen jälkeen velkojan ei katsota enää joutuvan palautusvelvolliseksi (Linna 2008, 202). Toimitetun lopullisen tilityksen jälkeen on mahdollista kuitenkin hakea muutosta itse tilityksessä olevaan virheeseen (UK 11:1.2 §). Tällainen tilitysvirhe on kuitenkin hyvin harvinainen ja tarkoittaa tavanomaisesti sitä, että kertyneet varat on tilitetty velkojille jakoluettelosta poikkeavalla tavalla (Linna 2008, 248). Virheelliseen tilitykseen on mahdollista hakea muutosta, vaikka varat olisikin jo tilitetty velkojille. Myös velkojille maksettujen varojen takaisinperiminen on luonnollisesti mahdollista silloin, kun lopullisessa tilityksessä on tapahtunut tekninen virhe. (Lindfors 2007, 290–291.)

Lopullinen tilitys voi tulla kyseeseen lopputilityksessä, jossa maksuvelvoitteen täytäntöönpano päättyy lopullisesti kun varat tilitetään velkojille. Se voi tulla kyseeseen myös välitilityksessä, joka lakkauttaa vireilläolon vain tietyn tilitetyn määrän osalta. (UK 3:94 §.) Kun asiassa on tehty useita välitilityksiä, asian vireilläolo näiden tilitettyjen määrien osalta on päättynyt jo välitilitykseen. Jokainen välitilitys on siten ollut lopullinen tilitys tietyn rahaerän osalta. Toistuvaistulon ulosmittauksessa suoritetaan useita välitilityksiä, jossa jokainen velkojille tilitetty palkkaerä lakkauttaa asian vireilläolon juuri sen tietyn erän osalta. (Linna & Leppänen 2005, 583–584.)

Korkeimman oikeuden päätös kuvaa oivallisesti lopullisella tilityksellä olevaa vireilläolon lakkauttavaa vaikutusta ulosottovalituksen käyttämiseen. Tapauksessa, jossa oli tilitetty sivulliselle kuuluvia rahavaroja velkojille, ei voitu ottaa määräajassa tehtyä ulosottovalitusta tutkittavaksi, koska ulosmitatut varat oli jo ehditty tilittää velkojille eikä tehdyssä valituksessa ollut kysymys lopullisessa tilityksessä olevasta virheestä. Varojen tilitys velkojille ennen muutoksenhauille säädetyn määräajan päättymistä on siten johtanut siihen, että määräajassa tehtyä ulosottovalitusta ei ollut enää mahdollista tutkia toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Käytännössä varojen tilitys velkojille voi tehdä ulosottovalituksesta oikeussuojakeinona täysin hyödyttömän. (KKO 21.6.2004 T 1455, Finlex.)

Korkeimman oikeuden päätöksessä kuvatuissa tilanteissa menetyksen kärsineen tahon oikeussuoja jää vahingonkorvauskanteen tai perusteettoman edun palautuskanteen varaan (Havansi 2009, 614). Lopullisen tilityksen jälkeen kun on mahdollista tehdä ulosottovalitus vain tilityksessä olevan virheellisyyden osalta (UK 11:1.2 §). Tällöin on mahdollista vaatia korvausta vahin-

gonkorvauslain nojalla joko valtiolta tai ulosottomieheltä, mikäli korvausvelvollisuuden edellytykset ovat olemassa (HE 106/1995 vp, 66).

Kun julkisella huutokaupalla saadut varat on ehditty tilittää velkojille ennen ulosmittauksen purkamista koskevan valituksen vireille tuloa, ulosottovalitus on jätetty tutkimatta. Tutkimatta jättämisen perusteena on ollut, että ulosottovalitus ei koskenut lopullisessa tilityksessä olevaa virhettä eikä velkojille tilitettyjä varoja ollut enää mahdollista saada takaisin ulosotto-oikeudellisin keinoin. Korkein oikeus on lausunut myös, ettei ratkaisua voida poistaa tai peruuttaa myöskään ylimääräisen muutoksenhaun keinoin täytäntöönpanon päätyttyä. (KKO 2.11.2001 T 2315, Finlex.)

Ulosottomiehen tulee toisinaan, ulosottokaaressa määritellyissä tilanteissa, väliaikaisesti keskeyttää tilitys. Ulosottomiehen tulee keskeyttää tilitys esimerkiksi, kun asianosainen ilmoittaa hakevansa muutosta sellaiseen toimeen, joka vaikuttaa kertyneiden varojen jakoon tai tilitykseen tai kun sivullinen väittää ulosmittauksen loukkaavan hänen oikeuttaan. Ulosottomiehen tulee omasta aloitteestaan keskeyttää tilitys myös silloin, kun hän huomaa tilityksen tekvän tyhjäksi täytäntöönpanotoimesta tietämättömän henkilön muutoksenhakuoikeuden. (UK 6:15.1 §.) Tällaisella henkilöllä voidaan tarkoittaa esimerkiksi ulkomailla oleilevaa sivullista (Linna 2008, 204). Edellä mainituissa tilanteissa tilitystä saadaan kuitenkin jatkaa, jollei asianosaisella selvästikään ole muutoksenhakuoikeutta tai jos väite tai vaatimus on täysin perusteeton (UK 6:15.2 §).

Väliaikainen tilityksen keskeyttäminen pitää ulosottomenettelyn vireillä ja säilyttää asianosaisen muutoksenhakumahdollisuuden (Koulu & Lindfors 2009, 166). Tilitys on keskeytyneenä kolme viikkoa siitä, kun keskeytysvaatimus on esitetty tai kun ulosottomies on tehnyt keskeytyspäätöksen. Erityisestä syystä tilitys voi olla keskeytyneenä pidempäänkin. Väliaikainen tilityksen keskeytys ei kuitenkaan estä tilittämästä varoja ehdollisesti vakuutta vastaan velkojille. (UK 6:15.3 §.)

Valitusoikeus

Täytäntöönpanotoimesta tai ulosottomiehen päätöksestä saa valittaa *se, jonka oikeutta toimi tai päätös koskee* (UK 11:1.1 §). Valitusoikeus on ulosoton varsinaisilla asianosaisilla, eli velkojalla ja velallisella (UK 1:3 §) ja näiden lisäksi sivullisella (HE 106/1995 vp, 92). Sivullinen ei ole ulosoton varsinainen asianosainen vaan ulkopuolinen taho, jonka asema perustuu esimerkiksi ulosmittauskohteen omistusoikeuteen (Linna & Leppänen 2007, 83–84). Ulosottomiehellä itsellään ei ole katsottu olevan valitusoikeutta (Linna 2008, 248).

Valitusoikeus edellyttää, että kyseinen toimi tai päätös kajoaa asianosaisen tai sivullisen intresseihin (HE 106/1995 vp, 92). Ulosottovalituksen tekeminen edellyttää myös, että muutoksenhakijalla on oma intressi tehdä valitus, sillä toisen osapuolen hyväksi ei voi hakea muutosta. (Linna 2008, 248). Käytännössä toimen tai päätöksen on oltava asianosaisen tai sivullisen kannalta jollain tavalla epäedullinen, jotta asiasta voidaan valittaa (Koulu 1997, 240).

Pääsääntöisesti velallisella on katsottu olevan aina oikeus valittaa asioista, jotka koskevat hänen oikeuttaan (Virtanen 2008, 6). Suhteellisen vakiintunut oikeuskäytäntö on ollut, että velallisella ei ole oikeutta valittaa sillä perusteella, että ulosmitattu omaisuus kuuluu sivulliselle (HE 83/2006, 70). Velallisella on siten oikeus hakea muutosta ainoastaan omassa asiassaan. Sivullisella ja velkojalla on oikeus valittaa, mikäli ulosottomiehen suorittama toimi tai päätös on heidän kannaltaan jollakin tavalla epäedullinen (Virtanen 2008, 8).

4.3 Ulosottovalituksen tekeminen ja peruuttaminen

Valituskirjelmä tulee toimittaa toimen tai päätöksen tehneen ulosottomiehen kansliaan viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä (UK 11:3.1 §). Määräaika ulosottovalituksen tekemiselle on kolme viikkoa (UK 11:5.1 §). Ulosottovalituksen tekeminen ei edellytä, että valittaja olisi aiemmin ilmoittanut olevansa tyytymätön johonkin tiettyyn ulosmittauspäätökseen. Se ei edellytä myöskään, että valituksen tekijä olisi ensin pyytänyt ulosottomieheltä itseoikaisun suorittamista. (HE 106/1995 vp, 95.)

Valitusosoituksessa ilmoitetaan aina tuomioistuimelle, jolta muutosta haetaan (UK 11:14 § 1 k.). Valituskirjelmä tulee osoittaa osoituksessa nimetyille käräjäoikeudelle, vaikka valitusta ei suoraan toimitetakaan kyseiseen tuomioistuimeen. Valituskirjelmä kiertää ensin ulosottomiehen kautta. (HE 106/1995 vp, 95.) Valitusosoituksessa ilmoitetaan myös ulosottovirasto, jonne valituskirjelmä tulee toimittaa (UK 11:14 § 3 k.). Näin siksi, koska ulosottomiehen tulee tarkastaa, onko valituskirjelmä toimitettu ajoissa. Tämän katsotaan helpottavan valitusasian käsittelyä käräjäoikeudessa. Se mahdollistaa myös ulosottokaaren mukaisen itseoikaisun käytön valituksen johdosta, minkä avulla saadaan karsittua selvät virheet pois. (HE 106/1995 vp, 95.)

Valituskirjelmä on mahdollista toimittaa joko kirjallisesti tai sähköisenä viestinä. Valituksen tekijän tai valituksen laatijan, kuten valittajan käyttämän asiamiehen, on allekirjoitettava kirjallinen valituskirjelmä. (UK 11:3.1-2 §.) Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain

(24.1.2003/13) mukaan sähköisellä viestillä tarkoitetaan sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä viestiä, joka tarvittaessa voidaan tallentaa kirjalliseen muotoon (1:4 § 2 k.).

Valituskirjelmälle on säädetty tiettyjä sisältövaatimuksia. Kirjelmässä on mainittava täytäntöönpanotoimi tai päätös, johon muutosta haetaan sekä yksilöity vaatimus ja seikat, joihin tämä muutoksenhakuvaatimus perustuu. Siinä tulee mainita myös todisteet, joihin aiotaan nojautua ja mitä näillä todisteilla halutaan näyttää toteen. Lisäksi valituskirjelmässä tulee olla maininta käytettävän asiamiehen tai avustajan yhteystiedoista. Kirjelmään tulee liittää myös postiosoite tai muu osoite, johon valitusasiaa koskevat tiedoksiannot voidaan lähettää valittajalle. Valituskirjelmän liitteeksi tulee liittää ainakin ne kirjalliset todisteet, joihin valittaja aikoo vedota. (UK 11:8 §.) Ulosottomiehen tekemää päätöstä tai pöytäkirjaa ei tarvitse erikseen liittää kirjelmään, koska ulosottomiehen tehtävänä on huolehtia tarpeellisten päätösten toimittamisesta käräjäoikeudelle samanaikaisesti muiden valitusasiakirjojen kanssa (HE 106/1995 vp, 101). Yllä mainittujen vähimmäisvaatimusten lisäksi valituskirjelmässä voidaan tuoda esille muita täydentäviä vaatimuksia. Tällaisia voivat olla esimerkiksi oikeudenkäyntikuluvaatimus, täytäntöönpanon keskeytyspyyntö tai pyyntö suullisen käsittelyn järjestämisestä. (Linna 2008, 250–251.)

Valituskirjelmä on vapaamuotoinen paperinen tai sähköinen asiakirja, jolla haetaan muutosta täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen tekemään päätökseen (Linna 2008, 250). Sen tulee kuitenkin pitää sisällään vähintään ulosottokaaren 11:8 §:n edellyttämät tiedot. Valituskirjelmän laatimiselle ei ole katsottu tarpeelliseksi asettaa niin suuria sisällöllisiä vaatimuksia kuin normaalissa riita- ja rikosasioiden oikeudenkäynnissä, koska valitus koskee summaarisessa täytäntöönpanomenettelyssä tehtyjä toimia ja päätöksiä (HE 106/1995 vp, 100). Juridisesti täsmällistä kielenkäyttöä ei yleensä vaadita. Riittävää on, että ulosottovirastoon toimitetusta valitusasiakirjasta käy jollakin tavalla ilmi, että tiettyyn toimeen tai päätökseen halutaan muutosta. (Koulu 1997, 265.) Jos ulosottomies on epävarma, onko virastoon toimitetussa asiakirjassa kyse valituskirjelmästä vai jostakin muusta, hänen tulee tiedustella asiaa asiakirjan tekijältä (HE 83/2006 vp, 73).

Toisinaan valituskirjelmät voivat olla puutteellisia ja täydennystä vaativia. Täydentämisestä huolehtii käräjäoikeus. Ulosottomiehen ei tarvitse pyytää täydennystä itse, vaan hän toimittaa puutteellisenkin valituskirjelmän käräjäoikeuteen viipymättä. Muutoin vaarana olisi, että keskeytystä edellyttävä asia jäisi ulosottomiehelle odottamaan täydennystä. (HE 83/2006 vp, 73.)

Muutoksenhakija voi *peruuttaa* tekemänsä ulosottovalituksen toimittamalla erillisen peruuttamiskirjelmän joko asianomaiselle ulosottovirastolle tai asiaa käsittelevälle käräjäoikeudelle. Kirjelmä voi olla varsinaisen valituskirjelmän tapaan joko kirjallinen tai sähköinen asiakirja. (UK 11:3.3 §.) Asiaa käsittelevä käräjäoikeus lopulta ratkaisee, jätetäänkö ulosottovalituksen käsitteleminen sillensä toimitetun peruutuksen johdosta. Jos peruutuskirjelmä on toimitettu ulosottovirastoon, se toimitetaan sieltä asiaa käsittelevälle käräjäoikeudelle, kuten valituskirjelmäkin. (HE 106/1995 vp, 96.)

Määräaika ulosottovalituksen tekemiselle

Määräaika valituksen tekemiselle ja sen toimittamiselle ulosottovirastoon on *kolme viikkoa* (UK 11:5.1 §). Määräaika ulosottovalituksen tekemiselle on aina samainen kolme viikkoa, kaikille ulosottoasian asianosaisille (Koulu 1997, 255–256). Määräajan asettamista ulosottovalituksen tekemiselle on pidetty perusteltuna, jotta täytäntöönpanotoimien lainvoimaiseksi tuleminen selkiytyisi ja toimien lainvoimaisuuden saavuttaminen nopeutuisi (HE 106/1995 vp, 96).

Määräaika ulosottovalituksen tekemiselle lasketaan siitä päivästä, jona toimitus pidettiin tai päätös tehtiin, jos siitä on etukäteen ilmoitettu asianosaiselle tai jos asianosainen on ollut läsnä toimituksessa. Muussa tapauksessa määräaika valituksen tekemiselle lasketaan siitä, kun asianosainen on saanut tiedon tehdystä toimituksesta tai päätöksestä. (UK 11:6 §.)

Pääsääntöisesti kolmen viikon määräaika ulosottovalituksen tekemiselle alkaa kulua *toimitus- tai päätöspäivästä* (UK 11:6.1 §). Jollei asianosainen ole kuitenkaan ollut läsnä toimitusta tai päätöstä tehtäessä eikä hänelle myöskään ole aiemmin ilmoitettu, että tällainen päätös tai toimi tullaan tekemään, määräaika alkaa kulua vasta toimen tai päätöksen *tiedoksisaantipäivästä* (UK 11:6.2 §). Jos asianosainen ei kutsusta huolimatta saavu toimitukseen, valitusaika lasketaan toimituspäivästä, koska hänen on kuitenkin katsottu saaneen etukäteen tiedon kyseisestä toimituksesta (Linna 2008, 251). Useimmiten velkojan ja sivullisen kohdalla määräaika valituksen tekemiselle lasketaan tiedoksisaantipäivästä, sillä he eivät yleensä ole paikalla toimituksessa tai saa siitä ennakoilmoitusta. Ulosottovalituksen tekemisen määräaika saatetaan laskea eri tavoin eri asianosaisten kohdalla, samankin täytäntöönpanotoimen osalta. Tämän vuoksi valitusaika voi alkaa ja päättyä eri tahojen osalta eri aikaan, vaikka määräaika kuitenkin on kaikille samanpituinen. (Koulu 1997, 257.)

Asiakirja annetaan tiedoksi antamalla nimenomainen asiakirja vastaanottajalle tai lähettämällä se vastaanottajan tiedoksianto-osoitteeseen. Tiedoksianto-osoitteen puuttuessa asiakirjat voidaan toimittaa väestötietojärjestelmään merkittyyn osoitteeseen. Asiakirjan antamisen tai postittamisen sijasta ulosottomies voi jättää tiedoksi annettavat asiakirjat postilähetyksiin varattuun paikkaan. (UK 3:39.1 §.) Asiakirjat on mahdollista jättää vastaanottajan postilaatikkoon tai ne voidaan tiputtaa postiluukusta (HE 216/2001 vp, 132). Asiakirja on mahdollista antaa tiedoksi myös suullisesti, mikäli tiedoksianto ei onnistu edellä mainituilla tavoilla (UK 3:39.1 §). Suullinen tiedoksianto voidaan toimittaa puhelimitse, jos vastaanottajan puhelinnumero on tiedossa tai tavattaessa (HE 216/2001 vp, 132).

Tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen, kun sähköinen viesti on lähetetty tai seitsemäntenä päivänä siitä, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi tai jätetty postilähetyksille varattuun paikkaan (UK 3:39.2 §). Sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi ja tiedoksi saaduksi heti kun se on lähetetty. Postitettavan asiakirjan katsotaan saapuneen seitsemän päivän kuluttua siitä, kun se on postitettu. Kun ulosottomies jättää tiedoksi annettavan asiakirjan postilähetyksille varattuun paikkaan, postinkulkuun ei todellisuudessa kulu lainkaan aikaa. Yhdenmukaisuuden vuoksi tiedoksisaannin katsotaan kuitenkin tapahtuneen vasta seitsemäntenä päivänä asiakirjan jättämisestä. (HE 216/2001 vp, 132–133.) Postitettavaan asiakirjaan tulee merkitä asiakirjan lähettämistä tai jättämispäivä (UK 3:39.2 §). Merkinnän on katsottu helpottavan mahdollista todistelua tiedoksiantojen kulumisesta. Kun asiakirja nimenomaisesti annetaan vastaanottajalle, asianosaisen asiamiehelle tai lähetille, tiedoksisaannin voidaan katsoa tapahtuvan sillä samalla hetkellä. (HE 216/2001 vp, 133.)

Ulosottoasioissa voidaan käyttää niin todisteellista kuin tavallistakin tiedoksiantoa. Ulosottokaaressa on erikseen säännelty tiettyjä tapauksia, joissa tiedoksianto täytyy toimittaa todisteellisesti. Ulosottovalituksen kannalta todisteellinen tiedoksianto saattaa tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun asiassa on suuri intressi ja epävarmuustekijöitä, jotka voivat erittäin ilmeisesti johtaa muutoksenhakuun. Todisteellista tiedoksiantoa voi olla tarpeen käyttää myös silloin, kun annetaan ennakoilmoitus ulosmittauksesta tai annetaan kutsu toimitukseen, jolloin muutoksenhakuaikea alkaa kulua heti ulosmittaustoimituksesta. (Linna & Leppänen 2005, 420.)

Jos omaisuuden ulosmittauksesta ei ole etukäteen ilmoitettu velalliselle, ulosottovalituksen määräjän kulumisen aletaan laskea tiedoksisaantipäivästä (UK 11:6.2 §). Pelkästään tehdystä toimesta tai päätöksestä ilmoittaminen ei riitä aloittamaan ulosottovalituksen tekemiseen tarkoitettun

määräajan kulumista. Ulosottomies voi antaa tiedon tehdystä ulosmittauksesta puhelimitse velalliselle, jolloin tiedoksiannon katsotaan tapahtuvan samanaikaisesti. Jotta valituksen määräajan voidaan kuitenkin katsoa alkavan kulua tästä samaisesta ajankohdasta, jona ulosmittauksesta ilmoitettiin, edellytetään, että ulosottomies myös ilmoittaa puhelun aikana tarpeelliset muutoksenhakuohjeet. Toisin sanoen määräajan alkaminen edellyttää, että puhelimitse ilmoitetaan myös, saako päätökseen hakea muutosta ja miten valituksen kanssa menetellään (UK 11:13 §). Jollei näitä ilmoiteta samalla kertaa, määräajan kulumisen alkaa vasta, kun ulosottomies toimittaa asianosaiselle jäljennöksen tehdystä ulosmittauspäätöksestä, jonka liitteenä on valitusosoitus muutoksenhakuohjeineen. Asianosaisen tulee siten saada ulosmittauspäätöksen lisäksi tiedoksi myös muutoksenhakuohjeet ennen kuin määräaika ulosottovalituksen tekemiselle alkaa kulua. (KKO 28.3.2007 T 568, Finlex.)

Tavanomaiseen kiinteään kolmen viikon määräaikaan on kuitenkin olemassa joitakin ehdottomia poikkeuksia. Ensinnäkin voimassa olevaan *maksukieltoon*, joka on annettu palkan taikka muun toistuvaistulon ulosmittauksen yhteydessä, saadaan hakea muutosta *ilman* mitään *määräaikaa* (UK 11:5.2 §). Maksukieltoon tai muuhun jatkuvasti voimassa olevaan ulosottotoimeen on mahdollista hakea muutosta koko sen voimassa olon ajan (HE 83/2006 vp, 72). Tämä johtuu siitä, että toistuvaistulon ulosmittauksen aikana toimitetaan useita lopullisia tilityksiä, joiden jälkeen on mahdollisuus valittaa vain tilityksessä olevasta virheestä (UK 11:1.2 §). Täten on perusteltua, että itse maksukieltoon voidaan hakea muutosta koko sen voimassa olon ajan ilman rajoituksia, toimitetuista tilityksistä huolimatta (HE 83/2006 vp, 72).

Toiseksi on olemassa tietynlaisia tilanteita, joiden osalta on erikseen määrätty, miten määräaika niiden kohdalla lasketaan. Niissä tilanteissa ulosottovalituksen tekemisen määräajan laskeminen aloitetaan kaikkien asianosaisten osalta samasta päivästä. Tilanteet liittyvät myyntiin, kertyneiden varojen jakoon sekä lopulliseen tilitykseen. Määräaika sellaisen ulosottovalituksen, joka koskee myyntiä, jakoluetteloä tai myyntiin liittyvää myyntiä edeltävää tointa, tekemiselle alkaa kulua siitä päivästä, *jolloin myynti on toimitettu*. Kun halutaan hakea muutosta valittamalla kertyneiden varojen jakamiseen, määräaika alkaa kulua päivästä, *jona jakoluettelo on laadittu*. Valituksen, joka koskee lopullisessa tilityksessä olevaa virhettä, määräaika aletaan laskea siitä päivästä, *jona varat on lähetetty velkojalle*. (UK 11:6.1 §.) Näissä tapauksissa kolmen viikon mittainen määräaika alkaa kulua heti, vaikka asianosainen ei olisi edes tietoinen toimesta tai päätöksestä (Linna 2008, 251).

Ulosottovalituksen tulee olla perillä ulosottovirastossa määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä. Säännös koskee niin kirjallista kuin sähköistä valitusta. (UK 11:3.1 §.) Virka-ajan puolestaan katsotaan päättyvän, kun kyseinen virasto sulkeutuu. Jos valitus toimitetaan myöhässä, esimerkiksi määräajan viimeisenä päivänä virka-ajan jälkeen, valitusoikeus menetetään (UK 11:3.1 §).

Jos asianosainen ei voi laillisen esteen tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi hakea muutosta lain mukaisessa kolmen viikon määräajassa, ulosottomies voi hakemuksesta asettaa uuden määräajan valituksen tekemiselle (UK 11:7.1 §). Laillinen este voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että asianosainen on ollut sairauden vuoksi estynyt antamasta kirjallista lausumaa (OK 12:28.1 §). Hyväksyttävän syyn tarkempi määrittely jää puolestaan oikeuskäytännön varaan (HE 106/1995 vp, 100). Uuden määräajan asettamista on pyydettävä ulosottomieheltä kirjallisella tai sähköisellä hakemuksella ennen kuin alkuperäinen kolmen viikon mittainen valitusaika on ehtinyt päättyä (UK 11:7.2 §). Ulosottomiehen tulee laatia kirjallinen päätös uuden määräajan myöntämisestä. Oikeusturvasyistä ainoastaan käräjäoikeus voi hylätä uutta määräaikaa koskevan pyynnön. (HE 83/2006 vp, 72.)

4.4 Ulosottovalituksen vireilletulo

Samalla hetkellä kun kirjallinen tai sähköinen valituskirjelmä saapuu ulosottoviraston kansliaan, ulosottovalitus tulee vireille toimivaltaisessa käräjäoikeudessa (UK 11:4.1 §). Valituskirjelmän saapumispäiväksi katsotaan päivä, jona lähetys on saapunut ulosottomiehen toimipaikkaan tai postilokeroon taikka jona ulosottomiehelle on toimitettu ilmoitus lähetyksen saapumisesta postiyritykseen (UK 1:6.2 §). Sähköinen viesti puolestaan katsotaan saapuneeksi, kun viesti on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa, kuten faksissa tai tietojärjestelmässä, kuten virastosähköpostissa siten, että kyseistä viestiä voidaan käsitellä (laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 3:10.1 §). Ulosottovirastoon saapuneisiin asiakirjoihin tehdään säännösten mukaiset merkinnät kyseisten asiakirjojen, kuten valituskirjelmän saapumisesta (HE 106/1995 vp, 96).

Ulosottomiehen täytyy heti toimittaa käräjäoikeuteen kaikki saapuneet valitusasiakirjat ja jäljennökset asiassa kertyneistä ulosottoasiakirjoista. Samanaikaisesti ulosottomiehen tulee ilmoittaa, saapui ulosottovalitus määräajan puitteissa ulosottovirastoon. (UK 11:4.1 §.) Jos valitukseen sisältyy pyyntö täytäntöönpanon keskeyttämisestä, valitusasiakirjat tulisi toimittaa erittäin kiireelli-

sesti käräjäoikeudelle (HE 83/2006 vp, 71). Näin siksi, koska ulosottovalituksen vireilletulo ei sellaisenaan katkaise ulosottoasian täytäntöönpanoa (UK 11:9.1 §).

Ulosottovalituksen katsotaan tulevan vireille, vaikka valituskirjelmä toimitettaisiinkin väärälle ulosottomiehelle, joka ei ole edes tehnyt valituksen kohteena olevaa päätöstä tai toimea. Tai jos valituskirjelmä toimitettaisiin suoraan toimivaltaiselle käräjäoikeudelle, katsotaan ulosottovalituksen tulevan oikein vireille. (UK 11:4.2 §.) Erehtyminen valituskirjelmän toimittamisessa ei siten ole kohtalokasta (Koulu & Lindfors 2009, 187). Tapauksissa, joissa valituskirjelmä on toimitettu väärään paikkaan, on vireilletulon ehdottomana edellytyksenä kuitenkin se, että valituskirjelmä on saapunut määräajan puitteissa. Valituskirjelmä tai sen kopio tulee toimittaa heti ulosottomiehelle, joka on tehnyt valituksenalaisen toimen tai päätöksen. (UK 11:4.2 §.)

Jos valituskirjelmä toimitetaan ulosottovirastoon vasta määräajan jälkeen, valituskirjelmä pitää tällöinkin toimittaa toimivaltaiseen käräjäoikeuteen. Tällöin ulosottomies laittaa alkuperäisen valituskirjelmän mukaan oman selvityksensä siitä, saapuiko valituskirjelmä määräajassa. Viime kädessä käräjäoikeus ratkaisee, onko ulosottovalitus saapunut määräajan jälkeen ja jätetäänkö valitus tutkimatta. Ulosottomiehellä ei ole oikeutta päättää valituksen tutkimatta jättämisestä, sillä kyseinen päätös vaikuttaa voimakkaasti asianosaisten asemaan. Jos käräjäoikeus katsoo valituksen saapuneen liian myöhään, valitusoikeus menetetään eikä käräjäoikeus voi enää ottaa valitusta tutkittavaksi. (HE 106/1995 vp, 95.)

4.5 Itseoikaisu ulosottovalituksen yhteydessä

Ulosottomies saa oikaista valituskirjelmässä tarkoitetun toimen tai päätöksen sen mukaan kuin ulosottokaaren 10 luvun 1-5 §:ssä säädetään (UK 11:12.1 §). Itseoikaisu on mahdollista tehdä vielä siinä vaiheessa, kun asianosainen on tehnyt ulosottovalituksen ja toimittanut valituskirjelmän ulosottoviraston kansliaan (HE 83/2006 vp, 75). Vaikka valituskirjelmällä ei nimenomaisesti pyydetäkään itseoikaisua, se voidaan kuitenkin tehdä, mikäli itseoikaisun edellytykset täyttyvät. Tällainen itseoikaisu on aiheellinen, koska selvästi virheellisiin tai puutteellisiin toimiin voidaan hakea suoraan muutosta valittamalla, ennen kuin ulosottomiehelle edes on avautunut mahdollisuus itseoikaisun tekemiseen. Näin voidaan myös säästää asianosaisten ja ulosottovalituksia käsittelevien tuomioistuinten voimavaroja. (HE 106/1997 vp, 103.) Ulosottomies voi tehdä itseoikaisun kahden viikon kuluessa valituskirjelmän saapumisesta (UK 11:12.1 §). Valitusasiakirjat tulee toimittaa käräjäoikeuteen ulosottomiehen itseoikaisuharkinnasta riippumatta (Linna 2008, 254).

Kun ulosottomies on toimittanut itseoikaisun saapuneen valituskirjelmän johdosta, hänen tulee ilmoittaa muutoksenhakijalle mahdollisuudesta peruuttaa valitus (HE 83/2006 vp, 75). Asianosainen voi ilmoittaa sitovasti tyytyvänsä valituksen johdosta tehtyyn itseoikaisupäätökseen (UK 11:12.2 §). Ilmoitus tulee tehdä kirjallisesti ja asianosainen voi tyytyä itseoikaisupäätökseen joko kokonaan tai osittain (HE 83/2006 vp, 76). Jos muutoksenhakija peruuttaa valituksensa ja tyytyy ulosottomiehen toimittamaan itseoikaisuun, valitus raukeaa siltä osin kuin itseoikaisu tekee sen aiheettomaksi (UK 11:17 §). Tällöin itseoikaisupäätös tulee myös heti lainvoimaiseksi (Linna 2008, 254). Itseoikaisupäätös, jolla virhe on oikaistu, tulee toimittaa ulosottomiehen antaman lausunnon sijasta viipymättä käräjäoikeuteen (UK 11:12.2 §). Oikaisupäätös korvaa tässä tapauksessa ulosottomiehen antaman lausunnon ulosottovalituksen johdosta (HE 83/2006 vp, 75).

Mikäli muutoksenhakija ei kuitenkaan peruuta tekemäänsä ulosottovalitusta sen jälkeen, kun ulosottomies on tehnyt itseoikaisun, ulosottomiehen tulee ilmoittaa käräjäoikeudelle jälkikäteen valitusajan umpeuduttua, onko itseoikaisupäätös tullut lainvoimaiseksi (UK 11:12.2 §). Tällaisessa tilanteessa, jossa muutoksenhakija ei ole peruuttanut tekemäänsä valitusta ulosottomiehen itseoikaisun jälkeen, alkuperäinen ulosottovalitus voidaan käsitellä käräjäoikeudessa vasta, kun itseoikaisupäätös on tullut lainvoimaiseksi. Jos itseoikaisupäätös ei kuitenkaan tule lainvoimaiseksi, käsitellään alkuperäinen ulosottovalitus ja ulosottomiehen oikaisusta tehty valitus samankaltaisesti käräjäoikeudessa. (UK 11:17 §.)

4.6 Ulosottomiehen lausunto

Ulosottomies laatii lausunnon tehdystä ulosottovalituksesta ja toimittaa sen valitusasiaa käsittelevään käräjäoikeuteen *kahden viikon* kuluessa siitä, kun valituskirjelmä on saapunut ulosottomiehelle. Kun valituskirjelmässä pyydetään täytäntöönpanon keskeyttämistä, ulosottomiehen tulee toimittaa keskeyttämistä koskeva lausuntonsa heti käräjäoikeuteen yhdessä muiden valitusasiakirjojen kanssa. (UK 11:10 §.) Ulosottomiehen lausunnon voidaan katsoa muodostavan perustan koko ulosottovalituksen käsittelylle (Koulu & Lindfors 2009, 190).

Käräjäoikeudella on mahdollisuus pidentää määräaika ulosottomiehen lausunnon antamiselle perustellusta syystä (UK 11:10 §). Määräajan pidentäminen saattaa olla perusteltua esimerkiksi asian poikkeuksellisen laajuuden takia, sillä ulosottomiehillä voi olla vaikeuksia laatia kahdessa viikossa hyvin perusteltu lausunto poikkeuksellisen laajoissa asioissa (HE 83/2006 vp, 74).

Lausunnot on asetettu tiettyjä sisältövaatimuksia. Ensinnäkin ulosottomiehen on annettava lausunnossaan selvitys asiassa tehdyistä täytäntöönpanotoimista. Toiseksi siinä tulee olla ulosottomiehen perusteltu kannanotto valituskirjelmässä esitetyistä vaatimuksista ja seikoista, joihin muutoksenhakuvaatimus perustuu. Kolmanneksi lausunnossa tulee ilmoittaa kaikki ulosottoasian asianosaiset, täytäntöönpanon sen hetkinen vaihe ja mahdollinen täytäntöönpanon keskeyttäminen sekä milloin keskeytys päättyy. Lopuksi lausuntoon tulee kirjata myös asianosaisten ilmoittamat tiedoksianto-osoitteet ja muut yhteystiedot. (UK 11:11 §.) Säännös, jossa säädetään ulosottomiehen lausunnon sisällöstä, on tarkoitettu suuntaa antavaksi. Ulosottomies voi mukauttaa lausuntonsa sisällön kuhunkin tilanteeseen sopivaksi. (HE 83/2006 vp, 75.)

Lausunnon valitusasioissa antaa aina asianomainen ulosottomies (UK 11:10 §). Ulosottomiehellä voidaan tarkoittaa joko kihlakunnanvoutia tai kihlakunnanulosottomiestä (UK 1:7.1 §). Lausunnon antaa tilanteesta riippuen joko asiassa vastaavana oleva kihlakunnanvouti tai kihlakunnanulosottomies. Yksinkertaisissa asioissa on mahdollista, että kihlakunnanulosottomies laatii lausunnon. Puolestaan silloin, kun asia on poikkeuksellisen laaja ja vaatii juridista pohdintaa, on tarkoituksenmukaista, että kihlakunnanvouti antaa lausunnon. (HE 83/2006 vp, 74.) Mikään ei kuitenkaan estä sitä, että he laatisivat yhteisen lausunnon, jossa kihlakunnanvouti ottaa kantaa juridisiin kysymyksiin ja kihlakunnanulosottomies ulosottoasian tapahtumiin (Koulu & Lindfors 2009, 190).

Asiasta vastaavan kihlakunnanulosottomiehen lausunnosta tai lausunnon osasta tulisi erityisesti käydä ilmi, mitä velallinen ja mahdollisesti myös sivullinen ovat ulosmittaustilanteessa tai ennen sitä lausuneet asiasta. Asianosaisten keskenään ristiriitaiset lausumat tulee kirjata lausuntoon erittäin tarkasti, sillä ensivaiheen lausumille annetaan tuomioistuinkäsittelyssä enemmän painoarvoa kuin vasta valituskirjelmässä lausutuille seikoille. (Virtanen 2008, 14–15.) Hallituksen esitykseen (HE 106/1995 vp, 102) on kirjattu, että lausunnossa ulosottomiehen tulisi keskittyä erityisesti ottamaan kantaa siihen, kuinka jokin riitainen seikka on tullut näytetyksi tai jäänyt näyttämättä. Kihlakunnanulosottomiehen ei ole välttämätöntä vedota lausunnossaan oikeisiin lainkohtiin. Tärkeämpää on, että huomio kiinnitetään ennemminkin olosuhteisiin, joissa toimitus on suoritettu (Virtanen 2008, 15.)

Ulosottomiehen antamalla kirjallisella lausunnolla on valitusasian käsittelyn kannalta keskeinen merkitys, minkä vuoksi sen laatimiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota ja se tulee perustella tarkasti (HE 106/1995 vp, 102). Lausunto voidaan rinnastaa jopa rikostutkinnassa suoritettuun

esitutkintaan (Koulu & Lindfors 2009, 190). Lausuntoon sisältyvä ulosottomiehen perusteltu kannotto on puolueeton, mikä lisää entisestään asianosaisten oikeusturvaa (HE 83/2006 vp, 75).

Koulu muistuttaa, että ulosottomies ei ole asianosaisena ulosottovalituksessa eikä hän myöskään ole valittajan vastapuoli. Hänen mukaansa ulosottomiehen lausunnossa ei ole tarkoituksena ottaa jyrkästi kantaa siihen, tuleeko valitus hyväksyä vai hylätä. Ulosottomiehen olisi syytä välttää myös tietynlaisia asianosaisrooliin viittaavien ilmaisujen käyttämistä lausunnossaan. Ulosottomies ei niin sanotusti myönnä tai kiellä mitään eikä myöskään vaadi valituksen hylkäämistä lausunnossaan. (1997, 288–289.)

Jos valituskirjelmä on saapunut myöhässä, ulosottomiehen ei tarvitse laatia lausuntoaan ulosottovalituksen johdosta. Hänen kuitenkin tulee toimittaa saapunut valituskirjelmä ja ilmoitus valituksen myöhästymisestä toimivaltaiselle käräjäoikeudelle, joka lopulta ratkaisee, otetaanko valitus tutkittavaksi vai ei. (HE 106/1995 vp, 95.) Näiden asiakirjojen mukaan liitetään myös määräajan päättymistä koskeva selvitys, josta käy ilmi muun muassa päivä, josta valituksen määräaika laskeaan ja ajankohta, jolloin määräaika on päättynyt (HE 106/1995 vp, 103). Mikäli ulosottomies on toimittanut vireille tulleen ulosottovalituksen johdosta itseoikaisun, hänen ei silloinkaan tarvitse laatia lausuntoa tehdyn ulosottovalituksen johdosta. Ulosottomies toimittaa käräjäoikeudelle lausunnon sijasta itseoikaisupäätöksen. (UK 11:12.2 §.)

4.7 Ulosottovalituksen käsittely toimivaltaisessa tuomioistuimessa

Ulosottovalituksen käsittelystä toimivaltaisessa tuomioistuimessa säädetään ulosottokaaren 11:15–20 §:ssä. Valituksen käsittelyssä noudatetaan kuitenkin soveltuvin osin myös oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä (UK 11:15.1 §). Oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännökset ovat toissijaisia. Se tarkoittaa, että jos muussa laissa on kyseisen luvun menettelysäännöksistä poikkeava säännös, sovelletaan sitä oikeudenkäymiskaaren sijasta. (OK 8:14 §.)

Linnan mukaan hakemusasioilla voidaan tarkoittaa sellaisia asioita, joiden käsittelyyn käräjäoikeudessa sovelletaan yksinomaan tai täydentävästi oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä. Ulosottovalitusta voidaan pitää selkeänä esimerkkinä tuomioistuimessa käsiteltävistä *erityisasioista*, joiden käsittelyyn ei sovelleta suoraan, vaan ainoastaan niiltä osin kuin ulosottokaareissa ei ole valitusta koskevia menettelysäännöksiä, oikeudenkäymiskaaren 8 lukua. (2009, 4, 6.)

Vaikka ulosottovalitusta käsiteltäessä noudatetaan soveltuvin osin hakemusasioiden käsittelysäännöksiä, ulosottovalitusta ei kuitenkaan pidetä varsinaisena hakemusasiana (HE 106/1997 vp, 107). Linna (2009, 6–7) tähdentää, että ulosottovalitus on aina ulosottomiehen tekemää tointa taikka päätöstä koskeva *muutoksenhaku*, jonka käsittelyssä noudatetaan vain tietyiltä osin oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa olevia säädöksiä.

Käsittelyjärjestys

Ulosottovalitus käsitellään käräjäoikeudessa joko kirjallisesti kansliassa tai suullisesti hakemusasiain istunnossa (OK 8:3.1 §). Hallituksen esityksessä (106/1995 vp, 25) todetaan, että ulosottovalitukset tulisi käsitellä tavanomaisesti kirjallisesti käräjäoikeuden kansliassa, mutta muutoksenhakijalla on tietyissä rajoissa oikeus myös suulliseen käsittelyyn. Molemmissa käsittelytavoissa ulosottomiehen toimittama virallisaineisto muodostaa perustan käräjäoikeuden päätöksenteolle ja ilman sitä käräjäoikeus ei kykene ratkaisemaan ulosottovalitusta (Koulu 1997, 273).

Lähtökohtana on istunnon ja kansliakäsittelyn valinnaisuus, mutta oikeudenkäymiskaaressa määritellään, milloin suullisen istutokäsittelyn järjestäminen katsotaan pakolliseksi. Hakemusasia täytyy käsitellä suullisesti istunnossa aina, kun asian käsittelyssä kuullaan henkilökohtaisesti asianosaista, todistajaa ja tai jotakuta muuta henkilöä, kuten ulosottomiestä. Hakemusasian ollessa riitainen ja asianosaisten vaatiessa istutokäsittelyä tai käräjäoikeuden pitäessä sitä asian selvittämisen kannalta tarpeellisenä, valitusasia on käsiteltävä suullisesti. (OK 8:3 §.) Jokaisella asianosaisella katsotaan olevan ehdoton oikeus vaatia asian suullista käsittelyä (Linna 2009, 152).

Ulosottovalitusta pidetään pääsääntöisesti riitaisena (HE 32/2001 vp, 77). Ulosoton muutoksenhakuhakemus voidaan rinnastaa jopa riita-asiaan liittyvään muutoksenhakuun (HE 106/1995 vp, 107). Tämän vuoksi ulosottovalitus tulee käsitellä hakemusasian istunnossa aina oikeudenkäymiskaaren 8:3.3 §:n kaltaisissa tilanteissa. Yleensä riidattomat hakemusasiat voidaan käsitellä käräjäoikeuden kansliassa. Riitainenkin asia on mahdollista käsitellä kansliassa edellyttäen, ettei asiassa kuulla ketään henkilökohtaisesti, eivätkä asianosaiset vaadi istutokäsittelyä eikä käräjäoikeuskaan pidä sitä tarpeellisenä. (Linna 2009, 155.)

Korkein oikeus on ottanut kantaa suullisen pääkäsittelyn toimittamiseen tilanteessa, jossa käräjäoikeus oli jättänyt suullisen käsittelyn toimittamatta, vaikka muutoksenhakija oli nimenomaisesti vaatinut sen toimittamista hakijan itsensä, ulosottomiehen ja todistajien kuulemista varten. Kor-

kein oikeus on viitannut ratkaisun perusteluissa lain esitöihin, joiden mukaan ulosottovalitusta voidaan lähtökohtaisesti pitää riitaisena. Kun on kyse riitaisesta ulosottovalitusasiasta, asianosaisella on oikeudenkäymiskaaren 8:3.3 §:n nojalla oikeus vaatia suullisen istutuskäsittelyn järjestämistä asiassa. Toisin sanoen säännös velvoittaa asiaa käsittelevän tuomioistuimen järjestämään suullisen istutuskäsittelyn riitaisten valitusasioiden osalta aina silloin, kun asianosainen sitä nimenomaisesti pyytää. Korkein oikeus toteaa päätöksessään, että kyseinen säännös ei jätä tuomioistuimelle tässä asiassa lainkaan harkintavaltaa. (KKO 13.3.2008 T 381, Finlex.)

Oikeudenkäymiskaaren 8 lukuun ei sisälly nimenomaisia säännöksiä siitä, miten hakemusasian istunnossa tulisi menetellä. Näin ollen istunto ja sitä edeltävä valmisteluvaihe voidaan järjestää joustavasti kussakin asiassa tarkoituksenmukaisella tavalla. (Linna 2009, 158.) Hakemusasian istunto voi muistuttaa joko riita-asian valmistelua taikka pääkäsittelyä riippuen käsillä olevasta tapauksesta (HE 32/2001 vp, 66). Kun hakemusasia on mahdollista ratkaista ilman minkäänlaista todistelua, se voidaan käsitellä suoraan istunnossa ilman suullista valmistelua. Usein hakemusasian käsittely päättyy istunnossa annettuun ratkaisuun. (Linna 2009, 158.)

Ulosottovalitus on käsiteltävä kiireellisenä. Täytäntöönpanon keskeyttämistä koskeva asia puolestaan on ratkaistava heti, kun sitä on valituksessa nimenomaisesti erikseen pyydetty. (UK 11:15.2 §.) Hyvän tavan mukaista on, että ulosottomies mahdollisuuksien mukaan odottaisi käräjäoikeuden ratkaisua täytäntöönpanon keskeyttämisestä, ennen kuin hän jatkaisi täytäntöönpanoa, kun valituskirjelmään sisältyy keskeytyspyyntö (HE 106/1995 vp, 112–113). Vaikka täytäntöönpanon keskeyttämistä ei olisikaan nimenomaisesti pyydetty valituskirjelmässä, käräjäoikeuden tulee kuitenkin arvioida, onko asiassa syytä antaa keskeyttämismääräys viran puolesta (Linna 2008, 255).

Käräjäoikeudella on mahdollisuus ulosottovalitusta käsitellessään päättää, että asian käsittelyä jatketaan riita-asian käsittelyjärjestyksessä (OK 8:4.2 §). Tätä on pidetty hallituksen esityksen (32/2001 vp, 21) mukaan perusteltuna, sillä riita-asian käsittelyssä noudatettavien menettelytapojen katsotaan useimmiten tarjoavan asianosaisten kannalta hakemusasioiden käsittelyä paremmat oikeusturvan takeet, kun kyse on riitaisesta asiasta. Perusteltua se on etenkin silloin, kun asiassa esitetään vaatimukselle lukuisia perusteita ja henkilötodistelua (HE 32/2001 vp, 67). Kyseiset seikat saattavat hyvinkin vaatia niin suullista valmistelua kuin myös välitöntä, keskitettyä ja suullista pääkäsittelyä (Linna 2009, 174). Käytännössä tällä tarkoitetaan, että asia käsitellään täytäntöönpanoriitana, josta säädetään ulosottokaaren 10 luvussa.

Käräjäoikeudella on mahdollisuus antaa valitusasian asianosaiselle osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseksi, jollei asiaa ole sen laajuuden tai muun syyn vuoksi tarkoituksenmukaista käsitellä valitusasiana. Osoituksen antamisesta tulee ilmoittaa asianomaiselle ulosottomiehelle. (UK 10:7.2 §.) Sen jälkeen kun osoitus on annettu, osoituksen saajan on nostettava täytäntöönpanoriitakanne neljän viikon kuluessa siitä, kun hän on saanut osoituksen tiedoksi (UK 10:12.1 §). Osoituksen antaminen ei sellaisenaan automaattisesti johda täytäntöönpanoriidan vireilletuloon, vaan se on laitettava vireille nostamalla kanne oikeudenkäymiskaaren 5 luvun säännösten mukaisesti (Linna 2008, 267). Täytäntöönpanoriita tulee vireille, kun haastehakemus toimitetaan asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle (OK 5:1.1 §). Jos täytäntöönpanokannetta ei ole nostettu määräajassa, asianosainen ei voi enää myöhemmin vedota siinä ulosottoasiassa kyseiseen väitteeseen tai vaatimukseen (UK 10:12.2 §). Ulosottovalitus raukeaa niiltä osin, joilta käräjäoikeus on antanut asiassa täytäntöönpanoriitaosoituksen (UK 11:15.3 §). Käräjäoikeuden tulee kuitenkin ratkaista valitus muun kuin täytäntöönpanoriidan kohteena olevan kysymyksen osalta (HE 106/1995 vp, 113).

Tutkinnan laajuus

Ulosottovalitusten osalta käräjäoikeus noudattaa aktiivista ja vahvaa prosessinjohtoa oikeudenkäymiskaaren säännösten nojalla (Koulu 1997, 291). Käräjäoikeuden on siten huolehdittava, että asian valmistelussa selvitetään kaikki asianosaisten vaatimukset, niiden perusteet, asianosaisten väliset erimielisyydet, todisteet ja mitä kullakin niistä halutaan näyttää toteen sekä sovinnon edellytykset (OK 5:19 §).

Ulosottovalituksia käsitellessään tuomioistuimella on rajoittamaton oikeus hankkia selvitystä viran puolesta. Käräjäoikeus voi tarvittaessa hankkia valitusasiaan liittyvää ratkaisuaineistoa myös oma-aloitteisesti. (Koulu 1997, 291.) Poikkeuksellisesti käräjäoikeudella on myös tarvittaessa mahdollisuus tutkia valituksen kohteena oleva täytäntöönpanotoimen tai ulosottomiehen tekemän päätöksen oikeellisuus laajemmin kuin sen tutkimista on valituskirjelmässä pyydetty (UK 11:16.1 §). Tämä tarkoittaa, että valitusasiaa tutkittaessa voidaan ottaa huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat, jopa sellaiset, joihin valituskirjelmässä ei ole vedottu. Asiaa ei kuitenkaan tulisi tutkia valituskirjelmän vaatimuksia laajemmin, jos siihen ei ole muutoksenhakijan oikeusturvan kannalta erityistä syytä. Asianosaisilla on myös mahdollisuus toimittaa käräjäoikeuteen uutta todistusaineistoa, johon valituskirjelmässä ei ole viitattu, vielä senkin jälkeen kun valitus on tullut vireille. (HE 106/1995 vp, 100–101.) Lisäksi käräjäoikeudella on oikeus kuulla todistajia valan tai vakuutuksen nojalla, mitä ulosottoviranomainen ei voi tehdä. Asianosaiset toimittavat usein tuomiois-

tuimelle sellaista näyttöä todistelutarkoituksessa, jota ulosottomiehelle ei ole aiemmin esitetty. Kaikesta tästä johtuu, että tuomioistuimella on mahdollisuus tutkia ulosottoasia perusteellisesti, minkä johdosta ulosottomiehen ratkaisua saatetaan toisinaan joutua muuttamaan. (Virtanen 2008, 19.) Asianosaisluetteloa tai jakoluetteloa voidaan muuttaa kuitenkin ainoastaan muutoksenhakijan eduksi (UK 11:16.2 §).

Käräjäoikeudella on mahdollisuus kuulla ulosottomiestä tämän antaman lausunnon lisäksi, jos se koetaan tarpeelliseksi asian käsittelyn kannalta (UK 11:15.2 §). Kuuleminen voi tapahtua joko suullisesti tai kirjallisesti (Linna 2008, 256). Ulosottomiestä ei pidetä valitusasiassa asianosaisena siten kuin esimerkiksi velkojaa tai velallista pidetään eikä hän yleensä ole myöskään todistaja (HE 83/2006 vp, 77). Ulosottomiestä tulee kuulla viran puolesta ja hänen asemansa asian käsittelyssä on olla kuultavana (Linna 2008, 256). Estettä sille, että ulosottomiestä kuullaan todistajana asian käsittelyssä, ei varsinaisesti ole. Sitä tulisi kuitenkin välttää, koska se hämärtää ulosottomiehen roolia täytäntöönpanoviranomaisena ja voi herättää epäilyjä ulosottomiehen puolueettomuudesta. (Koulu 1997, 290–291.)

Kuten lausunnon antamisenkin osalta, kuultavana on asianomainen ulosottomies, eli joko asianomainen kihlakunnanvouti tai kihlakunnanulosottomies. Jollei käräjäoikeus erikseen määrää, ketä asian käsittelyssä halutaan kuulla, kihlakunnanvouti päättää asiasta. Asianomainen kihlakunnanvouti voi oman harkintansa mukaan olla itse kuultavana tai määrätä ulosottomiehen kuultavaksi. Mahdollista myös on, että molemmat ovat kuultavina. Tarkoituksenmukaista kuitenkin olisi, että kuultavana olisi toimen tehnyt ulosottomies niiltä osin kun asia koskee juuri täytäntöönpanotointa. Kun kyseessä on kihlakunnanvoudin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluva asia tai erityistä juridista osaamista vaativa kysymys, luonnollista on, että vouti on kuultavana. (HE 83/2006 vp, 77.)

Käräjäoikeuden kokoonpano

Lähtökohtaisesti hakemusasiat voidaan ratkaista yhden tuomarin kokoonpanossa (OK 2:5 § 1 k.). Kokoonpano hakemusasioiden käsittelyssä on sama riippumatta siitä, ratkaistaanko asia kirjallisessa kansliamenettelyssä vai suullisessa istuntonmenettelyssä. Yhden tuomarin kokoonpanoa voidaan soveltaa myös ulosottovalitusten käsittelyssä ja sitä tuleekin käyttää yksinkertaisia ja tavanomaisia asioita käsiteltäessä. Tästä kokoonpanosta voidaan kuitenkin poiketa tilanteessa, jossa riitaisen ulosottovalituksen käsittelyä jatketaan varsinaisessa riita-asian käsittelyjärjestyksessä. (HE 32/2001 vp, 25.)

Täytäntöönpanoriita-asia voidaan käsitellä joko yhden tai kolmen tuomarin kokoonpanossa. Yhden tuomarin kokoonpano ei sulkeudu pois, vaikka asiassa siirrytään eri käsittelyjärjestykseen (Linna 2009, 180). Yhden tuomarin kokoonpanoa käytetään valmistelussa, mutta myös riita-asian pääkäsittelyssä silloin, kun tuomarina toimii valmistelusta vastannut tuomari eikä asian laatu taikka laajuus edellytä, että asia pitäisi käsitellä täysilukuisessa kokoonpanossa (OK 2:5 § 3 k.). Laajat ja oikeudellisesti vaikeat asiat tulisi yleensä käsitellä kolmen tuomarin kokoonpanossa, koska siten asian ratkaisemiselle voidaan luoda mahdollisimman hyvät edellytykset. Tällöin voi olla helpompi myös löytää kaikki asiaan vaikuttavat keskeiset näkökannat ja aineiston hallittuun laajoissa asioissa helpottuu. (HE 32/2001 vp, 26–27.)

Hakemusasiat ratkaistaan antamalla päätös tai tekemällä muu hakemuksessa tarkoitettu toimi (OK 8:10.1 §). Päätös voidaan antaa käräjäoikeuden kansliassa tai julistaa istunnossa (OK 8:11.1 §). Käräjäoikeuden antamaa ratkaisua ulosottovalitusasiassa, käsiteltiin asia sitten suullisesti tai kirjallisesti, nimitetään virallisesti päätökseksi. Käräjäoikeus voi joko hylätä valituksen tietyn perustein tai hyväksyä sen joko kokonaan tai osittain. Käräjäoikeus voi esimerkiksi kumota kokonaan valituksenalaisen ulosmittauksen tai muun ulosottomiehen tekemän päätöksen tai muuttaa niitä jollakin tavalla. (Virtanen 2008, 17.) Hakemusasioissa ei ole mahdollista antaa yksipuolista tuomiota (Linna 2009, 223). Jos joku muu asianosainen kuin hakija laiminlyö velvollisuutensa kirjallisen tai suullisen lausuman antamiseen, asia voidaan laiminlyönnistä huolimatta käsitellä ja ratkaista (OK 8:7.2 §). Tällöinkin lopputuloksena on asiaratkaisu eikä yksipuolinen tuomio (Linna 2008, 224). Täytäntöönpanoriitana käsiteltävä asia ratkaistaan tuomiolla (OK 24:1 §).

Oikeudenkäyntikulut

Ulosottovalitusasiassa lähtökohtana on, että asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäynnistä aiheutuneista kuluista (UK 11:20.1 §). Kulut jäävät näin ollen kunkin osapuolen omaksi vahingoksi (HE 83/2006 vp, 78).

Erityisestä syystä tuomioistuimien voi kuitenkin velvoittaa tahon, jolle tuomioistuimen päätös on vastainen, korvaamaan vastapuolelle aiheutuneet muutoksenhakukulut joko kokonaan tai osittain. Oikeudenkäyntikulujen korvaamisessa noudatetaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä silloin, kun hävinnyt osapuoli joutuu korvausvastuuseen. (UK 11:20.1 §.) Korvausvelvollisuudesta määrääminen on tuomioistuimen omassa harkinnassa. Korvausvelvollisuus ei kuitenkaan kata ulosottoimituksesta aiheutuneita kuluja eli varsinaisia ulosottokuluja eikä täytäntöönpanon yhteydessä syntyneitä asianosaiskuluja. (HE 106/1995 vp, 116.)

Tietyissä tilanteissa puolestaan valtio voi joutua korvausvastuuseen asianosaisten oikeudenkäyntikulujen osalta. Esimerkiksi jos sivullisen tekemä valitus hyväksytään, valtio voi joutua korvaamaan asiassa aiheutuneet kohtuulliset oikeudenkäyntikulut sivulliselle joko kokonaan tai osittain. Tämä kuitenkin edellyttää sivullisen esittämää vaatimusta valtion korvausvastuusta ja sitä, että kulujen jäämistä sivullisen harteille voidaan pitää kohtuuttomana. (UK 11:20.2 §.)

Valtion korvauskynnys on asetettu suhteellisen korkealle (HE 83/2006 vp, 79). Linna (2008, 259) toteaa, että korvauskynnystä ei olekaan syytä asettaa liian matalalle, sillä ulosottomies joutuu ulosoton summaarisen luonteen vuoksi tekemään nopeita ratkaisuja sillä hetkellä saatavilla olevan aineiston pohjalta. Valtio voi joutua korvaamaan myös ulosoton varsinaisten asianosaisten oikeudenkäyntikulut. Edellytyksenä on, että asiassa on sattunut sellainen selvä virhe, joka olisi tullut korjata itseoikaisun kautta. (UK 11:20.2 §.) Käytännössä varsinaisten asianosaisten oikeudenkäyntikuluja korvataan valtion varoista harvoin vain poikkeuksellisissa tilanteissa (HE 83/2006 vp, 79).

Muutoksenhaku käräjäoikeuden päätökseen

Käräjäoikeuden antamaan päätökseen ulosottovalitusasiassa voidaan hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen. Muutoksenhaussa noudatetaan oikeudenkäymiskaaren 25 luvun säännöksiä. (UK 11:19.1 §.) Käräjäoikeuden antaessa päätöksensä ulosottovalitusasiassa sen tulee samalla ilmoittaa, saako päätökseen hakea muutosta ja mitä muutoksenhausta on noudatettavissa (OK 25:3.1 §).

Asianosaisen, joka haluaa hakea muutosta käräjäoikeuden antamaan päätökseen, täytyy ilmoittaa siihen tyytymättömyyttään vapaamuotoisesti joko kirjallisesti tai suullisesti asian ratkaisseelle tuomioistuimelle. Tyytymättömyys pitää ilmoittaa viimeistään seitsemäntenä päivänä siitä, kun päätös on annettu. (OK 25:5 §.) Tyytymättömyyden ilmoittamisella tarkoitetaan asianosaisen ilmoitusta siitä, että hän aikoo valittaa käräjäoikeuden päätöksestä hovioikeuteen. Se on välttämätöntä, jotta valitus otettaisiin tutkittavaksi. Jatkovalituksen tekeminen vaatiikin muutoksenhaki-jalta aktiivista oma-aloitteisuutta ja määräjän seuraamista. Jos käräjäoikeuden päätökseen haetaan muutosta, asia siirtyy hovioikeuteen jutun pysyessä jatkuvasti vireillä. (Leppänen & Välimaa 1998, 35–36.)

Sen jälkeen kun käräjäoikeuden puheenjohtaja on hyväksynyt tyytymättömyyden ilmoituksen (OK 25:9.2 §), asianosaiselle annetaan valitusosoitus, josta ilmenee muutoksenhakutuomioistuimien, valitusajan päättymispäivä, valituksen toimittamiseen liittyvät seikat sekä vaatimukset valituksen sisällöstä ja liitteistä (OK 25:11.1-2 §). Määräaika valituksen tekemiseen on 30 päivää siitä päivästä, jona käräjäoikeuden päätös annettiin. Valituksen tulee olla perillä päätöksen tehneen käräjäoikeuden kansliassa viimeistään määräajan päättymispäivänä, ennen virka-ajan päättymistä. Jos valitus myöhästyy, sitä ei oteta enää tutkittavaksi. (OK 25:12.1-2 §.) Käräjäoikeuden on viipymättä lähetettävä saapunut muutoksenhakuhakemus hovioikeuteen (UK 11:19.1 §). Samalla hovioikeuteen tulisi lähettää myös asiaa koskeva asiakirjavihko (HE 106/1995 vp, 115). Hovioikeuden olisi valituskirjelmässä esitetystä vaatimuksesta päätettävä heti täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Ulosottovalitus käsitellään hovioikeudessakin kiireellisenä. (UK 11:15.2 §.)

Valittajan vastapuolella on mahdollisuus tehdä vastavalitus (OK 25:14a.1 §). Vastavalitus tarkoittaa, että muutoksenhakijan vastapuoli voi tyytymättömyyttään ilmoittamatta valittaa käräjäoikeuden tuomiosta (Linna 2009, 249). Määräaika sen tekemiselle on kaksi viikkoa valittajalle asetetun määräajan päättymisestä (OK 25:14a.2 §). Käytännössä vastavalituksen tekemiseen on varattu 44 päivää siitä, kun käräjäoikeus on antanut päätöksensä. Valittajalla on 30 päivää aikaa tehdä valitus ja tämän valitusajan päätyttyä valittajan vastapuolella 14 päivää aikaa tehdä vastavalitus. Vastavalitus on mahdollista tehdä vielä varsinaisen muutoksenhakuajan jälkeen. (Linna 2009, 250.)

1.1.2011 alkaen on ollut voimassa muutoksenhakulupajärjestelmä valitettaessa käräjäoikeuden antamasta päätöksestä hovioikeuteen (OK 25a:1 §). Hallituksen esityksessä todetaan, että käyttöön otetaan rajoitettu lupajärjestelmä, jonka nojalla ainoastaan tietyissä, laissa mainituissa tilanteissa muutoksenhakija tarvitsee hovioikeuden erikseen myöntämän luvan ennen varsinaista muutoksenhakua. Lupa myönnetään, mikäli lupaperusteet täyttyvät. Lupajärjestelmä ei varsinaisesti kuitenkaan rajoita muutoksenhakua, sillä kaikista asioista voidaan edelleen valittaa ja kaikki valitukset otetaan tutkittaviksi. Erona on, että lupajärjestelmän piiriin kuuluvissa asioissa ratkaisumenettely on suppeampi verrattuna tavanomaiseen muutoksenhakuun. (HE 105/2009 vp, 24–25.) Oikeudenkäymiskaassa säädetään jatkoluvan tarpeellisuudesta. Ulosottovalituksen osalta tällaista jatkokäsittelylupaa ei kuitenkaan tarvita (OK 25a:9 § 6 k.).

Muutoksenhausta korkeimpaan oikeuteen sovelletaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä (UK 11:19.2 §). Hovioikeuden päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla

korkeimpaan oikeuteen tietyin edellytyksin (OK 30:1 §). Valittamista varten muutoksenhakijan on erikseen pyydettävä korkeimmalta oikeudelta valituslupa (OK 30:2.1 §). Valituslupa myönnetään ainoastaan sellaisissa tapauksissa, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhteneväisyyden vuoksi on tärkeää saattaa kyseinen asia korkeimman oikeuden ratkaistavaksi (OK 30:3.1 §). Määräaika valitusluvan pyytämiseksi ja valituksen tekemiseksi on 60 päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden päätös annettiin (OK 30:5.1 §).

1.1.2011 alkaen on ollut käytössä menettely, jonka mukaan kärjäoikeuden ratkaisuun voidaan hakea muutosta hovioikeuden asemasta suoraan korkeimmalta oikeudelta, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan (OK 30a:1.1 §). Menettelystä käytetään nimitystä ennakkopäätösvalitus ja se koskee ainoastaan sellaisia asioita, joissa on ratkaistavana tärkeä laintulkintakysymys (HE 105/2009 vp, 41).

4.8 Ulosottovalituksen vaikutus täytäntöönpanon keskeyttämiseen

Täytäntöönpanon keskeyttämisestä ulosoton muutoksenhaun yhteydessä säädetään ulosottokaaren 10 luvun 19–26 §:ssä. Täytäntöönpanon keskeyttämisellä voidaan tarkoittaa joko kieltä aloittaa varsinainen täytäntöönpano tai kieltä jatkaa jo aloitettua täytäntöönpanoa (Linna 2008, 272). Ulosottomies huolehtii aina käytännön tasolla täytäntöönpanon keskeyttämisestä saatuaan ulosottovalitusta käsittelevältä tuomioistuimelta keskeytysmääräyksen (UK 10:24.1 §). Täytäntöönpano voidaan keskeyttää joko kokonaan kaikilta osin tai vain osittain, jolloin esimerkiksi sallitaan omaisuuden ulosmittaus, mutta kielletään varojen jako ja tilitys. Usein pelkästään lopullisen tilityksen kieltäminen riittää turvaamaan muutoksenhakijan oikeuksia. (Lindfors 2007, 294.) Muutoksenhakijan kannalta on merkityksellistä, että ulosoton täytäntöönpano saadaan keskeytymään, jotta hänen ulosottovalituksensa ehditään tutkia ja ratkaista (Koulu & Lindfors 2009, 165).

Lähtökohtaisesti tehty ulosottovalitus ei keskeytä täytäntöönpanoa, ellei laissa toisin säädetä tai ellei tuomioistuin anna asiassa erillistä keskeytysmääräystä (UK 11:9.1 §). Ulosottovalituksella ei katsota olevan niin sanottua lykkäävää vaikutusta (HE 106/1995 vp, 101). Sen vuoksi onkin tärkeää, että tuomioistuin ratkaisee heti kysymyksen täytäntöönpanon keskeyttämisestä muutoksenhaun yhteydessä, olipa keskeytystä pyydetty nimenomaisesti valituskirjelmässä tai ei (Lindfors 2007, 295). Ulosottovalitus voi itsessään sisältää asianosaisen nimenomaisen pyynnön täytäntöönpanon keskeyttämisestä, jolloin kärjäoikeuden on ratkaistava asia heti (UK 11:15.2 §).

Ulosottomies ei voi päättää täytäntöönpanon keskeyttämisestä ulosottovalituksen vireilletulon yhteydessä (HE 106/1995 vp, 86). Lopullisen päätöksen siitä tekee aina asiaa käsittelevä tuomioistuimisto joko omasta aloitteestaan tai asianosaisten esittämästä pyynnöstä (UK 10:20.1 §). Täytäntöönpanoa jatkaessaan ulosottomiehen tulisi kuitenkin ottaa mahdollisuuksien mukaan huomioon asianosaisten mahdollisesti esittämät keskeytyspyynnöt. Kun valituksen yhteydessä pyydetään täytäntöönpanon keskeyttämistä, hyvän ulosottotavan mukaista on, että ulosottomies odottaa tuomioistuimen ratkaisua keskeytyksestä ennen kuin jatkaa täytäntöönpanoa. (HE 106/1995 vp, 86.)

Ulosottomiehellä on kuitenkin oikeus keskeyttää täytäntöönpano itseoikaisua koskevan harkinnan ajaksi (UK 10:19.1 §). Se kuuluu kihlakunnanvoudin yksinomaiseen toimivaltaan (UK 1:9 § 9 k.). Kihlakunnanvoudin ei täydy aina keskeyttää täytäntöönpanoa itseoikaisun toimittamiseksi, vaan keskeyttäminen on hänen oman harkintansa varassa. Täytäntöönpano on keskeytettynä niin kauan, että kysymys itseoikaisusta on lopullisesti ratkaistu. (HE 106/1995 vp, 85.)

Ennen kuin tuomioistuimisto päättää antaa asiassa täytäntöönpanon keskeytysmääräyksen, sen tulee kuulla vastapuolta, jonka oikeuteen keskeyttäminen vaikuttaa. Vastapuolella tarkoitetaan muutoksenhakijan vastapuolia, joita valitus koskee. (HE 106/1995 vp, 86.) Poikkeuksellisesti määräys voidaan kuitenkin antaa väliaikaisesti vastapuolta kuulematta (UK 10:20.1 §). Erittäin kiireellisissä tapauksissa ei aina välttämättä jää aikaa kuulemiselle (HE 106/1995 vp, 86). Tämän lisäksi täytäntöönpanon keskeytysmääräyksen antamista harkittaessa tulisi ottaa huomioon muutamia keskeisiä seikkoja. Ensinnäkin harkinnassa tulee huomioida täytäntöönpanon vaihe, todennäköisyys valituksen hyväksymiselle, täytäntöönpanon keskeytyksestä tai jatkamisesta osapuolille mahdollisesti aiheutuva haitta sekä muut vastaavanlaiset seikat. (UK 10:21.1 §.)

Keskeytysmääräyksen antava tuomioistuimisto ilmoittaa heti määräyksen antamisesta, muuttamisesta ja asiassa annetusta ratkaisusta asianomaiselle ulosottomiehelle (UK 10:20.2 §). Ilmoituksella on suuri merkitys, sillä ulosottomies huolehtii aina käytännön tasolla täytäntöönpanon keskeyttämisestä saatuaan ulosottovalitusta käsittelevältä tuomioistuimelta keskeytysmääräyksen (UK 10:24.1 §). Myös asianosaisten tulee voida luottaa siihen, että täytäntöönpano keskeytetään välittömästi tuomioistuimen tekemän päätöksen jälkeen. Määräyksestä voidaan ilmoittaa kiireellisissä tapauksissa puhelimitse. Toisinaan riittää, että jäljennös keskeytysmääräyksestä toimitetaan ulosottovirastoon. (HE 106/1995 vp, 90.) Ennen keskeytysmääräystä suoritettavat toimet pysyvät voimassa, jollei tuomioistuimisto erikseen määrää niitä peruutettaviksi (UK 10:24.1 §).

Keskeytysmääräyksen antamisesta voidaan päättää niin sanotusti kevennetyssä menettelyssä (Linna 2008, 275). Tätä kautta on mahdollista turvata nopea päätöksenteko asiassa (Koulu 1997, 195). Käräjäoikeuden kansliassa yksi tuomari ja hovioikeudessa yksi jäsen on toimivaltainen ratkaisemaan, annetaanko asiassa keskeytysmääräys (UK 10:20.1 §). Keskeytysmääräys on voimassa niin kauan kuin pääasian, eli ulosottovalituksen, käsittely kestää tuomioistuimessa (UK 10:23.1 §). Täytäntöönpano voidaan määrätä keskeytettäväksi joko kokonaan tai vain osaksi, kuten ulosottokaaren 10:22 §:ssä säädetään.

Erikseen mainittakoon vielä, että täytäntöönpanon automaattinen keskeytys tulee kyseeseen, kun tuomioistuin tai ulosottomies antaa osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseksi. Tällöin ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano kuudeksi viikoksi. (Lindfors 2007, 293.) Keskeytys on nimittäin voimassa, kunnes kaksi viikkoa täytäntöönpanoriitakanteen nostamiselle säädetystä määräajasta on kulunut (UK 10:19.2 §). Täytäntöönpanoriitakanne on nostettava neljän viikon kuluessa osoituksen tiedoksisaannista (UK 10:12.1 §).

4.9 Yhteenveto ulosottovalituksen käsittelyprosessista

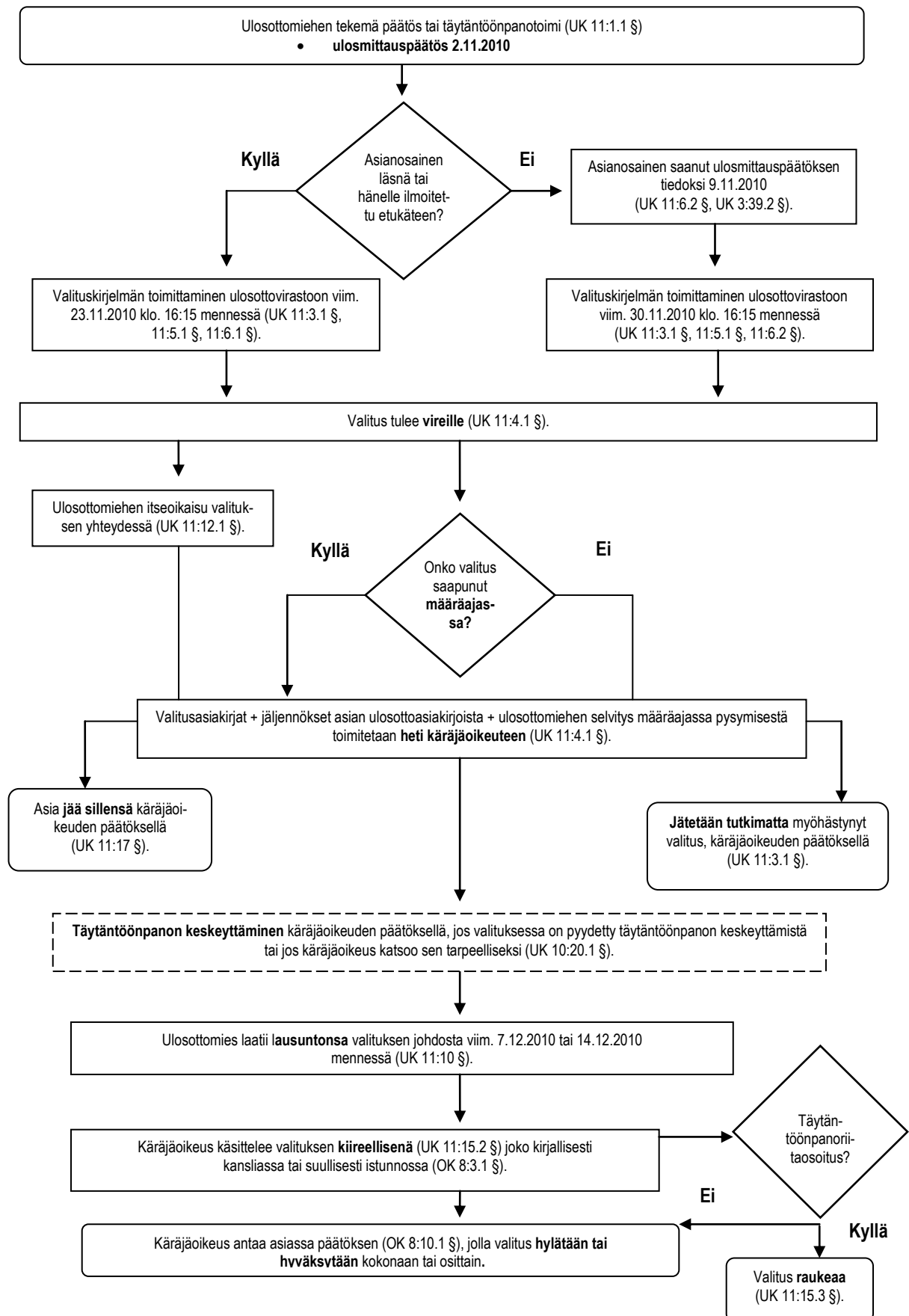
Edellä kuvatusta ulosottovalituksen käsittelyprosessista on rakennettu vuokaavio, jonka lähtökohdana on kuviteltu ulosottomiehen 2.11.2010 tekemä ulosmittauspätös. Vuokaaviota käytetään tavallisesti prosessien yksityiskohtaisessa kuvaamisessa. Siinä prosessin vaiheet esitetään kuvallisessa muodossa ja erilaisille tapahtumille on määrätynlaiset symbolit. (Lecklin 2002, 203.) Vuokaaviolla voidaan kuvata tarkoin määritelty prosessi lähtökohdasta tiettyyn lopputulokseen (Sharp & McDermott 2002, 221).

Kaaviossa käytetään erimuotoisia ruutuja, symboleja. Niillä kuvataan tiettyjä toimenpiteitä, kuten käsittelyä, päätöksentekoa ja päättymistä. *Pyöreäkulmaiset ruudut* kuvaavat joko valitusprosessin alkamis- tai päättymiskohtaa (Sharp & McDermott 2002, 220). Ensimmäinen pyöreäkulmainen ruutu sisältää tehdyn ulosmittauspätöksen, johon haetaan muutosta valittamalla. Muut pyöreäkulmaiset ruudut kuvaavat tilanteita, joihin ulosottovalituksen käsittelyprosessi voi päättyä. Käsittely voi päättyä siihen, että käräjäoikeus hylkää tai hyväksyy tehdyn ulosottovalituksen. Se voi päättyä myös siihen, että käräjäoikeus jättää asian sillensä. Tähän johtaa usein se, että ulosottomies on tehnyt vireille tulleen valituksen johdosta itseoikaisun. Käsittely voi päättyä myös siten, että valitus jätetään tutkimatta. Näin käy esimerkiksi silloin, kun valituskirjelmä toimitetaan

myöhässä. Lisäksi käsittely voi päättyä myös tehdyn ulosottovalituksen raukeamiseen täytäntöönpanoriitaosoituksen antamisen johdosta.

Salmiakkikuvioiset ruudut kuvaavat prosessin kulun kannalta eräänlaisia risteyskohtia, jotka vaikuttavat ulosottovalituksen käsittelyprosessin jatkumiseen. Ne kuvaavat päätöksen tekemistä. (Sharp & McDermott 2002, 220.) Salmiakkikuvioisten ruutujen kohdalla esitetään kaksi vaihtoehtoista tapaa jatkaa prosessia. Prosessin eteneminen riippuu siitä, kumpi vaihtoehto valitaan. *Suorakulmaiset ruudut* kuvaavat prosessin etenemistä (Sharp & McDermott 2002, 220). Niillä ei ole käänteentekevää tai päättävää vaikutusta prosessin kulun kannalta, kuten toisilla ruuduilla.

KAAVIO. Ulosottovalituksen käsittelyprosessi

5 TUTKIMUS VUOSINA 2008–2009 TEHDYISTÄ ULOSOTTOVALITUKSISTA OULUN SEUDUN ULOSOTTOVIRASTON TOIMIALUEELLA

5.1 Tutkimuksen toteuttaminen

Luvun tarkoituksena on kuvata kattavasti, kuinka tutkimus vuosina 2008–2009 vireille tulleista ulosottovalituksista Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella on toteutettu. Aluksi luvussa on kuvattu tutkimuksessa käytetyn aineiston laajuus, tutkimusmenetelmä, tutkimuksessa käytetty mittari sekä se, millä tavalla tutkimuksen kautta saatuja tietoja on käsitelty. Tutkimuksen esittelyn jälkeen on tuotu esille konkreettisia, tutkimuksen kautta saatuja tuloksia. Tulokset on purettu auki sanallisesti ja niitä on havainnollistettu taulukoin sekä kuvioin.

Opinnäytetyössä toteutetun tutkimuksen kohteena ovat olleet kaikki ulosottovalitukset, jotka ovat tulleet vireille vuosien 2008–2009 aikana Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella. Kyseisten vuosien aikana on tehty yhteensä 90 ulosottovalitusta. Vuonna 2008 Oulun seudun ulosottoviraston alueella on tullut vireille 55 valitusta ja vuonna 2009 puolestaan 35 valitusta. Työn kannalta tarkoituksenmukaista tietoa tehdyistä ulosottovalituksista on saatu Oulun käräjäoikeuden ja Rovaniemen hovioikeuden antamien päätösten kautta. Oulun käräjäoikeus on ratkaissut vireille tulleet ulosottovalitukset antamalla niiden osalta yhteensä 86 kirjallista päätöstä. Käräjäoikeuden päätöksistä kymmeneen on haettu muutosta valittamalla Rovaniemen hovioikeuteen. Hovioikeuden päätökset, joilla on ratkaistu kyseiset valitukset Oulun käräjäoikeuden päätöksistä, on otettu mukaan tutkimukseen, koska niiden kautta työhön on saatu hyödyllistä lisäinformaatiota.

Käräjäoikeuden antamien päätösten lukumäärä poikkeaa hieman vireille tulleiden ulosottovalitusten lukumäärästä, mikä johtuu käräjäoikeuden tekemistä *yhdessäkäsittelemispäätöksistä*. Tällaisen yhdessäkäsittelemispäätöksen pohjalta kahden eri ulosottovalituksen käsittely on yhdistetty. Kaksi eri aikana vireille tullutta ulosottovalitusta on käsitelty samanaikaisesti antamalla niiden osalta vain yksi päätös, jolla on ratkaistu molemmat valitukset. Kun yhdessäkäsittelemispäätökset otetaan huomioon, voidaan todeta, että vireille tulleiden valitusten ja käräjäoikeuden antamien päätösten lukumäärien poikkeavuudesta huolimatta käräjäoikeus on ratkaissut jokaisen vuosina 2008–2009 tehdyn ulosottovalituksen. Vuonna 2008 on tehty 55 ulosottovalitusta, jotka on ratkaistu antamalla 54 päätöstä. Tällöin Oulun käräjäoikeus on tehnyt yhden yhdessäkäsittelemis-

päätöksen. Vuonna 2009 on tehty 35 ulosottovalitusta, jotka on ratkaistu antamalla 32 päätöstä. Tällöin Oulun kärjäoikeus on päättänyt kolme kertaa käsittelemään kaksi valitusta yhdessä.

Tutkimus ulosottovalituksista on toteutettu tilastollista tutkimusmenetelmää *systemaattista havainnointia* käyttämällä. Systemaattinen havainnointi perustuu tutkijan tekemiin havaintoihin, jotka tutkija kirjaa ennalta suunniteltuun lomakkeeseen. (Vilka 2007, 27.) Systemaattinen havainnointi on valittu tutkimuksen toteuttamistavaksi sen vuoksi, että systemaattisen havainnoinnin kohteeksi soveltuu aineisto, joka on lukumäärältään riittävä ja sisällöltään sellainen, joka antaa tutkittavasta asiasta tietoa. Esimerkiksi hallinnolliset päätökset voivat olla sen kohteena. (Vilka 2007, 29–30.) Tuomioistuinten antamat päätökset ovat olleet luotettavin tapa kerätä tietoa vuosina 2008–2009 vireille tulleista ulosottovalituksista Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella. Käytettävissä ei ollut toista tutkimusmenetelmää, jolla olisi voitu luontevasti kerätä tietoa laajasta kirjallisesta aineistosta.

Oulun kärjäoikeus on myöntänyt 1.11.2010 tutkimusluvan, jonka nojalla opinnäytetyön tekijä on saanut käyttöönsä alkuperäiset Oulun kärjäoikeuden päätökset kaikkien vuosien 2008–2009 aikana tehtyjen ulosottovalitusten osalta. Havainnointi, eli päätösten tarkastelu, on tapahtunut Oulun kärjäoikeuden tiloissa 14.12 – 28.12.2010. Hovioikeuden päätökset puolestaan on toimitettu postitse opinnäytetyön tekijälle tammikuussa 2011.

5.1.1 Työssä käytetyn mittarin laatiminen

Mittari on väline, jolla voidaan hankkia työhön tarvittava empiirinen eli käytännöllinen tieto (Metsämuuronen 2001, 43). Mittarin avulla tutkija saa määrälliseen muotoon muutettavan sanallisen tiedon tutkittavasta asiasta. Määrällisessä tutkimuksessa voidaan hyödyntää mittarina esimerkiksi *havainnointilomaketta*. (Vilka 2007, 14.)

Tutkimuksen mittarina on käytetty lomaketta, joka koostuu 17 kohdasta. Kaikki lomakkeet ovat olleet samanlaisia ja jokainen päätös, jonka kärjäoikeus on antanut käsittelemänsä ulosottovalituksen johdosta, on saanut oman lomakkeensa. Yksi lomake vastaa aina kärjäoikeuden antaman yhden päätöksen tietoja. Rovaniemen hovioikeuden antamat päätökset eivät kuitenkaan ole saaneet omaa yksittäistä lomaketta. Hovioikeuden päätösten tiedot on liitetty osaksi lomakkeita, joissa on käsitelty sellaista kärjäoikeuden päätöstä, josta on valitettu hovioikeuteen.

Mittari ja opinnäytetyön tutkimusongelma kuuluvat erottamattomasti yhteen, sillä mittarilla tulisi pystyä mittaamaan juuri sitä, jota tutkimusongelmassa sanotaan mitattavan. Mittarin onnistunut laadinta edellyttää, että työllä on täsmällisesti määritelty tutkimusongelma ja teoriaan on perehdytty riittävästi. (Vilka 2007, 63.) Mittarin laatiminen on aloitettu vasta, kun työn tutkimuskysymykset on määritelty ja aihe on rajattu selkeästi, jotta on tiedetty, mitä asioita mittarilla tulisi mitata. Työn teoriapohja on ollut lähes valmis ja opinnäytetyön ensimmäinen seminaari on ollut pidetty ennen kuin mittarin suunnitteleminen on aloitettu.

Metsämuuronen toteaa, että hyvän mittarin kehittäminen on aikaa vievä prosessi. Prosessi aloitetaan laatimalla tutkijan oman järjelyn pohjalta mittarin raakaversio, josta keskustellaan asiantuntijoiden kanssa. Prosessin päätteeksi korjataan mittarin raakaversiota asiantuntijoilta saatujen ehdotusten pohjalta. (2001, 44, 50.) Tutkimuksessa käytetyn mittarin laatiminen on lähtenyt liikkeelle opinnäytetyön tekijän laatimasta lomakkeen ensimmäisestä versiosta, josta on keskusteltu yhdessä opinnäytetyötä ohjaavien opettajien kanssa. Keskustelun jälkeen lomaketta on korjattu heidän antamien korjausehdotusten pohjalta: lomakkeeseen lisättiin kolme uutta kysymystä, joita opinnäytetyön tekijä ei ollut huomannut ottaa osaksi lomaketta.

Kertaalleen korjatusta lomakkeesta on saatu kommentteja sekä korjaus- ja kehittämis ehdotuksia alan asiantuntijoilta sekä ulosottovirastosta että käräjäoikeudesta. Lomaketta on paranneltu heidän antamiensa kehittämis ehdotusten pohjalta: yhden kysymyksen osalta poistettiin eräs virheellinen vastausvaihtoehto, jonka tilalle lisättiin yksi uusi, tarpeellinen vastausvaihtoehto sekä paranneltiin lomakkeen sanavalintoja. Tutkimuksessa käytetty lomake on saanut lopullisen muotonsa kaikkien näiden kehittämis- ja korjausehdotusten jälkeen. Tehtyjen korjausten jälkeen lomaketta on ryhdytty käyttämään. Lomakkeen testausta ei katsottu tarpeelliseksi, koska opinnäytetyön tekijä on täyttänyt lomakkeet itse valmiiden asiakirjojen pohjalta. Tutkimuksen teon aikana tai tutkimuksen toteuttamisen jälkeen olisi ollut myös mahdollista korjata ja parannella lomaketta, mikäli se olisi ollut tarpeen jonkin kysymyksen tai vastausvaihtoehdon osalta. Tutkimusta tehdessä ainoastaan yhden kysymyksen alle on lisätty uusi vastausvaihtoehto.

Lomakkeen 17 kysymyksestä kaikki eivät ole olleet aktiivisia, toisin sanoen kaikkiin kysymyksiin ei välttämättä ole vastattu jokaisen päätöksen kohdalla. Tällaisia ovat olleet kysymykset 10–17, jotka ovat olleet aiempia kysymyksiä täydentäviä, selittäviä ja tarkentavia kohtia. Niihin on vastattu ainoastaan tiettyjen ennakkoehtojen täytyessä. Esimerkiksi kun jokin aiempi kysymys on saa-

nut tietynlaisen vastausvaihtoehdon, myöhemmin on selitetty, miksi kyseinen vastausvaihtoehto on valittu, vastaamalla johonkin tällaiseen selittävään kysymykseen. Kysymykset 1-9 ovat olleet aktiivisia ja niihin on vastattu jokaisen päätöksen kohdalla.

Lomakkeen kysymykset muodostuvat kolmesta erilaisesta kysymystyypistä: monivalintakysymyksistä, avoimista kysymyksistä ja sekamuotoisista kysymyksistä. Monivalintakysymyksissä kaikki vastausvaihtoehdot on asetettu valmiiksi. Niiden vastausvaihtoehdot on järkeistetty teoriasta ja kysymysmuoto on strukturoitu. Avointen kysymysten osalta vastausvaihtoehdoja ei ole määriteltä valmiiksi. Aineiston keräämisen jälkeen avointen kysymysten kautta saadut tulokset täytyy strukturoida eli vastauksista muodostetaan ryhmiä. Sekamuotoisten kysymysten kohdalla osa vastausvaihtoehdoista on annettu valmiiksi, mutta vastausvaihtoehtojen jälkeen on kuitenkin annettu yksi avoin kysymys. (Vilka 2007, 67–69.)

5.1.2 Tutkimuksella kerätyn aineiston käsitteleminen

Aineiston keräämisen päätyttyä on aloitettu aineiston käsittely. Aineiston käsittelyllä tarkoitetaan lomakkeiden tarkistamista, tietojen syöttämistä ja tallentamista sellaiseen muotoon, että sitä käytetään tutkimaan numeraalisesti käyttäen apuna taulukko- tai tilasto-ohjelmaa (Vilka 2007, 106).

Lomakkeet on tarkistettu moneen kertaan jo käräjäoikeudessa. Se on ollut järkevää, sillä puuttuvia tietoja on ollut mahdollista täydentää ja virheellisiä tietoja korjata saatavilla olevien käräjäoikeuden päätösten pohjalta. Tarkistamisen jälkeen on laadittu havaintomatriisi. Siinä esitetään kaikki empiirisesti hankittu tieto tutkittavasta asiasta (Metsämuuronen 2002, 16). Havaintomatriisi on taulukko, johon on kirjattu jokaisen havaintoyksikön kaikkia muuttujia koskevat tiedot. Käytännössä se on sama asia kuin aineisto. (Vilka 2007, 105.)

Tutkimuksen havaintoyksiköjä ovat olleet lomakkeet, jotka on täytetty aina käräjäoikeuden yhden päätöksen tiedoilla. Matriisin vaakarivillä on yhden havaintoyksikön kaikkien muuttujien tiedot ja pystysarakkeessa puolestaan kaikki yhtä muuttujaa koskevat tiedot kaikkien havaintoyksiköiden osalta (Vilka 2007, 111). Yhdeltä vaakariviltä käy ilmi yhden lomakkeen kaikki tiedot jokaisesta muuttujasta ja yhdeltä pystysarakkeelta yhden muuttujan arvot kaikkien lomakkeiden osalta. Muuttujalla voidaan tarkoittaa esimerkiksi muutoksenhakijatahoa, muutoksenhaun kohdetta tai käsittelyjärjestystä.

Avointen kysymysten kautta saatuja tietoja ei ole voitu syöttää sellaisenaan havaintomatriisiin, sillä ne ovat sisältäneet sanallista tietoa. Jos lomakkeet sisältävät tekstiä tai kirjaimilla koodattua tietoa, tieto tulee muuntaa numeeriseen muotoon (Vilka 2007, 112). Ensiksi tiedot luokiteltiin, minkä jälkeen ne on vasta voitu syöttää matriisiin numeerisessa muodossa. Esimerkiksi käräjäoikeuden ja hovioikeuden käsittelyajat on luokiteltu omiin ryhmiinsä vasta aineiston keräämiseen jälkeen.

Havaintomatriisissa oleva informaatio tulee tiivistää yleisesti tunnetuiksi tunnusluvuiksi, kuten frekvensseiksi, keskiarvoiksi ja prosenteiksi (Metsämuuronen 2002, 16). Matriisin teon jälkeen informaatiota on tiivistetty ja taulukoitu. Havainnollistamiseksi on laadittu myös kuvioita. Taulukoinnissa ja kuvioiden laatimisessa on käytetty pääasiassa taulukko-ohjelma Exceliä. Aineistoa on myös ristiintaulukoitu tiettyjen muuttujien osalta. Ristiintaulukoinnin kautta pystytään havaitsemaan kahden muuttujan välillä olevia riippuvuuksia eli muuttujien vaikutusta toisiin muuttujiin. Sen kautta voidaan löytää muuttujia, jotka näyttävät selittävän toista muuttujaa. (Vilka 2007, 129.) Ristiintaulukointi on toteutettu SPSS-ohjelman avulla.

5.2 Muutoksenhaun kohde

Täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen tekemään päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla (UK 11:1.1 §). Valituskelpoisuus ulosottoasioissa on suhteellisen laaja. Pääsääntöisesti miltei kaikkiin täytäntöönpanotoimiin ja ulosottomiehen tekemiin päätöksiin saadaan hakea muutosta valittamalla. Poikkeuksena ovat kuitenkin asiat, joiden osalta muutoksenhaku on lain nojalla kielletty. Lisäksi käytännöllisistä ja valmistelevista toimista, jotka eivät puutu asianosaisen oikeuspiiriin ei ole mahdollista valittaa. (HE 106/1995 vp, 91-92.)

TAULUKKO 1. Muutoksenhaun kohteena oleva päätös tai toimi ulosottovalituksissa, jotka ovat tulleet vireille Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008-2009

Muutoksenhaun kohde	Päätöksiä	%
Toistuvaistulon umpt	18	20,9
Veronpalautuksen umpt	9	10,5
Muun irtaimen omaisuuden umpt	33	38,4
Kiinteän omaisuuden umpt	8	9,3
Muu kirjallinen päätös	9	10,5
Useampi kohde samassa ulosottovalituksessa	5	5,8
Muu seikka	4	4,6
Yhteensä	86	100

Muutoksenhaun kohteen luokittelussa on käytetty pohjana yleistä omaisuuden jaottelua irtaimen ja kiinteään omaisuuteen. Irtaimen omaisuuden ulosmittauksen piiriin kuuluvat seuraavat taulukossa esitetyt luokat: toistuvaistulon ulosmittauspäätös, veronpalautuksen ulosmittauspäätös ja muun irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätös. Nämä kolme toisistaan erillistä luokkaa sisältävät aina jonkin irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätöksen. Kiinteän omaisuuden ulosmittauspäätös on esitetty taulukossa omana luokkana. Muutoksenhaun kohteen luokittelussa on pyydetty apua asiantuntijalta Oulun seudun ulosottovirastosta. Taulukossa käytetty lyhenne umpt tarkoittaa ulosmittauspäätöstä.

Toistuvaistulon ulosmittauspäätös on ollut muutoksenhaun kohteena 20,9 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Toistuvaistulolla tarkoitetaan ensinnäkin palkkaa. Ulosottokaaren

määritelmän mukaan palkalla tarkoitetaan kaikenlaista palkkaa, palkkiota, luontoisetua sekä muuta työ- ja virkasuhteessa saatua etuutta tai korvausta. Lisäksi toistuvaistulon käsitteeseen kuuluvat palkkaan rinnastettavat tulot, joita ovat muun muassa eläke, sairauspäiväraha tai muu palkan sijaista maksettava etuus tai korvaus. (UK 4:2 §.) Toistuvaistulon ulosmittauksessa voi siten olla kyse palkan, eläkkeen tai jonkin muun toistuvaistuloon rinnastettavan tulon ulosmittauspäätöksestä. Toistuvaistulon ulosmittaukseen on haettu muutosta yhteensä 18 kertaa. Eläkkeen ulosmittaus on ollut muutoksenhaun kohteena kahdeksassa ulosottovalituksessa, palkan ulosmittaus seitsemässä ulosottovalituksessa ja palkkaan rinnastettavan toistuvaistulon ulosmittaus kolmessa ulosottovalituksessa. Palkkaan rinnastettavan toistuvaistulon ulosmittaus on koskenut velalliselle maksettavaa sairauspäivärahaa, palkkaturvasaatavaa ja toistuvaa elinkeinotuloa.

Veronpalautuksen ulosmittauspäätös on ollut muutoksenhaun kohteena 10,5 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Veronpalautuksen ulosmittauspäätöksestä on tehty ulosottovalitus yhteensä yhdeksän kertaa.

Muu irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätös on ollut muutoksenhaun kohteena 38,4 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Yhteensä 33:ssa ulosottovalituksessa on haettu muutosta muun irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätökseen. Tällöin muutoksenhaun kohteena on ollut jokin muu irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätös kuin toistuvaistulon tai veronpalautuksen ulosmittaus. Pankkilitin ulosmittaus on ollut muutoksenhaun kohteena 16 ulosottovalituksessa, asunto-osakkeen ulosmittaus viidessä ulosottovalituksessa, kuolinpesäosuuden ulosmittaus neljässä ulosottovalituksessa, käteisten rahavarojen ulosmittaus kolmessa ulosottovalituksessa ja saatavan ulosmittaus kahdessa ulosottovalituksessa. Kolmessa vireille tulleessa ulosottovalituksessa muutoksenhaun kohteena on ollut jokin muu irtain omaisuus, jolla on ollut varallisuusarvoa.

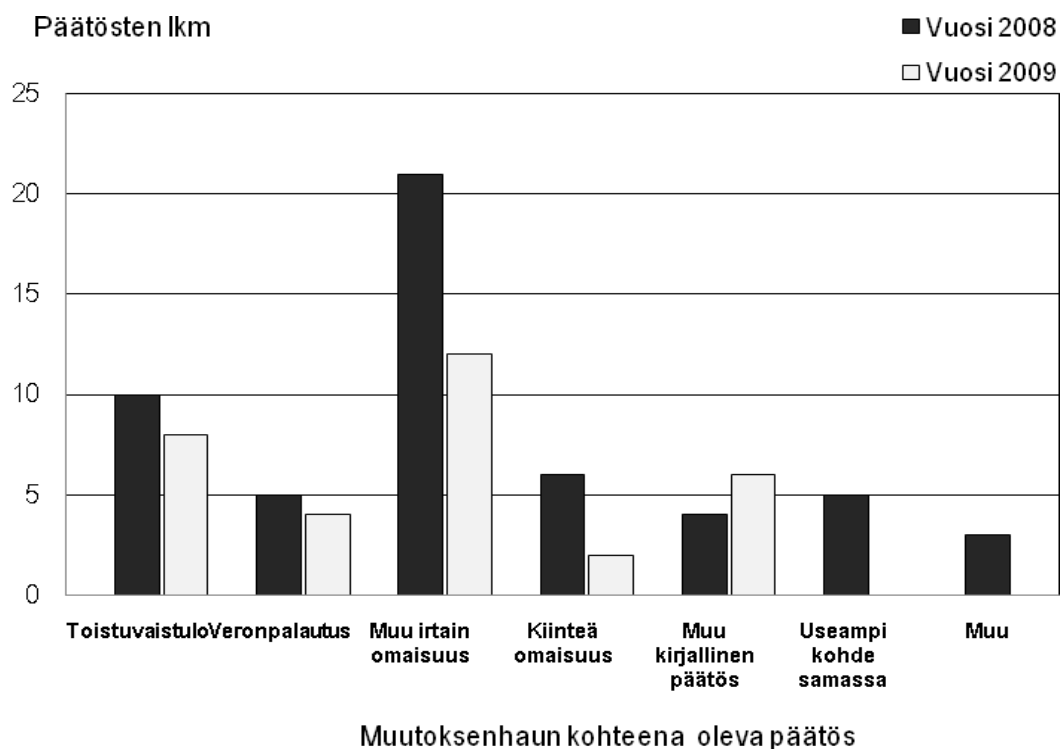
Kiinteän omaisuuden ulosmittauspäätös on ollut muutoksenhaun kohteena 9,3 %:ssa tehdyistä ulosottovalituksista. Lukumääräisesti kiinteän omaisuuden ulosmittaukseen on haettu muutosta yhteensä kahdeksan kertaa. Kiinteällä omaisuudella tarkoitetaan tässä kohdin joko velallisen omistamaa kiinteistöä tai tiettyä velallisen omistamaa osaa kiinteistöstä. Luokittelussa ei ole tehty eroa sen välillä, onko ulosmitattu kiinteä omaisuus ollut yhteisomistusesine vai ei.

Muulla kirjallisella päätöksellä tarkoitetaan jotakin muuta ulosottomiehen tekemää päätöstä kuin ulosmittauspäätöstä. Muu kirjallinen päätös kuin ulosmittauspäätös on ollut muutoksenhaun kohteena 10,5 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Lukumääräisesti muuhun kirjalliseen päätökseen on haettu muutosta yhteensä yhdeksän kertaa. Muutosta on haettu esimerkiksi päätökseen, jolla on hylätty hakemus ulosmittauksen määrän rajoittamisesta ja päätökseen, jolla on hylätty hakemus vapaakuukausien myöntämisestä. Muutosta on haettu myös seuraaviin seikkoihin: lopullisessa tilityksessä olevaan virheeseen, tilityserittelyyn, päätökseen, jolla on hylätty valittajan ulosottohakemus ja päätökseen, jolla on hylätty valittajan vaatimus osamaksukaupan toimittamisesta. Lisäksi muutoksenhaun kohteena on ollut päätös, jolla on hylätty valittajan pyyntö saada tietoja ulosottorekisteristä kahta vuotta pidemmältä ajalta.

Muutoksenhaun kohteena on ollut *useampi kuin yksi asia* yhteensä 5,8 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Viisi tehdyistä ulosottovalituksista on ollut sellaisia, joissa muutoksenhaun kohteena on ollut useampi kuin yksi ulosmittauspäätös tai muu ulosottomiehen tekemä päätös. Samalla ulosottovalituksella on haettu muutosta kahteen ulosottomiehen tekemään päätökseen: veronpalautuksen ja toistuvaistulon ulosmittaukseen, kiinteän omaisuuden ja muun irtaimen omaisuuden ulosmittaukseen sekä takavarikointipäätökseen ja muun irtaimen omaisuuden ulosmittaukseen. Kerran yhdellä ulosottovalituksella on haettu muutosta jopa kolmeen eri päätökseen: muun irtaimen omaisuuden ulosmittaukseen, toistuvaistulon ulosmittaukseen ja muuhun ulosottomiehen antamaan kirjalliseen päätökseen.

Jokin muu seikka kuin ulosottomiehen tekemä kirjallinen päätös on ollut muutoksenhaun kohteena 4,6 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Tähän luokkaan kuuluu neljä ulosottovalitusta, joilla on haettu erheellisesti muutosta ulosottoperusteeseen. Näissä tilanteissa muutoksenhakijalle on ehditty lähettää ainoastaan vireilletuloilmoitus ja maksukehotus, joka itsessään on valmistelevala toimi. Oulun käräjäoikeus on katsonut, että asioissa ei siten ole tehty mitään varsinaista täytäntöönpanotoimea tai muuta ratkaisua, johon voitaisiin hakea muutosta valittamalla. Se on myös todennut, että ulosottoperustetta, joka on ratkaistu täytäntöönpanon perusteena olevassa asiakirjassa, ei voida saattaa ulosottovalituksella tuomioistuimen tutkittavaksi. Ulosottoperusteessa ei ole kysymys mistään ulosottotoimesta ja ulosottovalitus voidaan tehdä vain ulosottomiehen tekemien toimien ja päätösten osalta (UK 11:1.1 §). Siten ulosottoperuste ei lukeudu valituskelpoisiin asioihin.

Kaiken kaikkiaan miltei 70 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista, lukumääräisesti 60:ssä valituksessa, muutoksenhaun kohteena on ollut jokin irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätös. Yleisin muutoksenhaun kohde Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008-2009 vireille tulleissa ulosottovalituksissa on siten ollut *irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätös*. Irtaimella omaisuudella tarkoitetaan toistuvaistuloa, veronpalautusta tai jotakin muuta irtainta omaisuutta, jolla on varallisuusarvoa. Kyseisessä prosenttiosuudessa ei ole huomioitu niitä ulosottovalituksia, joilla on haettu samanaikaisesti muutosta sekä irtaimen omaisuuden ulosmittaukseen että johonkin muuhun ulosottomiehen tekemään päätökseen tai toimeen (luokka useampi kohde samassa ulosottovalituksessa).

KUVIO 1. Muutoksenhaun kohde Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008 (n=54) ja 2009 (n=32) vireille tulleissa ulosottovalituksissa

Kuviossa yksi on vertailtu muutoksenhaun kohteita vuosien 2008 ja 2009 välillä. Kuviosta huomataan, että muu irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätös on ollut yleisin muutoksenhaun kohde molempina vuosina. Vuonna 2008 muun irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätökseen on haettu muutosta 21 kertaa ja vuonna 2009 puolestaan 12 kertaa. Toiseksi yleisin muutoksenhaun kohde molempien vuosien osalta on ollut toistuvaistulon ulosmittauspäätös, johon on vuonna

2008 haettu muutosta kymmenen kertaa ja vuonna 2009 kahdeksan kertaa. Kuviosta nähdään myös, että vuonna 2009 ei ole tullut kertaakaan vireille sellaista ulosottovalitusta, jolla olisi haettu muutosta samanaikaisesti useaan seikkaan tai jolla olisi haettu muutosta johonkin muuhun seikkaan kuin ulosottomiehen tekemään päätökseen tai toimeen.

5.3 Muutoksenhakijataho

Ulosottoasioissa muutosta valittamalla saavat hakea tahot, joiden oikeutta ulosottomiehen tekemä toimi tai päätös koskee (UK 11:1.1 §). Käytännössä muutoksenhakijatahoja on kolme: velallinen, velkoja ja sivullinen. Kaksi velallista tai velallinen ja sivullinen voivat tehdä yhteisen ulosottovalituksen, jolloin valituksella on samanaikaisesti kaksi muutoksenhakijaa.

TAULUKKO 2. Muutoksenhakijatahot ulosottovalituksissa, jotka ovat tulleet vireille Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008-2009

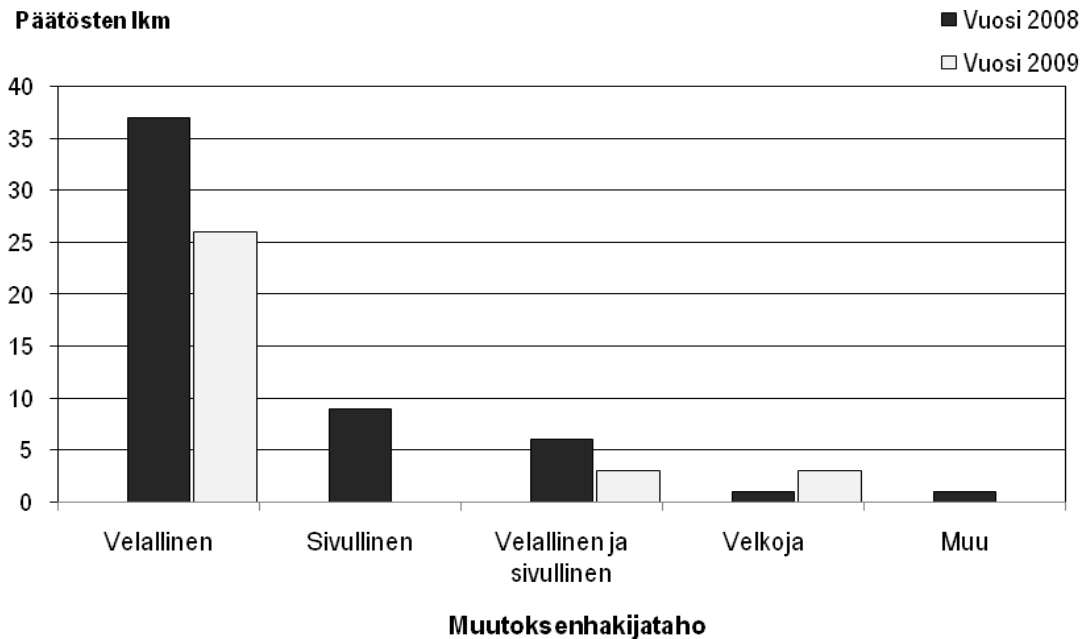
Muutoksenhakijataho	Päätöksiä	%
Velallinen	63	73,3
Sivullinen	9	10,5
Velallinen ja sivullinen	9	10,5
Velkoja	4	4,6
Muu	1	1,1
Yhteensä	86	100

Velallinen on ollut muutoksenhakijana 73,3 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. *Sivullinen* yksin sekä *velallinen ja sivullinen yhdessä* ovat puolestaan olleet muutoksenhakijoina yhtä usein. Molemmat ovat olleet muutoksenhakijoina 10,5 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Pelkästään jo näiden kahden yleisimmän muutoksenhakijatahon välinen ero ulosottovalitusten tekijänä on huomattava. Velallinen on ollut muutoksenhakijana yhteensä 63:ssa vireille tulleessa ulosottovalituksessa, kun taas sivullinen yksinään ainoastaan yhdeksässä vireille tulleessa valituksessa, kuten myös velallinen ja sivullinen yhdessä.

Tapaukset, joissa muutoksenhakijana on ollut velallinen ja sivullinen yhdessä, on erotettu aineistosta omaksi joukokseen tilastollisen päättelyn ja taulukoinnin mahdollistamiseksi. Velallinen ja sivullinen voivat tehdä ulosottovalituksen yhdessä esimerkiksi tilanteessa, jossa velallisen velkojen suorittamiseksi on ulosmitattu jotakin velallisen hallussa olevaa irtainta omaisuutta, jonka väitetään kuitenkin kuuluvan sivulliselle. Molemmat voivat valituksessa vaatia tehdyn ulosmittauksen kumoamista sillä perusteella, että ulosmitattu omaisuus kuuluu sivulliselle ja ulosmittaus loukkaa sivullisen oikeutta.

Velkoja on ollut muutoksenhakijana yhteensä 4,6 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Lukumääräisesti velkoja on ollut ulosottovalituksen tekijänä neljässä tapauksessa. Kerran muutoksenhakijana ei ole ollut mikään näistä kolmesta edellä mainitusta muutoksenhakijatahosta. Tällöin muutoksenhakijana on ollut taho, joka on pyytänyt saada tietoja ulosottorekisteristä kahta vuotta pidemmältä ajalta tiettyjen henkilöiden osalta. Pyyntö saada tietoja rekisteristä kahta vuotta ylittävältä ajalta on hylätty ja muutosta on haettu tähän valittajan kannalta kielteiseen päätökseen. Oulun käräjäoikeus on katsonut, että valitus ei kuitenkaan kuulunut käräjäoikeuden tutkittavaksi, vaan ensimmäisenä muutoksenhakuasteena on Oulun hallinto-oikeus, koska kyseessä on tietojensaantioikeutta koskeva asia.

Kaiken kaikkiaan 94 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista, lukumääräisesti 81:ssä valituksessa, muutoksenhakijana on ollut joko velallinen, sivullinen tai nämä kaksi tahoa yhdessä. *Velallinen* on ollut *yleisin muutoksenhakijataho*. Sivullinen yksin sekä muutoksenhakijapari velallinen ja sivullinen ovat olleet toiseksi yleisimmät muutoksenhakijatahot. Muutoin muutoksenhakijana on ollut velkoja. Kerran muutoksenhakijana on ollut kokonaan jokin muu taho.

KUVIO 2. Muutoksenhakijatahot vuonna 2008 ($n = 54$) ja vuonna 2009 ($n = 32$) Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella tehdyissä ulosottovalituksissa

Verrattaessa muutoksenhakijatahoja toisiinsa vuosien 2008 ja 2009 aikana käy ilmi, että velallinen on ollut yleisin muutoksenhakija molempien vuosien aikana. Sivullinen yksin sekä velallinen ja sivullinen yhdessä ovat olleet vuosien 2008–2009 aikana toiseksi yleisimpiä muutoksenhakijatahoja. Tahot ovat hakeneet muutosta valittamalla lukumääräisesti yhtä usein. Kuviosta kaksi kuitenkin näkyy, että eri vuosina nämä tahot eivät ole olleet yhtä usein muutoksenhakijoina. Vuonna 2008 sivullinen on ollut toiseksi yleisin muutoksenhakija, velallinen ja sivullinen puolestaan kolmanneksi yleisin. Vuonna 2009 sivullinen ei ole ollut lainkaan muutoksenhakijana. Tällöin velallinen ja sivullinen ovat olleet muutoksenhakijoina yhtä usein kuin velkoja. Vuonna 2009 toiseksi yleisimpiä muutoksenhakijoita ovat siten olleet puolestaan velallinen ja sivullinen yhdessä sekä velkoja.

Kokonaisuuden kannalta molempien vuosien osalta saaduilla tuloksilla on enemmän painoarvoa ja merkitystä kuin pelkästään vuotuisilla lukemilla. Kokonaisuudessaan sivullinen ja velallinen ja sivullinen yhdessä ovat tehneet lukumääräisesti enemmän ulosottovalituksia kuin velkoja.

Muutoksenhaun kohteen ja muutoksenhakijan välinen yhteys

Ristiintaulukoinnin avulla voidaan selvittää kahden luokitellun muuttujan välistä riippuvuutta, toisin sanoen sitä, miten muuttujat vaikuttavat toisiinsa. Sen perusteella ei kuitenkaan voida tehdä päättelyä muuttujien syy-seuraus-suhteista. (Vilkkä 2007, 129.) Muutoksenhakijan ja muutoksenhaun kohteen välistä riippuvuutta on selvitetty ristiintaulukoinnilla. Sen avulla on kartoitettu, millaisissa asioissa kukin muutoksenhakijataho on ollut muutoksenhakijana ja kuinka usein. Liite kaksi sisältää näiden kahden muuttujan ristiintaulukon.

Muutoksenhakijan ja muutoksenhaun kohteen ristiintaulukoinnin kautta voidaan tehdä seuraavia huomioita. Velallinen on tehnyt ulosottovalituksen yhteensä 63 kertaa. Velallisen tekemissä ulosottovalituksissa muutoksenhaun kohteena on useimmiten ollut muun irtaimen omaisuuden ulosmittauspäättös, johon velallinen on hakenut muutosta 22 ulosottovalituksessa ja toistuvaistulon ulosmittauspäättös, johon velallinen on hakenut muutosta 15 ulosottovalituksessa. Huomionarvoista on myös se, että velallinen on ainoa muutoksenhakijataho, joka on tehnyt ulosottovalituksen kaikkien taulukossa yksi luokiteltujen muutoksenhaun kohteiden osalta. Velallinen on myös ainoa muutoksenhakijataho, joka on hakenut muutosta valittamalla veronpalautuksen ulosmittaukseen. Velallinen ja sivullinen ovat tehneet yhteisen ulosottovalituksen yhteensä yhdeksän kertaa. Niistä viisi koskee muun irtaimen omaisuuden ulosmittauspäättöstä ja kolme toistuvaistulon ulosmittauspäättöstä. Sivullinen yksinään on hakenut useimmiten muutosta muun irtaimen omaisuuden ulosmittaukseen. Velkojan tekemissä ulosottovalituksissa muutoksenhaun kohteena on ollut aina muu ulosottomiehen tekemä kirjallinen päätös. (Liite 2.)

Ristiintaulukoinnin perusteella voidaan havaita, että haettaessa muutosta kiinteän omaisuuden ja muun irtaimen omaisuuden ulosmittaukseen, muutoksenhakijoina toistuvat tietyt tahot. Velallinen, sivullinen sekä velallinen ja sivullinen yhdessä ovat tahoja, jotka ovat hakeneet muutosta näihin ulosmittauspäätöksiin. Puolestaan muuhun kirjalliseen päätökseen ovat hakeneet muutosta velallinen, velkoja ja jokin muu taho. Sivullinen ei ole hakenut kertaakaan muutosta muuhun kirjalliseen päätökseen. Velallinen ja sivullinen ovat olleet muutoksenhakijatahot, jotka ovat hakeneet samalla kertaa muutosta useampaan kuin yhteen seikkaan. (Liite 2.)

5.4 Ulosottovalitusten käsittelyjärjestys Oulun käräjäoikeudessa

Ulosottovalituksen käsittelyyn voidaan soveltaa osittain oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa olevia säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä (UK 11:15.1 §). Ulosottovalitus käsitellään joko kirjallisesti käräjäoikeuden kansliassa tai suullisesti hakemusasiain istunnossa (OK 8:3.1 §).

Oulun käräjäoikeus on pääsääntöisesti ratkaissut Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tulleet ulosottovalitukset kirjallisessa käsittelyjärjestyksessä käräjäoikeuden kansliassa. Oulun käräjäoikeus on antanut vuosien 2008–2009 aikana vireille tulleiden ulosottovalitusten osalta yhteensä 86 päätöstä, joista 95 %:a on annettu kirjallisen käsittelyjärjestuksen pohjalta. Loput viisi prosenttia päätöksistä on annettu suullisen käsittelyn pohjalta. Lukumääräisesti kirjallinen käsittely on järjestetty 82 tapauksessa ja suullinen käsittely neljässä tapauksessa. Vuonna 2008 vireille tulleista ulosottovalituksista kolme ja vuonna 2009 vireille tulleista ulosottovalituksista yksi on käsitelty suullisesti käräjäoikeuden istunnossa.

Täytäntöönpanon keskeyttäminen

Lähtökohtaisesti vireille tullut ulosottovalitus ei keskeytä ulosottoasian täytäntöönpanoa (UK 11:9.1 §). Ulosottovalitusta käsittelevä tuomioistuin voi kuitenkin antaa ulosottovalituksen johdosta keskeytysmääräyksen. Tuomioistuin voi antaa keskeytysmääräyksen joko asianosaisen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan. (UK 10:20.1 §.)

TAULUKKO 3. Täytäntöönpanon keskeytysmääräykset, jotka Oulun käräjäoikeus antanut Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 tehtyjen ulosottovalitusten johdosta

Täytäntöönpanon keskeytys	Päätöksiä	%
Keskeytysmääräys annettu	8	9
Keskeytysmääräystä ei annettu	78	91
Yhteensä	86	100

Oulun kärjäoikeus on antanut täytäntöönpanon keskeytysmääräyksen yhdeksässä prosentissa ulosottovalituksista, jotka on tehty Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009. Lukumääräisesti Oulun kärjäoikeus on antanut kahdeksan täytäntöönpanon keskeytysmääräystä ulosottovalitusten johdosta. Vuonna 2008 tehtyjen ulosottovalitusten osalta Oulun kärjäoikeus on antanut seitsemän keskeytysmääräystä ja vuonna 2009 tehtyjen valitusten osalta yhden.

Muutoksenhakijataho on tavallisesti pyytänyt täytäntöönpanon keskeyttämistä joko valituskirjelmässään tai erillisellä asiakirjalla ulosottovalituksen vireilletulon jälkeen. Kaikissa tilanteissa, joissa on päädytty keskeytysmääräyksen antamiseen, Oulun kärjäoikeus on keskeyttänyt ulosottoasian täytäntöönpanon osittain. Se on antanut keskeytysmääräyksen, jonka nojalla valitusenalainen ulosmittaus sallitaan, mutta ulosmitattujen varojen tilitys velkojille kielletään. Keskeytysmääräys on ollut voimassa aina sen ajan, jonka asian pääkäsittely kärjäoikeudessa on kestänyt, ellei määräystä sitä ennen ole peruutettu tai muutettu (UK 10:23.1 §).

Taulukossa kolme ei ole otettu huomioon täytäntöönpanon keskeytyksiä, jotka ovat johtuneet Oulun kärjäoikeuden antamasta täytäntöönpanoriitaosoituksesta. Tällaiseen ratkaisuun on päädytty, koska ulosottomies keskeyttää ulosottoasian täytäntöönpanon automaattisesti kun täytäntöönpanoriitaosoitus on annettu. Osoituksella onkin merkittävä oikeusvaikutus. (Linna 2008, 265.) Ulosottokaaren mukaan ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano, jos asiassa annetaan osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseksi (10:19.2 §). Tällöin kyseessä ei ole erillinen tuomioistuimen antama keskeytysmääräys, joka annetaan vireille tulleen ulosottovalituksen johdosta. Kyseessä on täytäntöönpanon keskeyttäminen ulosottovalituksen johdosta annetun täytäntöönpanoriitaosoituksen vuoksi.

Ulosottoasian täytäntöönpano on ollut keskeytyneenä lukumääräisesti kaiken kaikkiaan 13 kertaa joko annetun täytäntöönpanoriitaosoituksen tai kärjäoikeuden antaman keskeytysmääräyksen johdosta. Keskeytysmääräyksiä on annettu yhteensä kahdeksan kappaletta. Vireille tulneiden ulosottovalitusten osalta täytäntöönpanoriitaosoituksia taas on annettu yhteensä viisi kappaletta. Osoitusten johdosta täytäntöönpano on ollut keskeytettynä siihen saakka, kunnes kanteen vireilepanon määräajan päättymisestä on kulunut kaksi viikkoa (UK 10:19.2 §). Määräaika kanteen nostamiselle puolestaan on neljä viikkoa siitä, kun osoitus on saatu tiedoksi (UK 10:12.1 §). Täytäntöönpano on ollut keskeytyneenä ensin kanteen nostamisen määräajan ajan ja sen jälkeen

vielä kaksi viikkoa. Siten täytäntöönpano on ollut keskeytyneenä yhteensä kuusi viikkoa täytäntöönpanoriitaosoituksen antamisen johdosta.

Kirjallinen käsittelyjärjestys Oulun käräjäoikeudessa

Tavanomaisesti vireille tullut ulosottovalitus on käsitelty kirjallisesti Oulun käräjäoikeuden kansliassa. Tällöin asiassa ei ole otettu vastaan henkilötodistelua, vaan päätös on annettu kirjallisen aineiston, kuten eri tahojen antamien kirjallisten lausumien ja ulosottomiehen toimittaman virallisen aineiston pohjalta. Virallisaineistolla tarkoitetaan valituskirjelmää, ulosottoasiakirjoja ja ulosottomiehen selvitystä ja lausuntoa (UK 11:4.1 §).

TAULUKKO 4. Kirjallisia lisälausumia toimittaneet tahot Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosien 2008–2009 aikana vireille tulleiden ulosottovalitusten ratkaisemiseksi

Lausumia saatu	Päätöksiä	%
Velalliselta	38	44
Sivulliselta	6	7
Velkojalta	4	5
Ulosottomieheltä	2	2
Joltakulta muulta	1	1
Ei keneltäkään	16	19
Useammalta samassa asiassa	19	22
Yhteensä	86	100

Ulosottovalitusten käsittelyn yhteydessä Oulun käräjäoikeus on saanut kirjallisia lausumia useilta eri tahoilta. Kirjallisia lausumia ovat antaneet ulosoton varsinaiset asianosaiset eli velallinen ja velkoja. Heidän lisäksi myös sivullinen ja ulosottomies ovat antaneet kirjallisia lausumia. Toisinaan lausumia on saatu joltakulta muulta taholta, kuten entiseltä Oulun lääninhallitukselta tai Valtakunnanvoudinvirastolta. Usein kirjallisia lausumia on saatu saman valitusasian osalta useilta eri tahoilta. Tilanteet, joissa lausumia on saatu useammalta henkilöltä samassa valitusasiassa, on erotettu aineistosta omaksi joukokseen. Tällöinkin lausumien antajina ovat olleet samat henkilötahot, jotka esiintyvät taulukossa omina ryhminään.

Velallinen on antanut kirjallisen lausuman 44 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Toisin sanoen velallinen on toimittanut lisälausuman tehdystä ulosottovalituksesta 38 kertaa. *Sivullinen* on toimittanut kirjallisen lausuman vireille tulleen ulosottovalituksen johdosta seitsemässä prosentissa kaikista tapauksista. Lukumääräisesti sivulliselta on saatu kirjallinen lausuma kuusi kertaa. *Velkoja* on antanut kirjallisen lausuman vireille tulleen ulosottovalituksen johdosta viidessä prosentissa kaikista tapauksista. Lukumääräisesti velkoja on toimittanut lisälausuman neljä kertaa. Nämä kolme tahoa ovat tahoja, joilla on katsottu olevan muutoksenhakuoikeus ulosottoasioissa. Lähtökohtaisesti ulosottovalituksen tekijälle varataan tilaisuus tulla kuulluksi aina ulosottomiehen antaman lakisääteisen lausunnon johdosta ja ulosottomies antaa lausuntonsa jokaisen vireille tulleen ulosottovalituksen osalta. Näin ollen myös muutoksenhakijalle varataan jokaisen ulosottovalituksen kohdalla tilaisuus tulla kuulluksi.

Ulosottomies on antanut lisälausuman ainoastaan kahden vireille tulleen ulosottovalituksen käsitelyn osalta. Taulukossa neljä ei ole huomioitu lausuntoja, jotka ulosottomies antaa kahden viikon kuluessa ulosottovalituksen vireille tulosta ulosottokaaren 11:10 §:n nojalla. Käytännössä ulosottomies on antanut kirjallisen lausunnon jokaisen tehdyn ulosottovalituksen johdosta. Lausunnon lisäksi käräjäoikeus voi tarvittaessa kuulla ulosottomiestä valitusasian ratkaisemiseksi (UK 11:15.2 §). Kuuleminen voi tapahtua suullisesti tai kirjallisesti (Linna 2008, 256). Taulukossa neljä on huomioitu ainoastaan lausumat, joita ulosottomies on antanut lakisääteisten lausuntojensa lisäksi.

Edellä mainittujen tahojen lisäksi kirjallisia lausumia on toimittanut myös *jokin muu taho*. Jokin muu taho on ollut usein Oulun lääninhallituksen oikeushallinto-osasto, joka on käyttänyt Suomen valtion puhevaltaa muutoksenhakijan esittämän oikeudenkäyntikuluvaatimuksen osalta. Lääninhallitus on ottanut lausumissaan kantaa valtion korvausvastuuseen silloin, kun oikeudenkäyntikulujen korvaamista valtion varoista on valituskirjelmässä vaadittu. Vuoden 2010 alusta lausuman antaminen oikeudenkäyntikulujen korvaamisasioissa on siirtynyt Valtakunnanvoudinvirastolle, joka on myös toimittanut lausumia Oulun käräjäoikeudelle. Ennen oikeudenkäyntikulujen määrittämistä valtion korvattavaksi on kuultava Valtakunnanvoudinvirastoa (UK 11:20.2 §). Taulukosta neljä ilmenee, että jokin muu taho on ollut ainoana lisälausumien toimittajana yhden kerran. Tämän lisäksi jokin muu taho, kuten Valtakunnanvoudinvirasto, on voinut toimittaa lausunnon sellaisessa asiassa, jossa lausumia on saatu myös muilta tahoilta. Tällöin kyseinen taho sijoittuukin taulukko neljän luokkaan, jossa lausumia on saatu useammalta samassa asiassa. Todellisuudes-

sa jokin muu taho on siten toimittanut lausumia useammin kuin kerran, mutta kerran jokin muu taho on kuitenkin ollut ainoa taho, joka on toimittanut asiassa lisälausuman.

Useilta eri tahoilta on saatu kirjallisia lisälausumia saman ulosottovalitusasian osalta yhteensä 22 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Tällöin saman ulosottovalituksen ratkaisemiseksi on saatu kirjallisia lisälausumia samanaikaisesti usealta taholta. Näissä tilanteissa lausumia on saatu velalliselta, sivulliselta, velkojalta, ulosottomieheltä ja joltakulta muulta. Toisin sanoen lausumia on saatu tahoilta, jotka esiintyvät taulukossa neljä myös omina ryhminään, mikä puolestaan nostaa eri tahojen osalta toimitettujen lisälausumien lukumäärää. Yleensä saman ulosottovalituksen osalta on saatu lausumia kahdelta tai kolmelta eri taholta. Lukumääräisesti on kaiken kaikkiaan 19 ulosottovalitusta, joiden ratkaisemiseksi käräjäoikeus on saanut kirjallisia lisälausumia useilta tahoilta. Näissä tapauksissa velallinen on ollut yhtenä lisälausuman toimittajana yhteensä 15 kertaa, velkoja 11 kertaa, ulosottomies yhdeksän kertaa, sivullinen kuusi kertaa ja jokin muu taho kuusi kertaa. Näin ollen kokonaislukumäärä sen osalta, kuinka usein näistä jokin yksittäinen taho on ollut lausuman antajana, nousee verrattuna siihen lukumäärään, joka esitetään taulukossa neljä. Esimerkiksi velalliselta on saatu lausumia 38 ulosottovalituksen osalta taulukko neljän mukaan, mutta tämän lisäksi velallinen on ollut yhtenä lausuman antajana 15 kertaa. Velallinen on näin ollen toimittanut lausumia yhteensä 53 ulosottovalituksen osalta. Toisin sanoen velallinen on toimittanut lisälausuman 61 %:ssa kaikista tapauksista ja ollut siten yleisin lisälausumien toimittaja.

Tehdyistä ulosottovalituksista 19 %:a on ratkaistu Oulun käräjäoikeudessa ilman, että asiassa on otettu vastaan lainkaan kirjallisia lisälausumia. Lukumääräisesti 16 ulosottovalituksen käsittelyn ja ratkaisun tueksi ei ole toimitettu kirjallisia lisälausumia. Yleensä kirjallisia lausumia ei ole ehditty saada ennen kuin ulosottovalituksen käsittely on jäänyt sillensä tai rauennut. Kirjallisia lausumia ei siten ole ollut enää tarpeen toimittaa, koska ulosottovalituksen osalta on jo annettu päätös.

Suullinen käsittely Oulun käräjäoikeudessa

Ulosottovalitus voidaan käsitellä suullisesti käräjäoikeuden istunnossa, kun asiassa kuullaan henkilökohtaisesti asianosaisia, todistajia tai joitakuita muita. Lisäksi myös riitainen ulosottovalitus tulee käsitellä käräjäoikeuden istunnossa, jos asianosainen sitä vaatii tai jos käräjäoikeus pitää sitä tarpeellisenä asian selvittämisen kannalta. (OK 8:3.2-3 §.)

Oulun käräjäoikeus on järjestänyt suullisen käsittelyn ulosottovalitusten ratkaisemiseksi molempien oikeudenkäymiskaaressa mainittujen perusteiden nojalla. Muutoksenhakija on ollut kahdesti sitä mieltä, että ulosottovalitus tulisi ratkaista käräjäoikeuden suullisessa istunnossa. Kahdesti istuntokäsittely on toimitettu puolestaan sen vuoksi, koska asiassa on otettu vastaan henkilötodistelua valan nojalla.

Kun ulosottovalitus on käsitelty käräjäoikeuden istunnossa, on muutoksenhaun kohteena ollut kolmesti ulosottomiehen tekemä ulosmittauspäättös ja kerran ulosottomiehen tekemä muu kirjallinen päätös. Jokainen kolmesta ulosmittauspäättöksestä on kuulunut muutoksenhaun luokkaan muu irtaimen omaisuuden ulosmittauspäättös. Kolmen Oulun käräjäoikeuden istunnon pohjalta on siten ratkaistu ulosottovalitus irtaimen omaisuuden ulosmittauksesta. Kahdesti ulosmittaus on kohdistunut rahavaroihin ja kerran johonkin muuhun irtaimeen omaisuuteen. Oulun käräjäoikeus on ratkaissut istunnossa, onko ulosmitatun omaisuuden omistaja velallinen vai sivullinen ja kysymyksen siitä, ovatko ulosmitatut varat kuuluneet ulosmittauskiellon piiriin.

Kerran käräjäoikeuden istunnossa on käsitelty ulosottovalitus, jolla on haettu muutosta muuhun ulosottomiehen tekemään päätökseen kuin ulosmittauspäättökseen. Tämän ulosottovalituksen taustalla on ollut toistuvaistulon ulosmittaus, jonka määrän rajoittamista muutoksenhakija on hakemuksella pyytänyt ulosottovirastolta. Hakemus on kuitenkin hylätty kirjallisella päätöksellä. Kielteinen päätös ulosmittauksen määrän rajoittamisesta on ollut muutoksenhaun kohteena.

Hakemusasian istunnon, jossa ulosottovalitus voidaan käsitellä, osalta oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa ei ole nimenomaisia menettelysäännöksiä. Istunto voidaan järjestää kussakin tilanteessa tarkoituksenmukaisella tavalla. (Linna 2009, 158.) Sen tulee joka tapauksessa olla suullinen, mutta muita menettelysäännöksiä sen järjestämisestä ei ole. Hakemusasiain istuntoa ei voida rinnastaa riita-asian käsittelyssä toimitettavaan valmisteluistuntoon tai pääkäsittelyyn. Se voi kuitenkin olla niiden kaltainen. (Linna 2009, 149.)

Oulun käräjäoikeus on käsitellyt ulosottovalituksen toisinaan valmisteluistunnossa ja toisinaan pääkäsittelyssä. Istunnot ovat alkaneet lausumilla tai asian ja sen taustatietojen selostuksella. Alkulausumia on otettu vastaan erityisesti ulosoton asianosaisilta, mutta myös ulosottomieheltä. Lausumien jälkeen on otettu vastaan todistelua, joka on voinut koostua sekä kirjallisesta todistelusta että henkilötodistelusta. Mikäli todistelu on koostunut näistä molemmista, ensiksi on otettu vastaan kirjalliset todisteet, minkä jälkeen on otettu vastaan eri laajuista henkilötodistelua valan

nojalla. Käsittelyn päätteeksi ovat esitetty mahdolliset loppulausumat, jonka jälkeen käsittely on päätetty.

Istuntokäsittelyissä on kuultu pääasiallisesti kolmea tahoa, joita ovat olleet muutoksenhakija, todistaja ja ulosottomies. Kaikissa istuntokäsittelyissä ei kuitenkaan ole kuultu näistä jokaista, vaan tavallisesti istunnossa on ollut kuultavana henkilöitä yhdestä tai kahdesta tahosta.

TAULUKKO 5. Oulun käräjäoikeuden istunnoissa kuultavana olleet tahot, Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tulleiden ulosottovalitusten johdosta

Käräjäoikeuden istunto	Istunnossa kuultavana olleet tahot
Istunto nro 1	Muutoksenhakija Ulosottomies Todistajia 2 kpl Velallinen
Istunto nro 2	Muutoksenhakija Ulosottomies
Istunto nro 3	Muutoksenhakija Ulosottomies
Istunto nro 4	Muutoksenhakija Todistajia 2 kpl

Muutoksenhakijaa on kuultu todistelutarkoituksessa kaikissa käräjäoikeuden istunnoissa. Näissä tilanteissa muutoksenhakijoina ovat olleet joko velallinen, sivullinen tai nämä molemmat yhdessä.

Ulosottomies on ottanut osaa kolmeen istuntokäsittelyyn. Toisinaan ulosottomies on ollut istunnoissa kuultavana ja toisinaan taas todistajana. Istuntoon numero yksi on ottanut osaa sekä kihlakunnanvouti että kihlakunnanulosottomies, joka on toimittanut valituksen kohteena olleen irtaimen omaisuuden ulosmittauksen. Kihlakunnanvouti on esittänyt lausumansa heti istuntokäsittelyn alussa, toisin sanoen vouti on ollut istunnossa kuultavana. Toimen suorittanutta ulosottomiestä on kuultu puolestaan vasta sen jälkeen, kun asiassa on otettu vastaan kirjallista ja suullista todisteluasia osaisilta ja ulkopuolisilta todistajilta valan nojalla. Voidaankin sanoa, että tässä istunnossa toimen suorittanutta ulosottomiestä on kuultu todistelutarkoituksessa. Vouti ja ulosottomies ovat siten osallistuneet istuntoon eri tarkoituksissa. Istunnossa numero kaksi kuultavina ovat ol-

leet sekä kihlakunnanvouti että kihlakunnanulosottomies, joka on toimittanut valituksenalaisen ulosmittauksen. Tässä istunnossa kumpikin on esittänyt oman lausuntonsa asiasta heti istunnon alkuvaiheessa ennen henkilötodistelun vastaanottamista. Toisin sanoen molemmat ovat olleet istunnossa kuultavina. Istuntoon numero kolme on ottanut osaa ainoastaan kihlakunnanulosottomies, jota on kuultu todistelutarkoituksessa.

Ulkopuolista henkilötodistelua valan nojalla on otettu vastaan kahdessa istunnossa. Ulkopuolisilla henkilötodistajilla tässä tarkoitetaan muita kuin ulosoton varsinaisia asianosaisia. Todistajat ovat kuuluneet muutoksenhakijoiden lähipiiriin tai olleet valtion viranomaisia. Todistajia on kuultu useimmiten paikan päällä istunnossa, mutta kerran myös puhelimitse.

Velkojaa ei ole kuultu lainkaan istunnoissa, vaikka käräjäoikeus on voinut varata velkojille tilaisuuden tulla kuulluksi istunnossa. Sen sijaan velkoja on kuitenkin toimittanut kirjallisen lausuman asiasta kahden istunnossa käsiteltävän tapauksen osalta. Kahden istunnossa käsitellyn ulosottovalituksen osalta on saatu myös kirjallisia lausumia suullisten lausuntojen lisäksi. Velkojan ohella kirjallisia lausumia ovat toimittaneet muutoksenhakija ja ulosottomies. Lausunnot on toimitettu käräjäoikeudelle ennen varsinaista istutuskäsittelyä.

Yhteenvedona todettakoon, että muutoksenhakijoita on kuultu todistelutarkoituksessa kaikissa istunnoissa. Velkojia ei ole kuultu henkilökohtaisesti kertaakaan, vaikka käräjäoikeus olisikin varannut näille tilaisuuden tulla kuulluksi. Ulosottomies on ottanut osaa kolmeen istutuskäsittelyyn. Ulkopuolisia henkilötodistajia on kuultu kahdessa istunnossa. Henkilötodistelua vastaanotettiin kahdessa istunnossa ja kirjallista todistelua kolmessa istunnossa. Kirjallisina todisteina esitettiin muun muassa kuitteja, laskuja, tiliotteita ja tuomioistuimen tai viranomaisen aiempia päätöksiä. Kahdesti käräjäoikeudelle on toimitettu myös kirjallisia lausumia ennen varsinaista istutuskäsittelyä.

5.5 Oulun käräjäoikeuden antamat päätökset

Ulosottovalitus ratkaistaan käräjäoikeuden päätöksellä, josta laaditaan oma erillinen asiakirja (OK 8:10.1-2 §). Tuomioistuin voi antaa päätöksen joko kansliassa tai julistaa sen istunnossa (OK 8:11.1 §). Päätöksellä voidaan lähtökohtaisesti joko hylätä tai hyväksyä joko kokonaan tai osittain vireille tullut ulosottovalitus.

Oulun käräjäoikeuden, vuosien 2008–2009 aikana Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vireille tulleiden ulosottovalitusten johdosta antamista päätöksistä voidaan erottaa *seitsemän* toisistaan erillistä *ratkaisuvaihtoehtoa*. Taulukosta kuusi ilmenevät Oulun käräjäoikeuden käyttämät ratkaisuvaihtoehdot ja kuinka usein kutakin ratkaisuvaihtoehtoa on käytetty.

TAULUKKO 6. Oulun käräjäoikeuden antamat päätökset Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tulleiden ulosottovalitusten johdosta

Oulun käräjäoikeuden ratkaisu	Päätöksiä	%
Valitus hylätty	42	49
Valitus jäänyt sillensä	17	20
Valitus jäänyt tutkimatta	9	10
Valitus hyväksytty	5	6
Täytäntöönpanoriitaosoitus	5	6
Kaksi ratkaisua samassa asiassa	5	6
Valitus rauennut	3	3
Yhteensä	86	100

Oulun käräjäoikeus on *hylännyt* 49 %:a kaikista vireille tulleista ulosottovalituksista. Hylkääminen onkin ollut Oulun käräjäoikeuden yleisin ratkaisutapa. Toiseksi yleisintä on ollut *sillensä jääminen*. Yhteensä 20 %:a tehdyistä ulosottovalituksista on jäänyt sillensä. Ulosottovalituksen käsittely on tavallisesti jäänyt sillensä sen vuoksi, että muutoksenhakija on itse peruuttanut tekemänsä valituksen ennen kuin tuomioistuin on ehtinyt käsitellä asian loppuun ja ratkaista sen. Tehty ulosottovalitus on voinut jäädä sillensä myös sen takia, että kihlakunnanvouti on tehnyt vireille tulleen

ulosottovalituksen johdosta itseoikaisun. Tällöin kihlakunnanvoudin voidaan katsoa ratkaisseensa ulosottovalituksen antamallaan muutoksenhakijan vaatimusten mukaisella itseoikaisupäätöksellä.

Oulun kärjäoikeus on *jättänyt tutkimatta* 10 %:a vireille tulleista ulosottovalituksista. Tavallisin peruste tutkimatta jättämiselle on ollut, että ulosottovalitus ei ole saapunut määräajassa, vaan se on myöhästynyt. Myöhässä saapunutta ulosottovalitusta ei voida enää ottaa tutkittavaksi, koska valitusoikeus katsotaan menetetyksi (UK 11:3.1 §). Tutkimatta jättämiseen ovat johtaneet myös jotkin muut seikat kuten, että ulosottoasiassa ei ole kärjäoikeuden mukaan tehty lainkaan sel-laista täytäntöönpanotointa tai muutakaan ratkaisua, johon voitaisiin hakea muutosta valittamalla. Muutoksenhakija on voinut esimerkiksi hakea muutosta jo maksukehotuksen lähettämiseen eikä asiassa ole ehditty vielä tehdä muita täytäntöönpanotoimia. Maksukehotukseen ei voida hakea muutosta, koska sen katsotaan olevan epäitsenäinen ja valmisteleva toimi. Kärjäoikeuden mu-kaan valitusta ulosottomiehen virheellisistä toimista tai ulosottoperusteeseen vaikuttavista sei-koista ei voida tutkia ulosottovalituksena, minkä vuoksi asiaa ei ole tutkittu. Kerran kärjäoikeus on jättänyt tutkimatta ulosottovalituksen, jossa valituksen kohteena on ollut kihlakunnanvoudin päätös, jolla kiellettiin muutoksenhakijaa saamasta tiettyjä henkilöitä koskevia tietoja ulosottore-kisteristä kahta vuotta pidemmältä ajalta. Kärjäoikeus katsoi hallinto-oikeuden olevan ensimmäi-nen muutoksenhakuaste, koska kyseessä on tietojensaantia koskeva asia, johon sovelletaan lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta (21.5.1999/621).

Kuusi prosenttia vireille tulleista ulosottovalituksista on *hyväksytty joko kokonaan tai osittain*. Toi-sinaan Oulun kärjäoikeus on hyväksynyt tehdyn ulosottovalituksen kokonaan ja toisinaan vain osittain. Kärjäoikeus on voinut kumota kokonaan valituksenalaisen ulosmittauspäätöksen esi-merkiksi sillä perusteella, että ulosmitattu omaisuus onkin kuulunut sivulliselle, jolloin ulosmittauk-selle ei ole ulosottokaaren mukaista perustetta. Lisäksi kärjäoikeus on voinut kumota valituk-senalaisen päätöksen vain osittain, esimerkiksi muuttamalla ulosmittauksen määrää muutoksen-hakijan vaatimusten mukaisesti, mutta jättämällä ulosmittauksen kuitenkin voimaan. Kerran kärä-jäoikeus on katsonut, että lopullisessa tilityksessä on tapahtunut virhe, jonka vuoksi ulosmitatut varat on tilitetty väärälle velkojalle. Tapauksessa hakijavelkoja oli siirtänyt saatavan kokonaisu-u-nessaan uudelle velkojalle. Kärjäoikeus on katsonut päätöksessään, että ulosmitatut varat olisi tullut tilittää tälle uudelle velkojalle.

Kuusi prosenttia tehdyistä ulosottovalituksista on johtanut *täytäntöönpanoriitaosoituksen* antami-seen. Osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseksi on annettu aina samanlaisin perustein saman-

laisissa tilanteissa. Yhteisenä nimittäjänä osoitusten antamisessa on ollut muutoksenhakijataho. Osoitusta annettaessa valituksen tekijänä on ollut aina sivullinen. Osoitusta annettaessa riidanalaista on ollut, kuka ulosmitatun omaisuuden todellinen omistaja on. Tällöin muutoksenhaun kohteena on ollut muun irtaimen omaisuuden ulosmittaus, kiinteän omaisuuden ulosmittaus tai samalla kertaa useampi kuin yksi asia. Asia voidaan käsitellä täytäntöönpanoriitana muun muassa silloin, kun sivullinen vastustaa ulosoton täytäntöönpanoa sillä perusteella, että se loukkaa hänen oikeuttaan (UK 10:6 § 3 k.). Tehty ulosottovalitus on rauennut annetun täytäntöönpanoriitaosoituksen johdosta (UK 11:15.3 §). Tilanteissa, joissa osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseksi on annettu, asiakirja-aineisto on ollut hyvin laajaa jo valitusasian käsittelyn alkuvaiheessa. Aineiston laajuuteen on vaikuttanut useimmiten se, että ulosottovalituksen vireilletulon johdosta on laadittu useita velallis- ja sivullisselvityksiä. Osoitusten antamiselle on tavallista myös, että valituksen tekijä on ilmoittanut haluavansa kuulla asiassa useita henkilötodistajia. Asian laajuus, joka ilmenee laajana asiakirja-aineistona ja henkilötodistelun käyttäminen ovat olleet Oulun käräjäoikeuden perusteina täytäntöönpanoriitaosoituksen antamiseen.

Ratkaisuvaihtoehto *kaksi ratkaisua samassa asiassa* tarkoittaa, että Oulun käräjäoikeus on antanut poikkeuksellisesti yhden vireille tulleen ulosottovalituksen osalta kaksi ratkaisua. Yhteensä kuusi prosenttia vireille tulleista ulosottovalituksista on ratkaistu antamalla niiden osalta kaksi ratkaisua. Ratkaisut on esitetty yhdessä ja samassa päätösasiakirjassa. Kyseiset tilanteet on erotettu aineistosta omaksi joukokseksi tilastollisen päättelyn ja taulukoinnin mahdollistamiseksi.

Käräjäoikeuden päätös, joka sisältää kaksi ratkaisua yhden ulosottovalituksen osalta, on annettu miltei aina tilanteissa, joissa on ollut kaksi muutoksenhakijaa. Velallinen ja sivullinen ovat tehneet ulosottovalituksen yhdessä ja käräjäoikeus on ratkaissut heidän yhteisen valituksen antamalla molempien muutoksenhakijoiden osalta oman ratkaisun.

Käräjäoikeus on voinut hylätä valituksen sivullisen osalta ja jättää valituksen tutkimatta velallisen esittämien vaatimusten osalta tai päinvastoin. Esimerkkinä voidaan esittää tilanne, jossa velallinen ja sivullinen ovat hakeneet yhdessä muutosta irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätökseen. Ulosmitattu omaisuus on ollut muutoksenhakijoiden yhteisomistuksessa ja omaisuudesta on ulosmitattu ainoastaan velalliselle kuuluva osuus velallisen velkojen suorittamiseksi. Tehty ulosottovalitusta on perusteltu sillä, että ulosmitattu omaisuus on kuulunut kokonaisuudessaan sivulliselle eikä sitä ole voitu ulosmitata velallisen velasta. Käräjäoikeus on jättänyt asian tutkimatta velallisen osalta sillä perusteella, että velallisella ei vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ole

oikeutta valittaa päätöksestä, jolla on velallisen käsityksen mukaan ulosmitattu sivullisen omaisuutta. Sivullisen osalta ulosottovalitus on hylätty, koska ulosmittauksessa ei ole menetelty virheellisesti. Ulosmittaus on kohdistunut vain puoleen omaisuudesta eikä sivullisen oikeutta siten ole loukattu. Kerran käräjäoikeus on antanut päätöksen, jossa valitus on jätetty velallisen osalta tutkimatta ja sivulliselle on annettu osoitus nostaa täytäntöönpanoriitakanne. Tällöin valituksen kohteena on ollut kiinteän omaisuuden ulosmittaus, jolla on ulosmitattu kiinteistö velallisen veloista. Sivullinen on katsonut omistavansa kiinteistön kokonaisuudessaan, vaikka lainhuuto onkin vahvistettu molempien muutoksenhakijoiden nimiin.

Kerran käräjäoikeus on ratkaissut ulosottovalituksen, jossa muutoksenhakijoita on ollut vain yksi, antamalla sen osalta kaksi ratkaisua. Tällöin lausunnon antaminen on rauennut sen vuoksi, että kihlakunnanvouti on peruuttanut valituksenalaisen ulosmittauksen tietyltä osalta. Peruutuksen jälkeen muutoksenhakija on kuitenkin vaatinut, että ulosmittaus kumotaan myös voimaan jääneiltä osin. Tämän vaatimuksen käräjäoikeus on hylännyt.

Tehdyistä ulosottovalituksista kolme prosenttia on *rauennut*. Lausunnon antaminen ulosottovalituksesta on rauennut joka kerta sen vuoksi, että valituksenalainen ulosmittaus on kumottu kihlakunnanvoudin itseoikaisupäätöksellä. Lainvoimaiseksi tulleen itseoikaisupäätöksen johdosta tehty ulosottovalitus on tullut kokonaan aiheettomaksi ja siten rauennut (UK 11:17 §).

Yhteenvedona todettakoon seuraavaa. Tavallisesti vireille tullut ulosottovalitus on joko hylätty tai sen käsittely on jäänyt sillensä. Tehty ulosottovalitus on hyväksytty, sen osalta on annettu täytäntöönpanoriitaosoitus tai kaksi erillistä ratkaisua varsin harvoin. Kyseisiä ratkaisuvaihtoehtoja on käytetty lukumääräisesti yhtä harvoin. Harvinaisinta on ollut vireille tulleen ulosottovalituksen raukeaminen.

Käsittelyaika Oulun käräjäoikeudessa

Ulosottovalitus tulee käsitellä kiireellisenä käräjäoikeudessa (UK 11:15.2 §). Muita säännöksiä ulosottovalituksen käsittelyyn käytettävästä ajasta ei ole. Taulukosta seitsemän ilmenee, minkä verran aikaa Oulun käräjäoikeus on käyttänyt Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tulleiden ulosottovalitusten käsittelyyn ja ratkaisuun. Aikavälien luokituksessa on käytetty samanlaista luokittelutapaa kuin Oulun käräjäoikeus käyttää kuvaillessaan ulosottovalitusten ikärakennetta.

TAULUKKO 7. Oulun käräjäoikeuden käsittelyajat Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tulleiden ulosottovalitusten osalta

Käsittelyajat	Päätöksiä	%
alle 3 kuukautta	49	57
3 - 6 kuukautta	21	25
6 - 9 kuukautta	6	7
9 - 12 kuukautta	9	10
yli vuosi	1	1
Yhteensä	86	100

Taulukko seitsemän perusteella voidaan todeta, että 82 %:a kaikista vuosien 2008–2009 aikana Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vireille tulleista ulosottovalituksista on ratkaistu *puolen vuoden sisällä*. Enemmistö ulosottovalituksista on kuitenkin ratkaistu alle kolmessa kuukaudessa, sillä yhteensä 57 %:a ulosottovalituksista on saanut ratkaisun alle kolmessa kuukaudessa niiden vireilletulosta. Lisäksi taulukko seitsemän pohjalta voidaan todeta, että miltei kaikki ulosottovalitukset on ratkaistu vuoden kuluessa valituksen vireilletulosta. Kaiken kaikkiaan 99 %:a tehdyistä ulosottovalituksista on ratkaistu ennen kuin 12 kuukautta on kulunut. Ainoastaan yhden valituksen käsittely on kestänyt kauemmin kuin 12 kuukautta. Kyseisen ulosottovalituksen ratkaisuun on käytetty aikaa 13 kuukautta ja neljä päivää.

Tunnetuin keskiluku on aritmeettinen keskiarvo (Metsämuuronen 2002, 22). Kyseinen keskiluku saadaan laskemalla havaintojen mittaustulokset yhteen ja jakamalla yhteenlaskettu tulos havaintojen kokonaislukumäärällä (Vilka 2007, 122). Käsittelyajoista voidaan määrittää aritmeettinen keskiarvo, joksi saadaan 114 päivää. Toisin sanoen Oulun käräjäoikeuden keskimääräinen ulosottovalitusten käsittelyaika on ollut kolme kuukautta ja 24 päivää eli lähes neljä kuukautta.

5.6 Muutoksenhaku Oulun kärjäoikeuden päätökseen

Ulosottovalitusasioissa annettujen kärjäoikeuden päätösten osalta voidaan hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen (UK 11:19.1 §). Oulun kärjäoikeuden antamien päätösten osalta muutosta haetaan valittamalla Rovaniemen hovioikeuteen.

Oulun kärjäoikeus on antanut Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tulleiden ulosottovalitusten johdosta yhteensä 86 päätöstä. Näiden päätösten osalta on haettu muutosta Rovaniemen hovioikeudelta yhteensä kymmenen kertaa. Siten voidaan todeta, että 88 %:a kärjäoikeuden antamista päätöksistä on tullut lainvoimaisiksi, sillä niiden osalta ei ole haettu muutosta seuraavalta oikeusasteelta. Toisinaan muutoksenhakijataho on voinut ilmoittaa tyytymättömyyttään määräajassa kärjäoikeuden antamaan ratkaisuun, mutta ei ole kuitenkaan tehnyt varsinaista valitusta määräajan puitteissa.

Muutoksenhakijat ovat ilmoittaneet tyytymättömyyttään koko kärjäoikeuden antamaan päätökseen eivätkä vain osaan siitä. Useimmiten muutoksenhakijat ovat toistaneet kärjäoikeudelle osoittamassaan ulosottovalituksessa olleet vaatimukset ja käytännössä pyytäneet hovioikeutta ratkaisemaan saman ulosottovalitusasian uudelleen. Toisinaan muutoksenhakijat ovat vaatineet, että kärjäoikeuden antama päätös kumottaisiin ja että voimassa olevat ulosmittaukset joko peruutetaan tai keskeytetään.

Rovaniemen hovioikeus ei lähtökohtaisesti ole muuttanut valituksen kohteena ollutta Oulun kärjäoikeuden päätöstä. Yhteensä kahdeksan valituksen kohdalla hovioikeus on todennut, ettei kärjäoikeuden ratkaisun muuttamiseen ole ilmennyt aihetta ja kärjäoikeuden päätös on jäänyt pysyväksi. Tehtyjen valitusten johdosta Rovaniemen hovioikeus on muuttanut Oulun kärjäoikeuden päätöstä ainoastaan kaksi kertaa. Kerran hovioikeus on kumonnut Oulun kärjäoikeuden antaman päätöksen ja palauttanut asian kärjäoikeuteen uudelleen käsittelemistä varten. Kyseinen kärjäoikeuden päätös on koskenut vuonna 2009 vireille tullutta ulosottovalitusta irtaimen omaisuuden ulosmittauksesta. Kerran Rovaniemen hovioikeus on muuttanut osittain Oulun kärjäoikeuden antamaa päätöstä. Tällöin hovioikeus on muuttanut päätöstä ainoastaan oikeudenkäyntikulujen korvaamisen osalta, mutta muilta osin kärjäoikeuden antama päätös on jäänyt pysyväksi.

Ulosottovalituksen käsittelyaika Rovaniemen hovioikeudessa

Asian käsittelystä hovioikeudessa on soveltuvin osin voimassa, mitä ulosottokaaren 11:15 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään (UK 11:19.2 §). Ulosottovalitus on myös hovioikeudessa käsiteltävä kiireellisenä (UK 11:15.2 §). Taulukosta kahdeksan ilmenee, minkä verran aikaa Rovaniemen hovioikeus on käyttänyt valitusten käsittelyyn ja ratkaisuun. Aikavälien luokittelussa on käytetty samanlaista luokittelutapaa kuin Oulun kärjäoikeuden käyttämiä käsittelyaikoja luokiteltaessa.

TAULUKKO 8. Rovaniemen hovioikeuden käsittelyajat Oulun kärjäoikeuden päätösten osalta, joilla on ratkaistu ulosottovalitus

Käsittelyajat hovioikeudessa	Valitukset	%
alle 3 kuukautta	3	30
3 - 6 kuukautta	2	20
6 - 9 kuukautta	3	30
9 - 12 kuukautta	2	20
Yhteensä	10	100

Taulukko kahdeksan pohjalta voidaan todeta, että 50 % tehdyistä valituksista on ratkaistu puolen vuoden sisällä siitä, kun valitus on tehty. Loput valituksista, eli toiset 50 %, on ratkaistu vuoden sisällä siitä, kun valitus on tehty. Taulukon viimeisen luokan, 9 – 12 kuukautta, tietoja voidaan tarkentaa seuraavasti. Rovaniemen hovioikeus on enimmillään käyttänyt näiden kymmenen valituksen ratkaisemiseen alle 10 kuukautta. Valituksen käsittely on kestänyt pisimmillään yhdeksän kuukautta ja kolme viikkoa.

Hovioikeuden käsittelyajoista voidaan myös määrittää aritmeettinen keskiarvo, kärjäoikeuden käsittelyaikojen tavoin. Keskiarvoksi saadaan 158 päivää. Rovaniemen hovioikeuden keskimääräinen valitusten käsittelyaika on ollut viisi kuukautta ja kahdeksan päivää. Oulun kärjäoikeuden keskimääräisen käsittelyajan pituus on ollut hieman alle neljä kuukautta. Hovioikeuden keskimääräinen käsittelyaika on siten ollut pidempi kuin kärjäoikeuden ulosottovalituksiin käyttämä aika.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyössä tarkastellaan ulosoton oikeussuojajärjestelmään kuuluvaa muutoksenhakukeinoa, ulosottovalitusta. Ulosottovalitus on perinteinen tapa hakea muutosta ulosottoasioissa (Koulu 1997, 208).

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Miten ulosottovalituksen käsittelyprosessi etenee vaihe vaiheelta ulosottovirastossa ja käräjäoikeudessa?
- 2) Millaisiin ulosottomiehen tekemiin päätöksiin tai täytäntöönpanotoimiin on haettu muutosta Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella valittamalla Oulun käräjäoikeuteen?
- 3) Kuka muutoksenhakijana on ollut?
- 4) Millä tavoin ulosottovalitus on käsitelty ja ratkaistu Oulun käräjäoikeudessa?
- 5) Onko Oulun käräjäoikeuden päätöksestä valitettu Rovaniemen hovioikeuteen ja kuinka Rovaniemen hovioikeus on ratkaissut valituksen?

Työssä kuvataan yksityiskohtaisesti, kuinka ulosottovalituksen käsittelyprosessi etenee vaihe vaiheelta ulosottovirastossa ja käräjäoikeudessa. Työssä on myös toteutettu alueellinen kokonaistutkimus Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosien 2008–2009 aikana vireille tulleista ulosottovalituksista. Tänä ajankohtana on ollut tullut vireille kaiken kaikkiaan 90 ulosottovalitusta. Oulun käräjäoikeus on ratkaissut kyseiset ulosottovalitukset antamalla niiden johdosta 86 kirjallista päätöstä. Ero ulosottovalitusten ja käräjäoikeuden päätösten kokonaislukumäärissä johtuu käräjäoikeuden tekemistä yhdessäkäsittelemispäätöksistä. Oulun käräjäoikeus on toisinaan käsitellyt ja ratkaissut kaksi eri aikaan vireille tullutta ulosottovalitusta samanaikaisesti antamalla niiden osalta ainoastaan yhden päätöksen. Tutkimuksessa on tutkittu myös kymmentä Rovaniemen hovioikeuden päätöstä. Näillä on ratkaistu valitus Oulun käräjäoikeuden antamasta päätöksestä.

Vuonna 2008 on tullut vireille yhteensä 55 ulosottovalitusta ja vuonna 2009 ulosottovalituksia on tullut vireille 35. Ulosottovalitusten lukumäärää voidaan verrata Oulun seudun ulosottoviraston toimenpidetilastoihin vuodelta 2008 ja vuodelta 2009. Toimenpidetilastosta tarkastelun kohteeksi on valittu ulosmittausten lukumäärä kyseisiltä vuosilta. Tiedot ovat peräisin Valtakunnanvoudinvi-

raston ylläpitämistä vuotuisista ulosottotoimen tilastoista. Vuonna 2008 ulosmittausten kokonaislukumäärä on ollut 18.252 (liite 3). Vuonna 2009 ulosmittausten kokonaislukumäärä on ollut 19.269 (liite 4). Esitetyt lukumäärät ovat keskenään vertailukelpoisia, sillä suurin osa vireille tulleista ulosottovalituksista on koskenut jotakin ulosmittauspääöstä. Ulosmittausten ja ulosottovalitusten lukumääriä verrattaessa voidaan todeta, että *ulosottovalituksen tekeminen on erittäin harvinaista*.

Ensiksi esitetään *vastaus tutkimuskysymykseen numero yksi, miten ulosottovalituksen käsittelyprosessi etenee vaihe vaiheelta ulosottovirastossa ja käräjäoikeudessa*. Ulosottoasioissa voidaan hakea muutosta valittamalla täytäntöönpanotoimesta tai ulosottomiehen tekemästä päätöksestä (UK 11:1.1 §). Ulosottovalitus voi koskea joko ulosottomiehen tekemää päätöstä tai täytäntöönpanotoimintaa, mutta ei esimerkiksi ulosottomiehen käyttäytymistä tai toimintaa (Linna 2008, 247). Muutosta haetaan valittamalla siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä muutoksenhaun kohteena oleva täytäntöönpanotoimi on tehty (UK 11:2.3 §). Ulosottoasioiden käsittely on keskitetty tiettyihin käräjäoikeuksiin, koska ulosottovalitusten suhteellinen vähyys ja niiden laatu voisivat muutoin johtaa epäyhtenäisen soveltamiskäytännön syntymiseen (HE 106/1995 vp, 25). Tällä hetkellä ainoastaan 14 käräjäoikeutta ovat toimivaltaisia käsittelemään ulosottoasioita. Näistä yksi on Oulun käräjäoikeus. (UK 11:2.2 §.)

Ulosottovalituksen käsittelyssä voidaan erottaa kolme vaihetta: ulosottoviraston toimet ennen valituskirjelmän toimittamista, ulosottoviraston toimet valituskirjelmän toimittamisen jälkeen ja ulosottovalituksen käsittely toimivaltaisessa käräjäoikeudessa. Toimilla ennen valituskirjelmän toimittamista käräjäoikeuteen tarkoitetaan lähinnä ulosottomieheltä edellytettävää asianosaisten *muutoksenhakuohjausta*. Täytäntöönpanotoimen tai päätöksen tehnyt ulosottomies ilmoittaa asianosaiselle, saako tehtyyn päätökseen tai toimeen hakea muutosta valittamalla ja mitä valituksen osalta on noudatettava. Ulosottomies voi liittää asianosaiselle annettavaan kirjalliseen päätökseen valitusosoituksen, joka sisältää kirjalliset muutoksenhakuohjeet. Lisäksi ulosottomies voi ilmoittaa muutoksenhaun mahdollisuudesta myös suullisesti tilanteissa, joissa asianosaiset ovat läsnä toimitusta tehtäessä. (UK 11:13 §.) Muutoksenhakuohjauksella on merkittävä rooli sen vuoksi, että aivan kaikki ulosottomiehen tekemät päätökset ja toimet eivät ole valituskelpoisia, vaikka hallituksen esityksessä (106/1995 vp, 91) ulosottoasioiden lähtökohdaksi on asetettu laaja valituskelpoisuus. Poikkeuksia valituskelpoisuudesta ovat käytännölliset ja valmistelevat toimet (Linna 2008, 246), kuten myös asiat, joiden osalta muutoksenhaku on lain nojalla kielletty. (Alaluuku 4.1, 4.2.)

Muutoksenhakuohjauksella myös helpotetaan asianosaista valituskirjelmän laatimisessa ja sen toimittamisessa oikeaan paikkaan säädetyssä määräajassa. Ulosottovalituksen tekemiselle ja sen toimittamiselle ulosottovirastoon on asetettu kolmen viikon määräaika (UK 11:5.1 §). Määräaika ulosottovalituksen tekemiselle lasketaan joko toimitus- tai tiedoksisaantipäivästä. Toimituspäivästä määräaika lasketaan tilanteissa, joissa asianosainen on joko ollut läsnä toimitusta tehtäessä tai asianosaiselle on ilmoitettu siitä etukäteen. Muissa tilanteissa määräajan laskeminen aloitetaan päivästä, jona asianosainen on saanut tehdyn päätöksen tai toimen tiedoksi. (UK 11:6 §.) Ulosottovalituksen sitominen määräaikaan johtaa siihen, että asianosainen menettää valitusoikeutensa, jos hän ei noudata määräaikaa, sillä myöhässä saapunutta ulosottovalitusta ei voida enää ottaa tutkittavaksi (UK 11:3.1 §).

Valituskirjelmä osoitetaan käräjäoikeudelle (UK 11:2.1 §), mutta toimitetaan kuitenkin ulosottovirastoon (UK 11:3.1 §). Kun asianosainen on toimittanut valituskirjelmän ulosottovirastoon, ulosottovalituksen käsittely ulosottovirastossa alkaa. Valituskirjelmän toimittaminen johtaa ulosottovirastossa käytännön toimiin, joita tehdään jokaisen toimitetun valituskirjelmän osalta. Ulosottoviraston ensimmäisenä tehtävänä on tehdä saapuneeseen valituskirjelmään merkinnät sen saapumisesta (HE 106/1995 vp, 96). Ulosottomies myös tarkistaa, onko valituskirjelmä toimitettu määräajassa (UK 11:4.1 §) ja voidaanko vireille tullut ulosottovalitus ratkaista itseoikaisulla. Vireille tulleen ulosottovalituksen johdosta on mahdollista tehdä itseoikaisu kahden viikon kuluessa valituskirjelmän saapumisesta, jos itseoikaisulle säädetyt edellytykset täyttyvät. (UK 11:12.1 §.) Näiden toimenpiteiden jälkeen valitusasiakirjat ja jäljennökset asiassa kertyneistä ulosottoasiakirjoista toimitetaan ulosottovirastosta käräjäoikeuteen, joka on toimivaltainen käsittelemään saapuneen ulosottovalituksen. Samalla käräjäoikeuteen toimitetaan myös ulosottomiehen ilmoitus siitä, saapuiko valitus määräajassa. (UK 11:4.1 §.) Valitusasiakirjat toimitetaan viipymättä toimivaltaiseen käräjäoikeuteen itseoikaisuharkinnasta huolimatta (Linna 2008, 254).

Tämän lisäksi ulosottomies laatii jokaisen vireille tulleen ulosottovalituksen johdosta perustellun kirjallisen lausunnon, joka toimitetaan ulosottovalituksen käsittelevään käräjäoikeuteen kahden viikon kuluessa valituskirjelmän saapumisesta. Lausunnon laatii aina asianomainen ulosottomies. (UK 11:10 §.) Asianomaisella ulosottomiehellä voidaan tarkoittaa joko kihlakunnanulosottomiestä tai kihlakunnanvoutia. Kihlakunnanvouti päättää, kumpi lausunnon laatii vai laativatko he lausunnon yhdessä (UK 1:9 § 9 k.). Lausunnon toimittamisen jälkeen ulosottovalitus siirtyy toimivaltaisen käräjäoikeuden käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi.

Ulosottovalitus tulee vireille toimivaltaisessa käräjäoikeudessa samalla hetkellä, kun valituskirjelmä saapuu ulosottovirastoon (UK 11:4.1 §). Käräjäoikeus käsittelee tehdyn ulosottovalituksen kiireellisenä (UK 11:15.2 §) sinne toimitetun kirjallisen aineiston pohjalta. Lähtökohtana on, että tehty ulosottovalitus käsitellään kirjallisesti käräjäoikeuden kansliassa, mutta tietyissä tilanteissa ulosottovalitus on mahdollista käsitellä myös suullisesti hakemusasian istunnossa (OK 8:3 §). Olipa kyseessä kumpi tahansa näistä käsittelyjärjestyksistä, ulosottomiehen toimittamalla virallis-aineistolla on merkittävä rooli asian ratkaisemisessa (Koulu 1997, 273). Käräjäoikeus voi myös hankkia asiassa itsenäisesti lisäselvityksiä, esimerkiksi pyytämällä eri tahoilta kirjallisia lisälausumia (Koulu 1997, 291). Lisäksi käräjäoikeuden on myös mahdollista kuulla todistajia valan tai vakuutuksen nojalla hakemusasian istunnossa (OK 8:3.2 §). Käräjäoikeuden on esimerkiksi mahdollista kuulla ulosottomiestä tämän antaman kirjallisen lausunnon lisäksi, jos se nähdään tarpeelliseksi valituksen käsittelyn kannalta (UK 11:15.2 §). Toisinaan käräjäoikeus voi pyytää ulosottomieheltä myös kirjallisia lisälausumia tämän kuulemisen sijaan (Linna 2008, 256). Näin ollen ulosottomiehen rooli ei pääty vielä siihen, kun hän on toimittanut kirjallisen lausunnon käräjäoikeudelle.

Käräjäoikeus ratkaisee ulosottovalituksen antamalla sen osalta kirjallisen päätöksen (OK 8:10.1 §). Pääsääntöisesti päätöksen antaminen on ulosottovalituksen käsittelyprosessin viimeinen vaihe. Poikkeuksellisesti ulosottovalituksen käsittely voi kuitenkin jatkua vielä hovioikeudessa, jos käräjäoikeuden antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hovioikeuteen (UK 11:19.1 §). Hovioikeuden päätöksestä voidaan valittaa vielä korkeimpaan oikeuteen (UK 11:19.2 §), mutta sitä varten on erikseen pyydettävä valituslupa korkeimmalta oikeudelta (OK 30:2.1 §). Se myönnetään vain tietyinlaisissa, oikeudenkäymiskaaren 30:3 §:n kaltaisissa tilanteissa.

Voidaan todeta, että ulosottomiehellä on merkittävä rooli kaikissa ulosottovalituksen käsittelyprosessin vaiheissa, vaikka käräjäoikeus viime kädessä ratkaisee vireille tulleen ulosottovalituksen. Ulosottomiehen rooli alkaa jo ennen ulosottovalituksen tekemistä muutoksenhakuohjauksella. Pelkästään jo muutoksenhakuohjauksella on merkittävä rooli koko ulosottovalitusprosessin kannalta, sillä siinä neuvotaan, kuinka valitusmenettely laitetaan vireille. Ulosottomiehen toimet ulosottovalituksen johdosta eivät pääty vielä käräjäoikeuden antamaan päätökseenkään, sillä ulosottomies toimeenpanee käytännön työssään käräjäoikeuden päätöksen mukaiset toimet. Esimerkiksi jos ulosmittaus kumotaan, ulosottomies ryhtyy viivytyksettä toimiin ulosmittauksen peruuttamiseksi (UK 11:9.2 §).

Seuraavaksi esitetään *vastaus tutkimuskysymys numero kahteen, millaisiin ulosottomiehen tekemiin päätöksiin tai täytäntöönpanotoimiin on haettu muutosta Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella valittamalla Oulun käräjäoikeuteen*. Lähtökohtaisesti kaikki täytäntöönpanotoimet ja ulosottomiehen tekemät päätökset ovat valituskelpoisia (UK 11:1.1 §).

Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosien 2008–2009 aikana on haettu muutosta yleensä ulosottomiehen tekemään päätökseen. Yhteensä 95 %:a vireille tulleista ulosottovalituksista on koskenut jotakin ulosottomiehen tekemää päätöstä. Tällainen prosenttiosuus saadaan taulukko yhden tietojen perusteella. Kun vireille tulleiden ulosottovalitusten kokonaislukumäärästä vähennetään valitukset, joilla on haettu muutosta johonkin muuhun seikkaan kuin ulosottomiehen tekemään päätökseen, saadaan lukumäärä, josta kyseinen prosenttiosuus on laskettu. (Alaluku 5.2)

Enimmäkseen muutoksenhaun kohteena on ollut irtaimen tai kiinteän omaisuuden ulosmittauspäätös, joihin on haettu muutosta kaiken kaikkiaan 85 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Prosenttiosuudessa on otettu huomioon myös taulukko yhden luokka useampi kohde samassa asiassa, sillä jokaisessa kyseiseen luokkaan kuuluvassa ulosottovalituksessa yhtenä muutoksenhaun kohteena on ollut irtaimen tai kiinteän omaisuuden ulosmittauspäätös. Irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätös on ollut näistä kahdesta omaisuuslajin ulosmittauksesta yleisempi muutoksenhaun kohde. Siihen on haettu muutosta 70 %:ssa tehdyistä ulosottovalituksista. Tässä prosenttiosuudessa on huomioitu ainoastaan ulosottovalitukset, joissa on haettu muutosta pelkästään irtaimen omaisuuden ulosmittaukseen eikä valituksia, joissa on haettu muutosta samanaikaisesti sekä irtaimen omaisuuden ulosmittaukseen että johonkin muuhun ulosottomiehen tekemään päätökseen. Kyseinen prosenttiosuus on saatu myös taulukko yhden tietojen perusteella. (Alaluku 5.2.)

Tehdyn tutkimuksen pohjalta voidaan tehdä päätelmä, että *yleisin muutoksenhaun kohde* Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosien 2008–2009 aikana tehtyjen ulosottovalitusten osalta on ollut irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätös. Tutkimuksen mukaan irtaimen omaisuuden ulosmittaus on koskenut joko toistuvaistulon, veronpalautuksen tai muun irtaimen omaisuuden ulosmittaamista. Muulla irtaimella omaisuudella tarkoitetaan tässä kaikkea irtainta omaisuutta lukuun ottamatta toistuvaistuloa ja veronpalautusta, kuten pankkitiliä, asunto-osaketta, kuolinpesäosuutta, käteistä rahaa, velallisen saatavaa tai jotakin muuta arvoesineitä. Muun irtaimen omaisuuden ulosmittaukseen on haettu muutosta 38,4 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista.

Toistuvaistulon ulosmittaukseen on haettu muutosta 20,9 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Tällöin muutoksenhaun kohteena on ollut palkan, eläkkeen ja muun palkkaan rinnastettavan toistuvaistulon ulosmittaus. Veronpalautuksen ulosmittaukseen on haettu muutosta 10,5 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. (Alaluku 5.2.)

Pääsääntöisesti muutosta on haettu ulosottomiehen tekemään ulosmittauspäätökseen. Poikkeuksena tästä ovat ulosottovalitukset, joilla on haettu muutosta johonkin muuhun ulosottomiehen kirjalliseen päätökseen. Tällöin muutoksenhaun kohteena on voinut olla mikä tahansa ulosottomiehen päätös lukuun ottamatta ulosmittauspäätöstä. Tällaisiin päätöksiin on haettu muutosta yhteensä 10,5 %:ssa kaikista ulosottovalituksista. Poikkeuksellisia ovat myös ulosottovalitukset, joilla on haettu muutosta johonkin muuhun seikkaan kuin ulosottomiehen tekemään päätökseen. Johonkin muuhun seikkaan kuin ulosottomiehen tekemään päätökseen on haettu muutosta yhteensä 4,6 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Kyseiset poikkeukset käsittävät vain 15 %:a kaikista vireille tulleista ulosottovalituksista. (Alaluku 5.2.)

Vastaten *tutkimuskysymykseen numero kolme, kuka muutoksenhakijana on ollut*, ulosottoasioissa muutoksenhakuoikeus on tahoilla, joiden oikeutta tehty täytäntöönpanotoimi tai päätös koskee (UK 11:1.1 §). Ensinnäkin valitusoikeus on ulosoton asianosaisilla, velkojalla ja velallisella (UK 1:3 §). Varsinaisten asianosaisten lisäksi myös sivullisella on katsottu olevan valitusoikeus ulosottoasioissa (HE 106/1995 vp, 92). Siten ulosottoasioissa on kolme mahdollista muutoksenhakijatahoa: velallinen, velkoja ja sivullinen. (Alaluku 4.2.)

Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosien 2008–2009 aikana *yleisin muutoksenhakija* on ollut velallinen, joka on ollut muutoksenhakijana yhteensä 73,3 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Sivullinen on ollut muutoksenhakijana yhteensä 10,5 %:ssa vireille tulleista ulosottovalituksista. Valituksen tehnyt sivullinen on tavallisesti ollut ulosmitatun omaisuuden yhteisomistaja, kuten velallisen puoliso. Sivullinen on väittänyt olevansa velallisen veloista ulosmitatun omaisuuden oikea omistaja. Eri muutoksenhakijatahot voivat tehdä yhteisen ulosottovalituksen. Velallinen ja sivullinen ovat olleet muutoksenhakijoina yhdessä yhteensä 10,5 %:ssa tehdyistä ulosottovalituksista. (Alaluku 5.3.)

Pääsääntöisesti muutoksenhakijana on ollut joko velallinen, sivullinen tai nämä tahot yhdessä. Kyseiset muutoksenhakijatahot ovat tehneet yhteensä 94 %:a kaikista ulosottovalituksista. Poik-

keuksellista on, että muutoksenhakijana on ollut velkoja. Velkoja on ollut muutoksenhakijana ainoastaan noin viidessä prosentissa tehdyistä ulosottovalituksista. (Alaluku 5.3.)

Vastaten tutkimuskysymykseen numero neljän ensimmäiseen kysymykseen, millä tavoin ulosottovalitus on käsitelty Oulun käräjäoikeudessa, ulosottovalitus voidaan käsitellä joko kirjallisesti käräjäoikeuden kansliassa tai suullisesti hakemusasiain istunnossa (OK 8:3.1 §). Hallituksen esityksessä (106/1995 vp, 25) lähtökohdaksi on asetettu ulosottovalitusten käsittely kirjallisesti käräjäoikeuden kansliassa, mutta tietyissä rajoissa muutoksenhakijalla on oikeus saada asiansa käsitellyksi myös suullisesti istunnossa. (Alaluku 4.7.)

Oulun käräjäoikeus on yleensä käsitellyt Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tulleet ulosottovalitukset kirjallisesti käräjäoikeuden kansliassa. Käräjäoikeuden antamista päätöksistä kaiken kaikkiaan 95 %:a on annettu kirjallisen käsittelyn pohjalta. Tällöin ulosottovalitus on ratkaistu ainoastaan sen kirjallisen aineiston pohjalta, joka käräjäoikeudelle on toimitettu. Kirjallinen aineisto koostuu ensinnäkin ulosottomiehen toimittamasta virallisaineistosta, johon kuuluvat alkuperäinen valituskirjelmä, jäljennökset ulosottoasiakirjoista sekä ulosottomiehen lausunto ja toiseksi eri tahojen antamista kirjallisista lausumista. Oulun käräjäoikeudelle on toimitettu 81 %:ssa tapauksista kirjallisia lisälausumia. Siten on tavallista, että käräjäoikeudelle toimitetaan lisälausumia ulosottovalitusten ratkaisemisen tueksi. Kirjallisia lisälausumia on saatu useilta eri tahoilta, kuten velalliselta, sivulliselta, velkojalta, ulosottomieheltä ja entiseltä Oulun lääninhallitukselta. Lääninhallitus on käyttänyt Suomen valtion puhevaltaa oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Nykyisin tätä puhevaltaa käyttää Valtakunnanvoudinvirasto. (Alaluku 5.4.)

Poikkeuksellista on, että Oulun käräjäoikeus on käsitellyt vireille tulleen ulosottovalituksen suullisesti käräjäoikeuden istunnossa. Vain viisi prosenttia tehdyistä ulosottovalituksista on ratkaistu suullisen käsittelyjärjestyksen pohjalta. Istunto on järjestetty joko sillä perusteella, että asianosainen on vaatinut suullista käsittelyä tai asiassa on otettu vastaan henkilötodistelua valan nojalla. Käräjäoikeuden istunnoissa, joissa on ratkaistu vireille tullut ulosottovalitus, on kuultu yleensä seuraavia tahoja: muutoksenhakijaa, todistajia ja ulosottomiestä. Ennen suullista käsittelyä käräjäoikeudelle on toisinaan myös toimitettu kirjallisia lausumia. (Alaluku 5.4.)

Vireille tullut ulosottovalitus ei lähtökohtaisesti keskeytä ulosottoasian täytäntöönpanoa (UK 11:9.1 §). Ulosottovalitusta käsittelevä tuomioistuin voi kuitenkin antaa asiassa keskeytysmääräyksen joko omasta aloitteestaan tai asianosaisen pyynnöstä (UK 10:20.1 §). Pääsääntöisesti

Oulun käräjäoikeus ei ole keskeyttänyt ulosottoasian täytäntöönpanoa vireille tulleen ulosottovalituksen johdosta. Keskeytysmääräys on annettu ainoastaan yhdeksässä prosentissa vireille tulleista ulosottovalituksista. Näistä jokaisella kerralla täytäntöönpano on ollut keskeytyneenä siten, että ulosmittauksen jatkaminen on sallittu, mutta kertyneiden varojen tilitys velkojille on kielletty. (Alaluku 5.4.)

Vastaten tutkimuskysymyksen numero neljän toiseen kysymykseen, millä tavoin ulosottovalitus on ratkaistu Oulun käräjäoikeudessa, käräjäoikeus ratkaisee ulosottovalituksen päätöksellä, joka laaditaan omaksi erilliseksi asiakirjaksi (OK 8:10.1-2 §). Lähtökohtaisesti päätöksellä hylätään tai hyväksytään tehty ulosottovalitus joko kokonaan tai osittain. Oulun käräjäoikeuden päätöksistä voidaan kuitenkin erottaa seitsemän tapaa ratkaista vireille tullut ulosottovalitus. (Alaluku 5.5.)

Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tulleet ulosottovalitukset on yleensä hylätty. Oulun käräjäoikeus on hylännyt yhteensä 49 %:a kaikista vireille tulleista ulosottovalituksista. Seuraavaksi yleisintä on ollut ulosottovalituksen sillensä jääminen ja tutkimatta jättäminen. Tehdyistä ulosottovalituksista yhteensä 20 %:a ulosottovalituksista on jäänyt sillensä. Ulosottovalituksen käsittely on jäänyt sillensä tavallisimmin sen vuoksi, että muutoksenhakija on itse peruuttanut tekemänsä valituksen ennen kuin se on ehditty käsitellä käräjäoikeudessa. Sillensä jääminen on voinut johtua myös siitä, että kihlakunnanvouti on tehnyt ulosottovalituksen johdosta itseoikaisun. Yhteensä 10 %:a ulosottovalituksista on jätetty tutkimatta. Yleensä ulosottovalitus on jätetty tutkimatta sillä perusteella, että valitus on saapunut myöhässä.

Pääsääntöisesti vireille tullut ulosottovalitus on joko hylätty, jäänyt sillensä tai jätetty kokonaan tutkimatta, sillä kaiken kaikkiaan 79 %:a tehdyistä ulosottovalituksista on ratkaistu tällä tavoin. Muut ratkaisutavat ovat harvinaisempia. Ne jakautuvat seuraavalla tavalla: kuusi prosenttia ulosottovalituksista on hyväksytty, kuusi prosenttia ulosottovalituksista on johtanut täytäntöönpanoritaosoituksen antamiseen, kuusi prosenttia ulosottovalituksista on ratkaistu antamalla sen osalta kaksi eri ratkaisua ja kolme prosenttia ulosottovalituksista on rauennut. (Alaluku 5.5.)

Oulun käräjäoikeus on käyttänyt vireille tulleiden ulosottovalitusten käsittelyyn keskimäärin 114 päivää. Toisin sanoen Oulun käräjäoikeuden keskimääräinen ulosottovalitusten käsittelyyn käyttämä aika on ollut kolme kuukautta ja 24 päivää eli hieman alle neljä kuukautta. Käsittelyajoista voidaan tehdä myös seuraavanlaisia huomioita. Ulosottovalituksista 57 %:a on ratkaistu alle kolmessa kuukaudessa ja kaikista ulosottovalituksista yhteensä 82 %:a on ratkaistu puolessa vuo-

nessa. Loppujen ulosottovalitusten käsittelyyn ja ratkaisuun on mennyt yli kuusi kuukautta, mutta ainoastaan yhden ulosottovalituksen käsittelyyn ja ratkaisuun on mennyt yli 12 kuukautta. (Alaluku 5.5.)

Vastaten tutkimuskysymyksen numero viisi ensimmäiseen kysymykseen, onko Oulun käräjäoikeuden päätöksestä valitettu Rovaniemen hovioikeuteen, ulosottovalitusasioissa käräjäoikeuden päätöksiin voidaan hakea muutosta hovioikeudelta. Valitusmenettelyssä noudatetaan soveltuvien osin oikeudenkäymiskaaren 25 luvussa olevia säännöksiä. (UK 11:19.1 §.)

Pääsääntöisesti ulosottovalitusten osalta annetuista päätöksistä *ei ole valitettu* seuraavaan oikeusasteeseen. Kaiken kaikkiaan 88 %:a Oulun käräjäoikeuden päätöksistä on tullut lainvoimaiseksi eikä niiden osalta ole valitettu Rovaniemen hovioikeuteen. Valituksen tekeminen Oulun käräjäoikeuden antamasta päätöksestä Rovaniemen hovioikeuteen on siten ollut poikkeuksellista. Ainoastaan 12 %:sta Oulun käräjäoikeuden antamista päätöksistä, joilla on ratkaistu Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tullut ulosottovalitus, on valitettu Rovaniemen hovioikeuteen. (Alaluku 5.6.)

Vastaten tutkimuskysymyksen numero viiden toiseen kysymykseen, kuinka Rovaniemen hovioikeus on ratkaissut tehdyn valituksen, tehdyt valitukset eivät yleensä ole johtaneet käräjäoikeuden päätöksen muuttamiseen. Pääsääntöisesti Rovaniemen hovioikeus ei ole muuttanut valituksen kohteena ollutta Oulun käräjäoikeuden päätöstä, sillä 80 %:a tehdyistä valituksista ei ole johtanut käräjäoikeuden päätöksen muuttamiseen. Poikkeuksellista on, että Rovaniemen hovioikeus on hyväksynyt tehdyn valituksen joko kokonaan tai osittain. Kerran hovioikeus on muuttanut käräjäoikeuden päätöstä oikeudenkäyntikulujen korvaamisen osalta ja kerran hovioikeus on kumonnut käräjäoikeuden päätöksen ja palauttanut asian käräjäoikeuteen uudelleen käsiteltäväksi. (Alaluku 5.6.)

Rovaniemen hovioikeuden keskimääräinen käsittelyaika edellä mainittujen valitusten osalta on ollut 158 päivää. Toisin sanoen Rovaniemen hovioikeus on käyttänyt valitusten ratkaisemiseen viisi kuukautta ja kahdeksan päivää. Käsittelyajoista voidaan mainita myös, että yhteensä 50 %:a tehdyistä valituksista on ratkaistu kuuden kuukauden kuluessa. (Alaluku 5.6.)

7 POHDINTA

Opinnäytetyö käsittelee ulosoton muutoksenhakukeinoa, ulosottovalitusta. Työn tarkoituksena on selittää, kuinka ulosottovalituksen käsittelyprosessi etenee vaiheesta toiseen ulosottovirastossa ja käräjäoikeudessa. Lisäksi työn tarkoituksena on kuvailla Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 tehtyjä ulosottovalituksia. Käytäntöä työhön on saatu alueellisen kokonaistutkimuksen kautta. Tutkimuksen kohteena ovat olleet kaikki 90 ulosottovalitusta, jotka ovat tulleet vireille vuosina 2008–2009 Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella. Informaatiota ulosottovalituksista on kerätty tarkastelemalla 86:tta Oulun käräjäoikeuden ja kymmentä Rovaniemen hovioikeuden antamaa päätöstä, joilla on ratkaistu vireille tullut ulosottovalitus. Ero vireille tulleiden ulosottovalitusten ja käräjäoikeuden antamien päätösten lukumäärissä johtuu käräjäoikeuden antamista yhdessäkäsittelemispäätöksistä. Tällaisella päätöksellä käräjäoikeus on yhdistänyt kahden eri aikaan vireille tulleen ulosottovalituksen käsittelyn.

Työn tutkimusmenetelminä on käytetty lainopillista ja kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Aineistonkeruussa on hyödynnetty tilastollista tutkimusmenetelmää, systemaattista havainnointia. Sen ideana on, että tutkija kirjaa tekemänsä havainnot ylös ennalta suunniteltuun lomakkeeseen, tutkimuksen mittariin (Vilka 2007, 27). Tutkimuksessa on käytetty puolistrukturoitua lomaketta. Jokainen käräjäoikeuden päätös on saanut oman lomakkeensa, joka on täytetty käräjäoikeuden tietyn päätöksen tiedoilla. Kaikki lomakkeet ovat olleet samanlaisia, mutta tutkimusta tehdessä niistä on muodostunut yksilöllisiä. (Alaluku 5.1.) Systemaattisen havainnoinnin valitseminen tutkimusmenetelmäksi on osoittautunut oikeaksi ratkaisuksi. Se on soveltunut hyvin kirjallisten päätösten tutkimiseen. Sen kautta on myös saatu erinomaisesti tietoa tutkittavista asioista ja sen toteuttaminen käytännössä on sujunut ongelmitta.

Tutkimuksen kautta on saatu seuraavanlaisia päätuloksia. Ulosottovalituksen käsittelyprosessi koostuu kolmesta eri päävaiheesta: ulosottoviraston toimista ennen valituskirjelmän toimittamista, ulosottoviraston toimista valituskirjelmän toimittamisen jälkeen ja ulosottovalituksen käsittelystä toimivaltaisessa käräjäoikeudessa. Mielestäni ulosottomiehen muutoksenhakuohjaus on keskeinen asia koko ulosottovalituksen käsittelyprosessin kannalta, sillä se mahdollistaa prosessin oikeaoppisen vireilletulon. Ohjauksella varmistetaan, että asianosainen on tietoinen ulosottovalituksen määräaikaaisuudesta ja että asianosainen kykenee toimittamaan valituskirjelmän oikeaan

paikkaan oikeasisältöisenä. Muutoksenhakuohjaus myös parantaa asianosaisten oikeusturvaa, sillä ulosottomiehellä on velvollisuus ilmoittaa tietyn toimen tai päätöksen muutoksenhakukelpoisuudesta.

Tehdyn tutkimuksen pohjalta Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tulleista ulosottovalituksista voidaan todeta seuraavaa. Muutoksenhaun kohteena on tavallisimmin ollut ulosottomiehen tekemä ulosmittauspäätös, joka on kohdistunut joko irtaimen tai kiinteän omaisuuden ulosmittaukseen. Pääsääntöisesti valitus on kohdistunut johonkin irtaimen omaisuuden ulosmittauspäätökseen, muun muassa toistuvaistulon, veronpalautuksen tai jonkin muun irtaimen omaisuuden ulosmittaukseen. Muutoksenhakijana ulosottoasioissa on useimmiten ollut velallinen.

Vireille tullut ulosottovalitus on pääsääntöisesti käsitelty kirjallisesti Oulun kärjäoikeuden kansliassa. Kirjallisessa käsittelyssä on usein saatu kirjallisia lisälausumia eri tahoilta ulosottovalituksen ratkaisemisen tueksi. Lisälausumia ovat toimittaneet muun muassa velallinen, velkoja ja sivullinen sekä ulosottomies. Oulun kärjäoikeus on tavallisesti hylännyt vireille tulleen ulosottovalituksen. Hylkäämisen lisäksi tavanomaista on, että ulosottovalituksen käsittely on jäänyt sillensä tai ulosottovalitus on jätetty tutkimatta. Oulun kärjäoikeuden päätöksistä, joilla on ratkaistu Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosina 2008–2009 vireille tullut ulosottovalitus, ei lähtökohtaisesti ole valitettu Rovaniemen hovioikeuteen. Tilanteissa, joissa kärjäoikeuden päätöksestä kuitenkin on valitettu hovioikeuteen, hovioikeus ei tavallisesti ole muuttanut kärjäoikeuden päätöstä.

Tutkimuksessa käytetty mittari vaikuttaa olennaisesti tutkimuksen luotettavuuteen. Metsämuuronen (2002, 10) toteaa, että toisinaan tutkimuksen luotettavuus voi olla suoraan verrannollinen mittarin luotettavuuteen. Vilka muistuttaa, että mittari ja opinnäytetyön tutkimusongelma kuuluvat erottamattomasti yhteen, sillä mittarilla tulisi pystyä mittaamaan juuri sitä, jota tutkimusongelmasa sanotaan mitattavan. Mittarin onnistunut laadinta edellyttää, että työllä on täsmällisesti määritelty tutkimusongelma ja teoriaan on perehdytty riittävästi. (2007, 63.) Täten tutkimuksessa käytetyllä mittarilla on myös merkittävä vaikutus tutkimuksen *validiteettiin*. Validiteetti tarkoittaa mittarin tai valitun tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri niitä asioita, joita tutkimuksella on tarkoitus mitata (Vilka 2007, 179).

Työssä on keskitytty erityisesti hyvän ja luotettavan mittarin kehittämiseen. Ensinnäkin mittarin laatiminen on aloitettu vasta, kun työn tutkimuskysymykset on määritelty riittävällä tarkkuudella ja työn aihe on rajattu selkeästi. Nämä seikat ovat muodostaneet merkittävimmän pohjan sille, mitä asioita tutkimuksessa käytettävän mittarin tulee mitata. Täten mittariin on kyetty laatimaan sellaiset kysymykset, jotka antavat tietoa tutkimuskysymyksistä. Toiseksi mittarin luotettavuuteen on vaikuttanut se, että ennen mittarin laatimista työn teoriapohjaan on tutustuttu riittävästi. Teoriaosuuteen perehtyminen on osaltaan myös auttanut mittarissa käytettyjen kysymysten laatimisessa. Kolmanneksi mittarin luotettavuuteen ovat vaikuttaneet alan asiantuntijoiden antamat kommentit ja kehittämis ehdotukset. Ehdotuksia ja kommentteja laaditusta lomakkeesta on saatu sekä ulosottovirastosta että käräjäoikeudesta. Kyseiset seikat lisäävät tutkimuksen validiteettia. Tutkimuksessa käytetty mittari on laadittu huolellisesti, minkä johdosta mittari sisältää kokonaisuudessaan erinomaisen kysymysten sarjan. Ennen kaikkea lomakkeen ja tutkimusmenetelmän validiteetin puolesta puhuu se, että käytetyn mittarin avulla on saatu järkeviä ja johdonmukaisia vastauksia työlle asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuksen kokonaisluotettavuuteen vaikuttaa validiteetin lisäksi myös tutkimuksen *reliabiliteetti* (Vilkkä 2007, 152). Reliabiliteetti kuvaa tutkimuksen luotettavuutta toisesta näkökulmasta kuin validiteetti. Se mittaa tulosten pysyvyyttä mittauskerrasta toiseen ja mittauksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Reliabiliteetissa onkin kysymys tutkimuksen toistettavuudesta ja tulosten pysyvyydestä. Tutkimuksen reliabiliteettia tarkasteltaessa huomio kiinnitetään mittaukseen liittyviin asioihin ja tutkimuksen toteutuksen tarkkuuteen. Tällöin voidaan arvioida esimerkiksi, kuinka hyvin tutkimuksen otos edustaa perusjoukkoa, mikä tutkimuksen vastausprosentti on ja sisältyykö tutkimuksessa käytetyn mittarin kysymyksiin ja vastausvaihtoehtoihin mittausvirheitä. (Vilkkä 2007, 149–150.)

Tutkimus on kokonaisuudessaan toteutettu tarkasti ja huolellisesti. Lomakkeet, joihin havainnot päätöksistä on kirjattu, on tarkistettu useaan otteeseen puuttuvien ja epäselvien tietojen varalta jo paikan päällä käräjäoikeudessa, jolloin opinnäytetyön tekijällä on ollut mahdollisuus palata aineistoon, tarkistaa ja täydentää lomakkeen puuttuvia tai epäselviä kohtia. Se, että lomakkeet on täytetty huolellisesti ja niissä olevat virheet on pyritty karsimaan kokonaan pois vaikuttaa merkittävästi tehdyn tutkimuksen tarkkuuteen. Aineiston syöttämisessä ja tulosten taulukoinnissa syntyneet virheet on pyritty karsimaan useilla tarkistuserroilla.

Työssä on toteutettu kokonaistutkimus. Kokonaistutkimuksessa ovat aina mukana kaikki havaintoyksiköt, joista tutkimuksessa halutaan tietoa (Vilkkä 2007, 51). Toisin sanoen tähän tutkimukseen on otettu mukaan jokainen Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuosien 2008–2009 aikana vireille tullut ulosottovalitus eikä vain jotakin tiettyä osaa näistä ulosottovalituksista. Kokonaistutkimus lisää tutkimuksen reliabiliteettia, sillä otos on kattava ja kuvaa täydellisesti perusjoukkoa eikä tutkimuksessa ole voinut syntyä otantavirhettä. Tutkimuksen vastausprosenttia voidaan myös arvioida, vaikka työssä ei olekaan toteutettu varsinaista kyselyä. Vastausprosentti on sata, sillä koko perusjoukon havaintoyksiköiden eli kaikkien käräjäoikeuden päätösten osalta on saatu täydelliset tiedot eikä puuttuvia arvoja ole. Nämä seikat vaikuttavat myönteisesti tutkimuksen reliabiliteettiin. Lisäksi tutkimuksen kokonaisluotettavuutta pidetään hyvänä silloin, kun otos edustaa perusjoukkoa eikä mittaamisessa ole syntynyt virheitä (Vilkkä 2007, 152). Tutkimuksessa perusjoukko on kokonaan edustettuna ja tutkimuksen toteuttaminen on onnistunut ongelmitta.

Työ on onnistunut kokonaisuudessaan hyvin. Työn aihe on ollut selkeä ja hyvin rajattu, minkä vuoksi tutkimuskysymysten määrä ei ole tuottanut ongelmaa. Selkeä rajaaminen on mahdollistanut myös työn johdonmukaisen ja vakaan etenemisen sekä ohjannut lähteiden käyttämisessä. Aihe on ollut haasteellinen, mikä on osaltaan lisännyt omaa motivaatiotani työn perusteelliseen toteuttamiseen. Haastavinta ja samalla opettavaisinta työssä on ollut tutkimuksen toteuttaminen. Opinnäytetyön tekijän näkökulmasta käräjäoikeuden päätösten tarkastelu ja niissä olevien, toisinaan juridisesti vaikeidenkin, asioiden ymmärtäminen on ollut hankalinta, mutta tarkka lomakkeen laatiminen etukäteen on mahdollistanut sen, että olen osannut poimia päätöksistä tutkimuksen kannalta olennaiset tiedot. Osaltaan työn haasteellisuuteen on vaikuttanut myös kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän valitseminen, sillä minulla ei ole ollut aiempaa kokemusta tilastollisen tutkimuksen toteuttamisesta. Koen kuitenkin, että tilastollisen tutkimusmenetelmän valitseminen toiseksi tutkimusmenetelmäksi on ollut vahvuus eikä se lopulta ole tuottanut vaikeuksia työn toteuttamisessa.

Oma ammatillinen kehittyminen ja kasvaminen ovat olleet opinnäytetyöprosessin parhainta antia. Työtä tehdessä oma-aloitteinen tiedonhankinta on ollut avaintekijä, sillä olen jatkuvasti etsinyt työn kannalta relevanttia ja ajantasaista lähdemateriaalia. Työn kautta olen myös tutustunut lainsäädäntöön ja lain esitöihin aiempaa paremmin. Oman aikataulun suunnittelu ja muiden aikataulujen huomioon ottaminen ovat olleet myös keskeistä työssä. Koen, että opinnäytetyöprosessi on lisännyt ammatillista osaamistani sekä paineensietokykyäni ja joustavuus ovat entisestään kehittyneet. Lisäksi olen myös oppinut hallitsemaan laajempia kokonaisuuksia.

Opinnäytetyöstä on hyötyä ennen kaikkea ulosottomiehille ja muille ulosottoviraston työntekijöille, jotka työskentelevät ulosottovalitusten parissa. Työssä on kuvattu, millaiset asiat ovat valituskelpoisia, kenellä on valitusoikeus ja millainen prosessi ulosottovalituksen käsittely on. Työ voisi toimia eräänlaisena muistiona siitä, kuinka ulosottovalituksen käsittely etenee ja näin helpottaa käytännön työtä.

Jatkotutkimusten kannalta mielenkiintoista olisi, että lähitulevaisuudessa tutkittaisiin, millaisista asioista on tehty ulosottovalitus Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella vuoden 2009 jälkeen ja uuden tutkimuksen kautta saatuja tuloksia verrattaisiin tai suhteutettaisiin jo toteutetun tutkimuksen tuloksiin. Toinen mahdollinen jatkotutkimuksen aihe voisi olla, että samankaltainen tutkimus toteutettaisiin jossakin toisessa ulosottopiirissä. Tällöin voitaisiin vertailla eri ulosottopiireissä vireille tulleita ulosottovalituksia toisiinsa sekä sitä, millä tavoin eri käräjäoikeudet käsittelevät ja ratkaisevat vireille tulleita ulosottovalituksia. Kolmas mahdollinen jatkotutkimuksen aihe voisi käsitellä ulosottovalituksia kokonaan eri näkökulmasta, kuten ulosottoviraston ja käräjäoikeuden välisen yhteistyön näkökulmasta. Tällaisessa tutkimuksessa voitaisiin hyödyntää jotakin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää.

LÄHTEET

Ehdotus muutoksenhakua ulosottoasioissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. 1988. Työryhmän mietintö. Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 1988:10.

Hallituksen esitys Eduskunnalle ulosottoviranomaisia ja ulosottoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön uudistamisesta. HE 106/1995. Asiakirjat A 3.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien riita-asiain valmistelua, pääkäsittelyä sekä hakemusasioiden käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta. HE 32/2001. Hakupäivä 18.10.2010, <http://www.finlex.fi>.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulosottolain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 216/2001. Hakupäivä 1.11.2010, <http://www.finlex.fi>.

Hallituksen esitys Eduskunnalle ulosottokaareksi ja laiksi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. HE 83/2006. Hakupäivä 1.10.2010, <http://www.finlex.fi>.

Hallituksen esitys Eduskunnalle muutoksenhakua käräjäoikeudesta koskevaksi lainsäädännöksi. HE 105/2009. Hakupäivä 13.12.2010, <http://www.finlex.fi>.

Havansi, E. 2009. Muutoksen hakeminen ulosotossa. Teoksessa R. Koulumäki, E. Havansi, E. Korkea-aho, H. Lindfors & J. Niemi (toim.) *Insolvenssioikeus*. Helsinki: WSOYpro, 611–622.

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjalainen, T. 2008. *Kirjoitetaan juridiikkaa*. Helsinki: Talentum.

Jokela, A. 2005. *Oikeudenkäynnin perusteet. Oikeudenkäynti I*. Helsinki: Talentum.

KKO 2.11.2001 T 2315. Finlex.

KKO 21.6.2004 T 1455. Finlex.

KKO 28.3.2007 T 568. Finlex.

KKO 13.3.2008 T 381. Finlex.

Koulu, R. 1997. Muutoksenhaku ulosotossa. Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2009. Ulosotto-oikeus. Helsinki: Edita Oy.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2010. Maksukyvyttömyys. Yritys velkojana ja velallisena. Helsinki: Helsingin Kamari Oy.

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 24.1.2003/13.

Laki verojen ja julkisten maksujen täytäntöönpanosta 15.6.2007/706.

Lecklin, O. 2002. Laatu yrityksen menestystekijänä. Helsinki: Kauppakaari.

Leppänen, T. & Välimaa, A. 1998. Muutoksenhaun pääpiirteet. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lindfors, H. 2001. Ulosottomenettelyn päätyminen ulosottovalituksen esteenä. Lakimies 3/2001, 434–454. Hakupäivä 1.10.2010, <http://www.edilex.fi.ezp.oamk.fi:2048/lakikirjasto/1623.pdf>.

Lindfors, H. 2007. Varojen tilitys velkojalle - yhä ulosoton muutoksenhaun Akilleen kantapää? Teoksessa E. Havansi, R. Koulu & H. Lindfors (toim.) Oikeudenkäyntejä ja tuomioistuimia. Helsinki: EditaPrima Oy, 287–303. Hakupäivä 1.11.2010, <http://www.edilex.fi.ezp.oamk.fi:2048/lakikirjasto/7012.pdf>.

Linna, T. 2008. Ulosottokaaren pääkohdat. Helsinki: Talentum.

Linna T. 2009. Hakemuslainkäyttö. Helsinki: Talentum.

Linna, T. & Leppänen, T. 2005. Ulosottomenettely. Helsinki: Talentum.

Linna, T. & Leppänen, T. 2007. Ulosmittaus ja myynti. Helsinki: Talentum.

Metsämuuronen, J. 2001. Metodologian perusteet ihmistieteessä. Metodologia –sarja 1. Helsinki: International Methelp Ky.

Metsämuuronen, J. 2002. Tilastollisen kuvauksen perusteet. Metodologia-sarja 2. Helsinki: International Methelp Ky.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Oikeuslaitos. 2011. Ulosotto. Ulosoton organisaatio. Hakupäivä 27.4.2011, <http://www.oikeus.fi/4351.htm>.

Oikeuslaitos. 2011. Ulosotto. Ulosoton palvelusivuja. Oulun seudun ulosottovirasto. Hakupäivä 27.4.2011, <http://www.oikeus.fi/41549.htm>.

Oikeusministeriö. 2010. Julkaisut. Julkaisuarkisto 2002–2009. Toiminta ja hallinto 2009. 2009:3. Tilastot kertyvät... Tilastot kertovat. Oikeushallintotilastoja vuodelta 2008. Ulosottotoimi. Hakupäivä 30.5.2011, <http://www.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURLapptype=BlobServer&SSURLcontainer=Default&SSURLsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;%20file-name=OMTH%202009%203%20Tilastot%20kertyv%C3%A4t...%20Kuosmanen.pdf&SSURLsscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1243790105724&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf>.

Sharp, A. & McDermott, P. 2009. Workflow Modeling: Tools for Process Improvement and Applications Development. Boston: Artech House.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Ulosotto 2000 -toimikunnan mietintö. 1998. Komiteanmietintö 1998:2. Helsinki: Oikeusministeriö.

Ulosottokaari 15.6.2007/705.

Valtakunnanvoudinvirasto. 2011. Julkaisut ja asiakirjat. Julkaisut. Tilastot kertyvät... Tilastot kertovat. Ulosottotoimen tilastoja vuodelta 2009. Hakupäivä 30.5.2011, <http://www.oikeus.fi/vvv/uploads/o0lzor30v8.pdf>.

Valtakunnanvoudinvirasto. 2011. Julkaisut ja asiakirjat. Julkaisut. Tilastot kertyvät... Tilastot kertovat. Ulosottotoimen tilastoja vuodelta 2010. Hakupäivä 30.5.2011, http://www.oikeus.fi/vvv/uploads/27gne401z_2.pdf.

Valtioneuvoston asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä ulosottovalituksia koskevissa asioissa 29.12.2009/1774.

Valtioneuvoston asetus ulosottopiireistä 27.9.2007/865.

Vilkkä, H. 2007. Tutki ja mittaa. Helsinki: Tammi.

Virtanen, K. 2008. Muutoksenhaku ulosotossa. Ulosottokurssi kihlakunnanulosottomiehille. Sisäinen lähde. Oikeusministeriö. Hakupäivä 1.8.2010, <http://www.oikeusministerio.fi...>

Vuorenpää, M. 2009. Prosessioikeuden perusteet. Helsinki: Talentum.

KÄSITELTÄVÄNÄ OLLEET ASIAT ULOSOTTOVIRASTOISSA VUONNA 2010

Kaikki asialajit	Vireilläolleet, kpl			Vireilläolo päättynyt, kpl						Avoimena olevat asiat 1.1.2011, kpl
Ulosottovirastot	Siirtyneet edelliseltä vuodelta	Vireille- tulleet	Yhteensä	Maksetut	Suoraan hakijalle maksetut	Varattomat ja tuntemattomat	Peruutetut ja muut esteet	Siirretyt	Yhteensä	
Ahvenanmaan maakunnan- voudinvirasto	5 923	10 332	16 255	6 393	511	2 047	1 005	276	10 232	6 050
Etelä-Karjala	32 090	60 133	92 223	22 959	1 573	25 596	6 055	1 789	57 972	34 321
Etelä-Pohjanmaa	37 383	88 457	125 840	37 733	2 646	34 285	9 330	2 825	86 819	39 115
Etelä-Savo	44 339	76 727	121 066	28 583	2 076	38 132	8 385	3 560	80 736	40 336
Helsinki	192 891	380 303	573 194	115 650	7 107	199 069	36 527	22 584	380 937	192 886
Itä- ja Keski-Uusimaa	122 035	277 259	399 294	96 761	6 076	119 933	25 557	17 776	266 103	133 684
Kainuu	14 768	29 593	44 361	12 231	827	13 102	2 994	968	30 122	14 236
Kanta-Häme	48 621	98 300	146 921	34 347	2 366	42 392	10 074	5 173	94 352	52 671
Keski-Pohjanmaa ja Pohjanmaa	61 608	100 875	162 483	44 225	3 523	37 735	12 632	3 068	101 183	61 086
Keski-Suomi	51 854	123 355	175 209	45 368	2 848	56 161	10 503	3 970	118 850	56 601
Kymenlaakso	37 652	88 478	126 130	32 521	1 979	39 295	7 991	2 163	83 949	42 341
Lappi	27 532	57 004	84 536	20 847	1 605	24 770	6 323	2 316	55 861	28 663
Länsi-Pohja	15 259	34 403	49 662	11 015	957	16 592	3 565	1 350	33 479	16 108
Länsi-Uusimaa	106 264	205 656	311 920	70 667	5 072	88 125	20 793	11 247	195 904	116 265
Oulun seutu	73 870	113 674	187 544	38 301	3 041	56 387	14 021	6 480	118 230	69 485
Pirkanmaa	139 248	219 982	359 230	74 792	5 762	111 650	24 479	8 773	225 456	133 819
Pohjois-Karjala	37 993	79 768	117 761	26 068	1 510	40 431	7 371	2 365	77 745	40 089
Pohjois-Savo	55 838	111 824	167 662	44 602	2 696	48 807	11 781	4 012	111 898	55 922
Päijät-Häme	51 363	118 699	170 062	39 104	2 386	59 403	11 410	3 965	116 268	54 004
Raahen seutu	28 834	55 753	84 587	22 896	1 758	20 676	5 338	2 232	52 900	31 950
Satakunta	66 436	141 144	207 580	49 644	3 427	63 951	13 123	4 397	134 542	72 961
Varsinais-Suomi	110 128	237 030	347 158	84 955	5 948	104 406	22 277	6 230	223 816	123 499
KOKO MAA (22)	1 361 929	2 708 749	4 070 678	959 662	65 694	1 242 945	271 534	117 519	2 657 354	1 416 192

Valtakunnanvoudinvirasto. 2011. Julkaisut ja asiakirjat. Julkaisut. Tilastot kertyvät... Tilastot ker-
tovat. Ulosottoimen tilastoja vuodelta 2010. Hakupäivä 30.5.2011,
http://www.oikeus.fi/vvv/uploads/27gne401z_2.pdf.

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Muutoksenhaun kohde * muutoksenhakija	86	100,0%	0	,0%	86	100,0%

muutoksenhaun kohde * muutoksenhakija Crosstabulation

Count

		Muutoksenhakija					Total
		Velallinen	Velkoja	Sivullinen	Muu	Velallinen ja sivullinen	
Muutoksenhaun kohde	Toistuvaistulo	15	0	0	0	3	18
	Veronpalautus	9	0	0	0	0	9
	Muu irtain omaisuus	22	0	6	0	5	33
	Kiinteä omaisuus	5	0	2	0	1	8
	Muu kirjallinen päätös	4	4	0	1	0	9
	Useampi samassa	4	0	1	0	0	5
	Muu seikka	4	0	0	0	0	4
Total		63	4	9	1	9	86

ULOSMITTAUKSET VUONNA 2008

Lääni, ulosottovirasto ja virastojen lkm	Palkan ulos- mittaukset kpl	Eläkkeen ulos- mittaukset kpl	Elinkeinotu- lion ulosmit- tauksat kpl	Veronpalau- tusten ulos- mitt. kpl	Kiinteistön ulosmittauk- set kpl	Muita ulos- mittauksia kpl	Yhteensä
ETELÄ-SUOMEN LÄÄNI (7)	93 549	16 807	2 458	88 407	1 403	6 854	215 107
Etelä-Karjala	4 849	1 393	202	4 802	78	237	11 552
Helsinki	28 474	5 205	648	27 884	424	2835	68 200
Itä- ja Keski-Uusimaa	23 054	2 973	432	19 848	323	1222	49 016
Kanta-Häme	6 678	1 139	189	6 966	130	425	15 622
Kymenlaakso	8 278	1 898	345	7 037	102	466	18 373
Länsi-Uusimaa	12 508	2 228	300	14 449	251	1229	32 039
Päijät-Häme	9 708	1 971	342	7 421	95	440	20 305
LÄNSI-SUOMEN LÄÄNI (6)	61 239	12 723	3 178	67 188	1 249	4 913	151 386
Etelä-Pohjanmaa	5 293	1 269	519	5 771	155	626	13 729
Keski-Pohjanmaa ja Pohjanmaa	5 409	1 085	311	6 944	79	696	14 604
Keski-Suomi	11 616	2 511	612	9 576	266	1139	25 876
Pirkanmaa	13 596	2 766	621	16 007	180	742	34 184
Satakunta	10 380	2 219	599	11 549	185	561	25 257
Varsinais-Suomi	14 945	2 873	516	17 341	384	1149	37 736
AHDENANMAA (1)	1 342	146	92	612	36	122	2 332
Ahvenanmaan maakunnan- voudinvirasto	1 342	146	92	612	36	122	2 332
ITÄ-SUOMEN LÄÄNI (3)	21 606	6 078	2 431	21 601	684	2 032	53 439
Etelä-Savo	5 200	1 759	452	6 418	58	452	14 251
Pohjois-Karjala	5 104	1 530	450	5 100	164	480	12 684
Pohjois-Savo	11 302	2 789	1 529	10 083	462	1100	26 504
OULUN LÄÄNI (3)	13 568	3 224	834	14 933	176	1 275	34 279
Kainuu	3 188	728	117	2 759	30	270	7 228
Oulun seutu	6 294	1 524	199	9 178	63	598	18 252
Raahe seutu	4 086	972	518	2 996	83	407	8 799
LAPIN LÄÄNI (2)	7 211	1 873	500	7 095	308	852	17 969
Lappi	4 113	1 031	263	4 319	202	511	10 602
Länsi-Pohja	3 098	842	237	2 776	106	341	7 367
KOKO MAA (22)	198 515	40 851	9 493	199 836	3 856	16 048	474 512

Oikeusministeriö. 2010. Julkaisut. Julkaisuarkisto 2002–2009. Toiminta ja hallinto 2009. 2009:3. Tilastot kertyvät... Tilastot kertovat. Oikeushallintotilastoja vuodelta 2008. Ulosottotoimi. Hakupäivä 30.5.2011, <http://www.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURLapptype=BlobServer&SSURLcontai-ner=Default&SSURLsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;%20file-name=OMTH%202009%203%20Tilastot%20kertyv%C3%A4t...%20Kuosmanen.pdf&SSURLsscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1243790105724&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf>.

ULOSMITTAUKSET VUONNA 2009

Ulosottovirasto	Palkan ulosmittaukset kpl	Eläkkeen ulosmittaukset kpl	Elinkeinotulon ulosmittaukset kpl	Veronpalautusten ulosmitt. kpl	Kiinteistön ulosmittaukset kpl	Muut ulosmittaukset kpl	Yhteensä
Ahvenanmaan maakunnan-							
voudinvirasto	1 448	168	129	681	82	263	2 771
Etelä-Karjala	4 483	1 464	191	4 537	128	611	11 414
Etelä-Pohjanmaa	5 970	1 576	586	5 522	285	1 600	15 539
Etelä-Savo	5 593	1 972	508	5 385	202	1 000	14 660
Helsinki	29 314	5 953	965	27 136	328	7 727	71 423
Itä- ja Keski-Uusimaa	25 428	3 699	642	18 603	422	4 221	53 015
Kainuu	3 401	872	137	2 597	100	560	7 667
Kanta-Häme	6 886	1 326	243	6 324	266	977	16 022
Keski-Pohjanmaa ja Pohjanmaa	6 302	1 289	384	6 506	245	1 345	16 071
Keski-Suomi	12 062	2 817	1 063	9 702	443	2 036	28 123
Kymenlaakso	8 331	2 110	361	6 410	210	1 339	18 761
Lappi	4 636	1 317	390	3 855	284	1 379	11 861
Länsi-Pohja	3 073	888	284	2 686	92	720	7 743
Länsi-Uusimaa	13 587	2 579	310	14 546	241	3 082	34 345
Oulun seutu	6 454	1 631	222	9 534	246	1 182	19 269
Pirkanmaa	14 556	3 140	624	15 995	79	2 063	36 457
Pohjois-Karjala	5 362	1 679	482	5 186	197	979	13 885
Pohjois-Savo	11 355	2 813	1 598	10 498	642	2 107	29 013
Päijät-Häme	10 259	2 124	581	7 605	258	1 545	22 372
Raahen seutu	3 886	1 144	435	3 466	98	776	9 805
Satakunta	11 163	2 558	649	10 511	383	1 532	26 796
Varsinais-Suomi	16 426	3 575	623	16 236	521	3 060	40 441
KOKO MAA (22)	209 975	46 694	11 407	193 521	5 752	40 104	507 453

Valtakunnanvoudinvirasto. 2011. Julkaisut ja asiakirjat. Julkaisut. Tilastot kertyvät... Tilastot ker-
tovat. Ulosottoimen tilastoja vuodelta 2009. Hakupäivä 30.5.2011,
<http://www.oikeus.fi/vvv/uploads/o0lzor30v8.pdf>.

1. Kuka valittajana on ollut?

- 1. ☐ Velallinen
- 2. ☐ Velkoja
- 3. ☐ Sivullinen

2. Millaiseen ulosottomiehen tekemään päätökseen/täytäntöönpanotoimeen on haettu Oulun seudun ulosottoviraston toimialueella muutosta valittamalla?

3. Miten muutoksenhakupaketti on käsitelty Oulun kärjäoikeudessa?

- 1. ☐ Kirjallisesti kärjäoikeuden kansliassa
- 2. ☐ Suullisesti kärjäoikeuden istunnossa (*siirry kohtaan 12*)

4. Onko Oulun kärjäoikeus antanut valituksen johdosta täytäntöönpanon keskeytysmääräyksen?

- 1. ☐ Kyllä
- 2. ☐ Ei

5. Onko Oulun kärjäoikeus pyytänyt asiassa kirjallisia lisälausumia:

- 1. ☐ Velalliselta
- 2. ☐ Velkojalta
- 3. ☐ Sivulliselta
- 4. ☐ Ulosottomieheltä
- 5. ☐ Ei keneltäkään

6. Onko Oulun kärjäoikeuden istunnossa kuultu:

- 1. ☐ Velallista
- 2. ☐ Velkojaa
- 3. ☐ Ulosottomiestä
- 4. ☐ Todistajaa
- 5. ☐ Jotakuta muuta, ketä _____

7. Miten Oulun kärjäoikeus on ratkaissut muutoksenhakupaketin?

- 1. ☐ Valitus on hylätty
- 2. ☐ Valitus on hyväksytty joko kokonaan tai osittain (*siirry kohtaan 13*)
- 3. ☐ Valitus on jäänyt sillensä (*siirry kohtaan 14*)
- 4. ☐ Valitus on jäänyt tutkimatta (*siirry kohtaan 15*)
- 5. ☐ Valitusasiassa on annettu täytäntöönpanoriitaosoitus
- 6. ☐ Lausunnon antaminen valituksesta raukeaa (*siirry kohtaan 16*)

8. Kuinka kauan ulosottovalituksen käsittely on kestänyt Oulun kärjäoikeudessa siitä, kun valitus on tullut vireille?

9. Onko Oulun kärjäoikeuden päätöksestä valitettu Rovaniemen hovioikeuteen?

- 1. ☐ Kyllä
- 2. ☐ Ei

10. Kuinka Rovaniemen hovioikeus on ratkaissut Oulun kärjäoikeuden päätöksestä tehdyn valituksen?

- 1. ☐ Kärjäoikeuden päätöstä ei ole muutettu
- 2. ☐ Kärjäoikeuden päätöstä on muutettu joko kokonaan tai osittain (*siirry kohtaan 17*)
- 3. ☐ Hovioikeus ei ole vielä ratkaissut asiaa

11. Kuinka kauan valituksen käsittely on kestänyt Rovaniemen hovioikeudessa siitä, kun valitus on tehty?

12. Kysymys 3: Miksi valitusasia on käsitelty suullisesti kärjäoikeuden istunnossa?

13. Kysymys 7: Miltä osin Oulun kärjäoikeus on hyväksynyt tehdyn valituksen, miten muuttanut ulosottomiehen päätöstä?

14. Kysymys 7: Miksi valitusasia on jäänyt sillensä? Onko tehty itseoikaisu valituksen yhteydessä tai onko valitus peruutettu?

15. Kysymys 7: Miksi valitus on jäänyt tutkimatta? Onko valitus tehty myöhässä tai onko lopullinen tilitys ehditty jo suorittaa?

16. Kysymys 7: Miksi lausunnon antaminen valituksesta on rauennut? Onko asiassa tehty itseoikaisu, mutta valitusta ei ole kuitenkaan peruutettu?

17. Kysymys 10: Miten Rovaniemen hovioikeus on muuttanut Oulun kärjäoikeuden päätöstä?